

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

**Кваліфікаційна робота**

магістра

на тему «Сучасний стан та перспективи розвитку недержавного пенсійного страхування СК «ТАС»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0728-з  
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та  
страхування  
освітньої програми фінанси і кредит  
спеціалізації Корпоративні фінанси

\_\_\_\_\_ А.М.Дроневиц

Керівник к.ф.-м.н., доцент Кисільова І.Ю.

Рецензент к.е.н., доцент Горбунова А.В.

Запоріжжя – 2019

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економічний  
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування  
Рівень вищої освіти магістр  
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування  
Освітня програма фінанси і кредит  
Спеціалізація Корпоративні фінанси

**ЗАТВЕРДЖУЮ**

Завідувач кафедри \_\_\_\_\_ А.П. Кущик

«\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2019 року

**З А В Д А Н Н Я**  
**НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ**

Дроневи́ч Аліні Миколаївні

1. Тема роботи: «Сучасний стан та перспективи розвитку недержавного пенсійного страхування СК «ТАС»  
керівник роботи: Кисільова Інна Юріївна, к.ф.-м.н., доцент  
затверджені наказом ЗНУ від 4 липня 2019 року № 1111-с.
2. Строк подання студентом роботи: 2 грудня 2019 року.
3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності СК «ТАС», статистичні дані Державної служби статистики України, інтернет-сайтів, а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити економічну сутність системи недержавного пенсійного забезпечення та накопичувального страхування життя; надати організаційно-економічну характеристику СК «ТАС», проаналізувати стан недержавного пенсійного страхування СК «ТАС»; здійснити оцінку ефективності діяльності СК «ТАС» в галузі пенсійного страхування; визначити проблеми та перспективи діяльності страхових компаній в сфері недержавного пенсійного забезпечення; розглянути зарубіжний досвід функціонування недержавного пенсійного забезпечення і розглянути можливості його використання в Україні.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 6 рис., 29 табл. і 3 формули.

## 6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Кисільова І.Ю., доцент	09.08.2019 р.	09.08.2019 р.
2	Кисільова І.Ю., доцент	06.09.2019 р.	06.09.2019 р.
3	Кисільова І.Ю., доцент	04.10.2019 р.	04.10.2019 р.

7. Дата видачі завдання: 05 липня 2019 року

### КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	05.07.2019 р. – 09.07.2019 р.	виконано
2.	Виконання вступу	10.07.2019 р. – 08.08.2019 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	09.08.2019 р. – 05.09.2019 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	06.09.2019 р. – 03.10.2019 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	04.10.2019 р. – 07.11.2019 р.	виконано
6.	Формування висновків	08.11.2019 р. – 21.11.2019 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	22.11.2019 р. – 29.11.2019 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	02.12.2019 р.	виконано

Студент \_\_\_\_\_ А.М. Дроневиц  
( підпис ) ( ініціали та прізвище )

Керівник роботи \_\_\_\_\_ І.Ю. Кисільова  
( підпис ) ( ініціали та прізвище )

**Нормоконтроль пройдено**

Нормоконтролер \_\_\_\_\_ А.В. Линенко  
( підпис ) ( ініціали та прізвище )

## РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 110 с., 6 рис., 29 табл., 80 джерел, 5 додатків

Об'єктом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів функціонування недержавного пенсійного страхування СК «ТАС».

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних засад та прикладних проблем, пов'язаних із здійсненням недержавного пенсійного страхування СК «ТАС».

Метою кваліфікаційної роботи є подальший розвиток теоретичних положень та удосконалення методичних і практичних рекомендацій щодо організації та оцінки ефективності недержавного пенсійного страхування СК «ТАС».

Методи досліджень: діалектичний метод пізнання, системний, комплексний та структурно-функціональний підхід, кількісний аналіз, методи дедукції та індукції, аналізу та синтезу, технологія SWOT – аналізу.

Наукова новизна отриманих результатів визначається так: *набув подальшого розвитку* методологічний підхід оцінювання ефективності здійснення недержавного пенсійного страхування.

Практичне значення одержаних результатів. Пропозиції щодо формування ефективної системи недержавного пенсійного страхування та дослідження можливостей зарубіжного досвіду можуть бути використані в діяльності страхових організацій.

НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ, НАКОПИЧУВАЛЬНЕ  
СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ, НЕДЕРЖАВНІ ПЕНСІЇ, СТРАХОВА  
ОРГАНІЗАЦІЯ, СИСТЕМА НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО  
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

## SUMMARY

Qualifying work: 110 pp., 6 fig., 29 tab., 80 references, 5 annex.

The object of study is a process of non-state non-state pension insurance of insurance company IC «TAS».

The subject of investigation is a system of theoretical and methodical principles and practical problems connected with non-state pension insurance of IC «TAS» .

The purpose of the qualification work is to justify of the theoretical regulations and work out practical recommendations to improve the estimation and organization of non-state pension insurance of IC «TAS».

Methods of research: dialectical cognition method; systematic, complex and structural and functional methods, calculation methods, methods of induction and deduction, analysis and synthesis; method of SWOT-analysis.

The estimation of financial state of insurance company IC «TAS», the estimation of structure and dynamics of non-state pension insurance of IC «TAS» and the analysis of modern state of non-state pension insurance market in Ukraine have been performed. The main conditions and features of main programs of non-state pension insurance of IC «TAS» have been analysed. The recommendations of non-state pension insurance system improvement of insurance company IC «TAS» have been elaborated.

The scientific novelty of the results consists in theoretical and methodical justification and solving of the complex issues which are connected with the improvement of non-state pension insurance of IC «TAS». The study yielded the following scientific results, which are characterized by scientific innovation:

- got further development the methodical approach of efficiency estimation of non-state pension insurance activity of insurance company;

The results of research are aimed at estimation and improving the non-state pension insurance system of insurance companies and can be implemented in practice of insurance companies. The possibility of implementation of foreign

experience in sphere of pension insurance has been discussed. The recommendations of non-state pension insurance system improvement of insurance companies have been proposed. The application of proposed recommendations in practice will ensure formation and effective operation of non-state pension insurance of insurance companies.

NON-STATE PENSION INSURANCE, CUMULATIVE LIFE  
INSURANCE, NON-STATE PENSION, INSURANCE ORGANIZATION, NON-  
STATE PENSION INSURANCE SYSTEM

## ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	11
1.1 Економічна сутність системи недержавного пенсійного забезпечення .....	11
1.2 Накопичувальне страхування життя: сутність та принципи.....	26
Висновки до розділу 1 .....	33
2 АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ «ТАС» У ГАЛУЗІ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ .....	34
2.1 Організаційно-економічна характеристика СК «ТАС» .....	34
2.2 Аналіз недержавного пенсійного страхування СК «ТАС» .....	55
2.3 Оцінка ефективності діяльності СК «ТАС» в галузі пенсійного страхування .....	66
Висновки до розділу 2 .....	76
3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СИСТЕМИ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ .....	77
3.1 Проблеми та перспективи діяльності страхових компаній в сфері недержавного пенсійного забезпечення .....	77
3.2 Зарубіжний досвід функціонування недержавного пенсійного забезпечення і можливості його використання в Україні .....	87
Висновки до розділу 3 .....	99
ВИСНОВКИ .....	101
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ .....	103
ДОДАТКИ .....	111

## ВСТУП

Процеси старіння населення та зростання частки осіб пенсійного віку посилили соціальне та фінансове навантаження на працююче населення України і стали причиною підвищеної уваги сучасного суспільства до реформування пенсійної системи, зокрема до розвитку системи недержавних пенсійних фондів. Побудова ефективно функціонуючої системи недержавного пенсійного страхування в Україні означає створення нового потужного механізму пенсійного забезпечення. Тому роль системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні є надзвичайно важливим напрямом досліджень на фінансовому ринку.

Недержавна система пенсійного забезпечення, зокрема страхові організації, відіграють надзвичайно важливу роль у пенсійному забезпеченні населення. Така система є безпечним, а у більшості випадків і пільговим, засобом забезпечення гідного рівня життя після виходу на пенсію. Інша, не менш важлива функція недержавної пенсійної системи, полягає у забезпеченні інвестицій, необхідних для економічного розвитку країни.

Питання функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення на сьогоднішній день є актуальною, адже становлення в Україні економіки ринкового типу супроводжувалося негативними наслідками у соціальній сфері, що призвело до наростання кризових явищ у функціонуванні системи обов'язкового соціального страхування та соціального забезпечення, зокрема пенсійного забезпечення населення країни. Це зумовило необхідність пошуку нових підходів до створення концепції пенсійного забезпечення, яка б відповідала особливостям сучасного стану соціально-економічного розвитку України.

У вітчизняній економічній науці проблема організації недержавного пенсійного страхування страховими компаніями практично не висвітлювалася. З зарубіжного досвіду слід виділити праці таких науковців, як



Simonelli A., Rejda G., Yermo J., Sinyavskaya O., В. Воскобойников, Д. Леонов, Д. Снелбекер, Д. Хігінс, Є. Берковіц. Серед українських вчених та практиків над цією проблематикою активно працюють Белялов Т.Е., Коваленко Д.І. Денисенко М.П., Кабанов В., Ткач О., Фесенко К., Кулікова Є.О., Марценюк-Розарьонова О. В., Озвенчук О. А., Яріш О.В., Шах І. З., Яструбський М.Я., Шевченко О. та інші.

Метою кваліфікаційної роботи є наукове обґрунтування ролі страхових організацій на фінансовому ринку в галузі пенсійного забезпечення, та розробка рекомендацій щодо шляхів покращення їх подальшого розвитку в Україні.

Для досягнення мети були визначені такі завдання:

- дослідити основи функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення та діяльності страхових компаній в галузі недержавного пенсійного забезпечення;
- визначити особливості надання страхових послуг з недержавного пенсійного страхування;
- визначити місце недержавного пенсійного страхування в системі накопичувального страхування життя;
- проаналізувати діяльність з накопичувального страхування життя страхової організації СК «ТАС»;
- оцінити фінансовий стан СК «ТАС»;
- оцінити стан недержавного пенсійного страхування СК «ТАС»;
- визначити перспективні напрямки розвитку недержавного пенсійного страхування СК «ТАС»;
- розглянути зарубіжний досвід функціонування недержавного пенсійного забезпечення і можливості його використання в Україні.

Інформаційною базою роботи є законодавчі та нормативні акти, що регламентують діяльність недержавних пенсійних фондів, періодичні видання, офіційні статистичні матеріали, дані звітності Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, Інтернет-джерела.

Методи досліджень: діалектичний метод пізнання, системний, комплексний та структурно-функціональний підхід, кількісний аналіз, методи дедукції та індукції, аналізу та синтезу, метод математичного моделювання, метод СВОТ-аналізу.

Наукова новизна отриманих результатів визначається таким положенням: *набув подальшого розвитку методологічний підхід оцінювання ефективності діяльності страхової організації в галузі недержавного пенсійного страхування.*

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці рекомендацій та методичних положень, які можуть бути використані у практичній діяльності страхових організацій.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг роботи – 111 сторінок, перелік посилань включає 79 найменувань.

Результати роботи пройшли апробацію на науковій конференції: «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях» Запоріжжя: ЗНУ, 2019 р.

(Кисільова І.Ю., Дроневиц А.М Накопичувальне страхування життя: переваги та недоліки)

По результатам дослідження опубліковано статтю в науковій пресі: Кисільова І.Ю., Дроневиц А.М. Розвиток недержавного пенсійного страхування. «БІЗНЕС-НАВІГАТОР». 2019. Випуск 5 (54).

# 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

## 1.1 Економічна сутність системи недержавного пенсійного забезпечення

Формування систем пенсійного забезпечення в розвинених країнах розпочато досить давно, однак на сучасному етапі пенсійні системи регулярно переглядаються, доповнюються й модернізуються відповідно до соціально-економічних умов. Зростання пенсійних виплат, старіння населення змусили переглянути існуючі солідарні системи пенсійного забезпечення та здійснити реформування державної пенсійної системи, додавши накопичувальні принципи й залучивши недержавні фінансові механізми, зокрема недержавне пенсійне страхування.

Недержавне пенсійне забезпечення – фінансовий продукт, метою якого є забезпечення високого рівня життя громадян у період їхнього пенсійного віку. Недержавне пенсійне забезпечення широко поширено в розвинених країнах світу і з 01.01.2004 року впроваджується в Україні відповідно до Закону «Про недержавне пенсійне забезпечення» [60].

Система недержавного пенсійного забезпечення є складовою системи накопичувального пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на засадах добровільної участі фізичних та юридичних осіб у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат. Важливу роль системи недержавного пенсійного забезпечення в процесі формування загальної системи пенсійного забезпечення відзначено в роботах вітчизняних вчених Стрельбіцького П.А., Михайлика А.Я. [69], Сташкевича Н. М. [68], Рудика В.К. [65], Панченко І. В. [53] та зарубіжних дослідників [3,8].

Необхідність запровадження недержавних систем пенсійного забезпечення визнана сьогодні більшістю країн світу і у багатьох з них

розглядають впровадження системи недержавного пенсійного забезпечення як необхідну складову державної пенсійної політики.

Сьогодні існує катастрофічна демографічна ситуація в Україні, з одного боку, та проблеми стосовно забезпечення державними пенсіями українських громадян – з іншого. Рис. 1.1 ілюструє зміну, яка відбулася між періодом існування традиційних пенсійних систем, і нинішнім часом. Слід пояснити, що в попередні роки вікова структура населення нагадувала піраміду, тому що із збільшенням віку кількість людей суттєво зменшувалася.

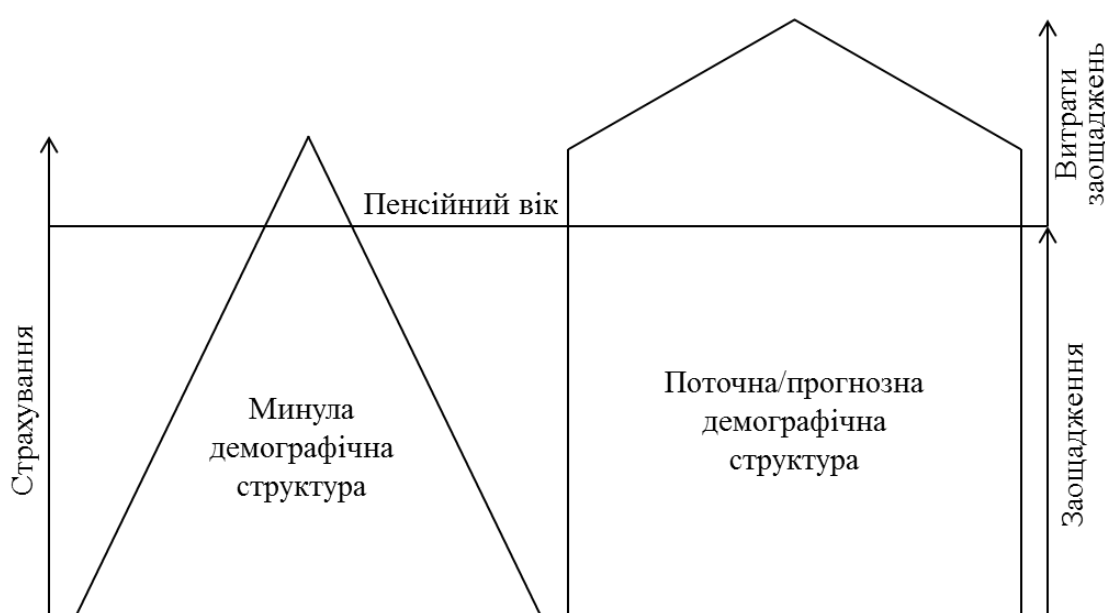


Рис. 1.1 – Зміна демографічної структури населення України

Характерними рисами минулої ситуації із пенсійним страхуванням є:

- усі працівники сплачують внески, але дуже мало з них доживають до пенсійного віку;
- страхування від непрацездатності в літньому віці працює як страхування від інших ризиків (інвалідності, виробничої травми, хвороби тощо).

Характерними рисами поточної/майбутньої структури є:

- усі працівники сплачують внески і більшість із них продовжують жити після виходу на пенсію;

– вони живуть на свої заощадження, здійснення впродовж періоду трудової активності;

– тривалість життя починає суттєво змінюватись при перевищенні пенсійного віку;

– пенсійні системи у період ділової активності працівників базуються на заощадженні, аніж на підході страхування від ризиків [26].

Крім цього, як зазначається в роботі [16], чисельність населення може скорочуватися, незважаючи на зростання народжуваності, а в структурі населення зменшиться частина людей працездатного віку. Внаслідок цього, відбудеться посилення навантаження пенсіонерів на працездатне населення.

Демографічна ситуація в Україні схожа на ситуацію в інших європейських країнах і в той же час має свої відмінності. Типовою тенденцією останніх десятиліть в Європі є висока і зростаюча тривалість життя разом з низькою і зменшуваною народжуваністю. Це і призвело до поточних і прогнозованих проблем пенсійних систем в країнах Європи.

Відповідно до демографічних прогнозів, в Україні така тенденція продовжиться. За умов старіння нації, змін в структурі населення, міграції працездатного населення це призведе до того, що зменшиться робоча сила України (до 14,4 млн. осіб у 2050 році); знизиться зайнятість (до 13,9 млн. осіб у 2050 році); збільшиться коефіцієнт системної залежності (співвідношення кількості пенсіонерів до кількості тих, хто робить внески): з 0,91 до 1,39 (іншими словами, 139 пенсіонерів на 100 працюючих, які платять пенсійні внески) [47,51].

Подібні тенденції існують не тільки в нашій країні та країнах Європи, а й у всьому світі. Ось чому майже в усіх країнах сьогодні запроваджено або запроваджуються багаторівневі пенсійні системи, оскільки жодна країна не в змозі за рахунок солідарної пенсійної системи забезпечити гідний рівень життя усіх громадян на пенсії. Зараз у Європі в середньому солідарна пенсія людини становить близько 30 % суми заробітної плати. Близько 70 % доходів

європейця на пенсії – це виплати саме з тієї суми, що була накопичена впродовж трудового життя [76].

Однією з найефективніших вважають систему пенсійного забезпечення Великобританії [54], реформування якої відбулось шляхом введення системи недержавного пенсійного забезпечення і поступовим скороченням державних пенсій. У цій системі громадяни можуть отримати базову державну пенсію, державну пенсію за вислугу років і недержавну пенсію.

Трирівнева система також характерна для Швеції. У Німеччині пенсійна система спочатку містила лише державне страхування, яке згодом доповнилось недержавним пенсійним забезпеченням. На сьогодні пенсійна система Німеччини складається із чотирьох обов'язкових систем державного пенсійного забезпечення та двох видів недержавної пенсії. Така система характерна також для Австрії, Італії, Франції та інших країн Західної Європи. Новаторською вважають пенсійну систему Чилі, у якій за формування пенсійних нагромаджень повністю відповідають громадяни. Досить успішною є пенсійна система Мексики, в якій пенсійні резерви повністю акумулюються за накопичувальним принципом, тобто солідарного забезпечення в цій країні не існує [67].

Починаючи із січня 2004 р., в Україні розпочато реформування системи пенсійного забезпечення. З метою ефективнішого використання коштів Пенсійного фонду Уряд розробив та прийняв Закони «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [58] та «Про недержавне пенсійне забезпечення» [59]. Для того, щоб забезпечити людині достатній життєвий рівень після закінчення активної трудової діяльності Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», в Україні запроваджується сучасна трирівнева пенсійна система. Вона базується на трьох незалежних рівнях, два з яких – обов'язкові, а один – добровільний. На рис. 1.2 схематично зображені рівні системи пенсійного забезпечення України.



Рис. 1.2 – Три рівні системи пенсійного забезпечення України

Перший рівень – солідарна система, в якій усі кошти, що перераховуються підприємствами та застрахованими особами до Пенсійного фонду України, одразу ж виплачуються нинішнім пенсіонерам.

Другий рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Частина обов'язкових пенсійних відрахувань буде спрямована на персональні рахунки громадян. Ці кошти будуть спрямовуватись в українську економіку, а інвестиційний дохід збільшуватиме розмір майбутніх пенсійних виплат [29,37].

Третій рівень – система недержавного пенсійного забезпечення. В цій системі можуть добровільно брати участь як фізичні особи, так і юридичні особи-роботодавці. Перспективам та особливостям впровадження недержавного пенсійного забезпечення присвячено роботи Демченка М. В. [22], Момотюк Л.Є. [45], Ткач О. [70], Щербакової В.І. [79] та інших вчених.

Перший і другий рівні системи пенсійного забезпечення в Україні представляють систему загальнообов'язкового державного пенсійного

страхування, другий та третій рівні представляють систему накопичувального пенсійного забезпечення.

Основними причинами та передумовами впровадження системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні, як зазначають Васьківська К.В. та Данилюк О.І. [17], є:

- незбалансованість солідарної системи;
- високий рівень демографічного навантаження на працездатне населення;
- наявність пільг зі сплати внесків у солідарну систему загальнообов'язкового пенсійного страхування у значної частини працюючих;
- низька заробітна плата;
- дефіцит коштів на виплати пенсій, що здійснюються за рахунок державного бюджету;
- поширення тіньової зайнятості і тіньових доходів;
- масштабна трудова міграція;
- обмеженість бюджетних ресурсів для рішення соціальних потреб і, як наслідок, зменшення ролі держави в забезпеченні соціальних гарантій населення;
- посилення мотивації людей до продуктивної праці, результат якої гарантує їм матеріальну забезпеченість після закінчення трудової діяльності.

За думкою багатьох дослідників, зокрема Третьяка Д.Д. [73], Мельник О.М. [42] та Мартиненко Н.В. [39], основними принципами недержавного пенсійного забезпечення є:

- добровільне створення недержавних пенсійних фондів юридичними та фізичними особами, об'єднаннями фізичних осіб та об'єднаннями юридичних осіб;
- добровільна участь фізичних осіб у системі недержавного пенсійного забезпечення та вибір виду пенсійної виплати відповідно до Закону;



– добровільне прийняття роботодавцем рішення про здійснення пенсійних внесків на користь своїх працівників до системи недержавного пенсійного забезпечення;

– економічна зацікавленість роботодавця у здійсненні пенсійних внесків на користь своїх працівників до системи недержавного пенсійного забезпечення;

– зацікавленість фізичних осіб у недержавному пенсійному забезпеченні.

Недержавні пенсійні фонди зазвичай розглядають як важливу складову системи загальнообов'язкового пенсійного забезпечення, оскільки участь у цій системі дає змогу громадянам самостійно планувати розмір майбутніх пенсійних виплат. Дослідженням діяльності недержавних пенсійних фондів як суб'єктів системи пенсійного забезпечення присвячено роботи Бахмач А. [11], Беялової Т.Е., Коваленка Д.І. [13], Вітки Ю.В. [18], Голди Є.С. [19].

Законодавством визначено такими суб'єкти недержавного пенсійного забезпечення [32]:

– недержавні пенсійні фонди;

– страхові організації, які уклали договори страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті;

– банківські установи, які уклали договори про відкриття пенсійних депозитних рахунків;

– вкладники та учасники пенсійних фондів;

– вкладники пенсійних депозитних рахунків;

– фізичні та юридичні особи, які уклали договори страхування, довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті;

– засновники пенсійних фондів;

– роботодавці - платники корпоративних пенсійних фондів;

– саморегульовані організації суб'єктів, які надають послуги у сфері недержавного пенсійного забезпечення;

– органи державного нагляду і контролю у сфері недержавного пенсійного забезпечення;

- адміністратори пенсійних фондів;
- компанії з управління активами;
- зберігачі;
- аудитори;
- особи, які надають консультаційні та агентські послуги.

Недержавний пенсійний фонд (НПФ) – юридична особа, створена відповідно до Закону «Про недержавне пенсійне забезпечення» [59] і є неприбутковою організацією, функціонує і здійснює свою діяльність винятково з метою нагромадження пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам фонду у визначеному законодавством порядку. Інакше кажучи, клієнт фонду здійснює внески, після чого вже сам фонд вкладає їх у різні активи (акції, облігації, депозити). Для участі в програмах НПФ вкладникові потрібно укласти контракт, у якому обумовлюється розмір внесків, їхня періодичність тощо[12,71].

Основним призначенням недержавних пенсійних фондів є пенсійне забезпечення населення. В пенсійних системах країн Організації Економічного Співробітництва і Розвитку, а віднедавна і країн південної Америки, Центральної і Східної Європи, Казахстану та інших, пенсійні фонди займають вагомe місце, акумулюючи активи у розмірі від декількох відсотків до більш як 50% ВВП і забезпечуючи значну частину пенсійних виплат [43, 44, 46, 53].

З коштів накопичених в Пенсійному фонді можуть здійснювати такі види пенсійних виплат: пенсія на визначений строк; одноразова пенсійна виплата; довічні пенсії.

На рис. 1.3 схематично наведено підстави та види пенсійних виплат.

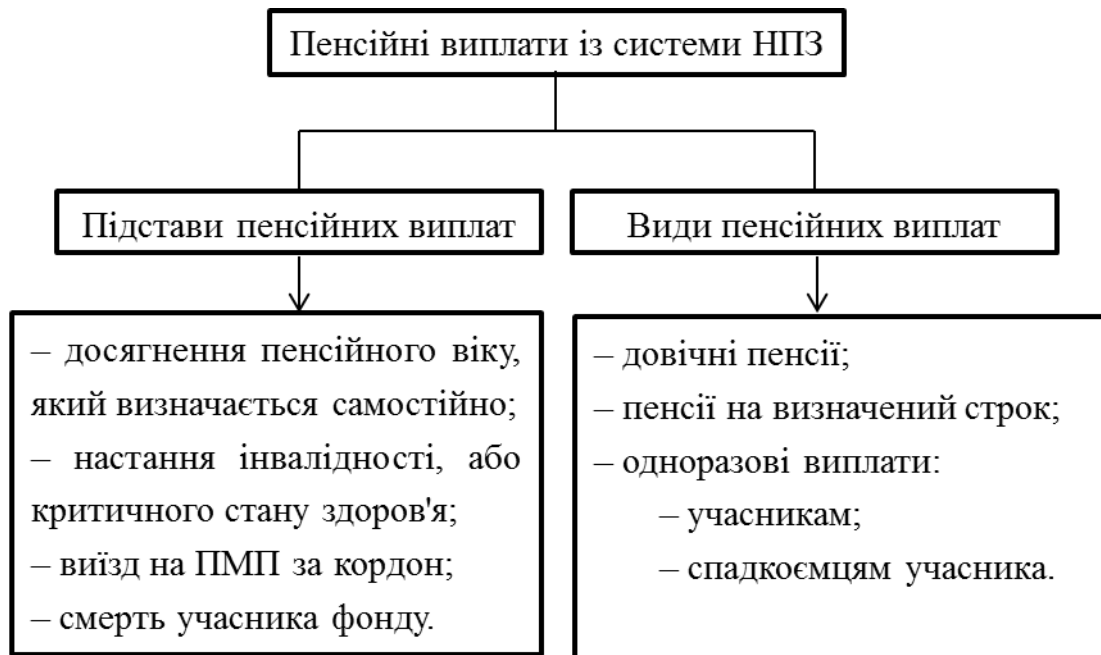


Рис. 1.3 – Підстави та види пенсійних виплат із системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні

Розміри пенсійних виплат визначаються виходячи з сум пенсійних коштів, що обліковуються на індивідуальному пенсійному рахунку учасника фонду, тривалості виплати та формули розрахунку величини пенсії на визначений строк.

Важливою особливістю недержавних пенсійних фондів в Україні є те, що якщо учасник незадоволений роботою фонду, то він має право в будь-який момент перевести свої накопичення до іншого фонду, який, на його думку, працює успішніше. Із НПФ громадянам у разі досягнення пенсійного віку виплатять всі накопичені гроші, тобто внески плюс інвестиційний дохід. При цьому термін, впродовж якого вони хочуть одержувати пенсію, і періодичність отримання пенсійних виплат пенсіонери визначають самі. Єдине обмеження за законодавством – термін виплат не може бути меншим ніж 10 років. Учасник фонду може отримати разові виплати, незалежно від віку у таких випадках: якщо виїжджає на постійне місце проживання за кордон, у випадку критичного стану здоров'я, у випадку настання інвалідності. У разі смерті учасника всі його пенсійні нагромадження в повному обсязі отримують спадкоємці [30].

Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [59] концептуально і функціонально розмежував послуги з недержавного пенсійного забезпечення, які надаються різними фінансовими інституціями:

1. Недержавні пенсійні фонди:

- розмір майбутньої пенсії дорівнює сумі внесків до НПФ та інвестиційного доходу;
- НПФ розподіляє усю суму інвестиційного доходу;
- НПФ банкрутом стати не може, законодавством передбачена заборона конфіскації пенсійних активів;
- для НПФ податковим законодавством передбачені пільги;
- можливість передбачити невеликі періодичні внески;
- НПФ розміщує активи у різні фінансові інструменти, тобто мінімізує ризики за допомогою розподілу коштів між великою кількістю інвестиційних інструментів;
- право власності громадян настає з моменту зарахування внеску на індивідуальний пенсійний рахунок.

Банківські установи:

- розмір майбутньої пенсії дорівнює сумі внесених коштів та нарахованих відсотків;
- банк віддає лише частину власного доходу, відповідно до встановленої ставки за депозитним договором;
- існує ймовірність неповернення коштів в разі визнання банку банкрутом;
- на банківські вклади не розповсюджуються податкові пільги;
- необхідна значна сума коштів для відкриття депозитного рахунку.

Страхові компанії:

- використовують пенсійні схеми з установленими пенсійними виплатами, тобто гарантують розміри виплат;

- застосовують більш ризикові схеми (досить складно гарантувати пенсійні виплати на фінансових ринках, що розвиваються);
- значні коливання ринку або невдале управління активами може призвести до недоодержання страховою компанією очікуваного інвестиційного доходу та банкрутства компанії;
- право власності громадян на кошти є відстроченим та настає за виконання певних умов.

Виконуючи свою основну функцію в економіці, страхові організації, які укладають договори накопичувального страхування, також розглядаються як суб'єкти системи пенсійного забезпечення; такої думки дотримуються Федина В.В., Саламаха Ю.В. [74], Шевченко О. [78], Марценюк-Розарьонова О. В., Озвенчук О. А. [40] та зарубіжні дослідники, зокрема Сімонеллі А. [5]. Зазначається, що у цьому контексті страхові організації також сприяють збільшенню рівня приватних заощаджень в економіці та забезпеченню економіки довгостроковими фінансовими ресурсами та сприяють економічному зростанню. Розглянемо детальніше кожен з цих функцій [21]:

Як зазначає Марценюк-Розарьонова О. В. [40], сукупні заощадження населення при впровадженні в країні обов'язкових пенсійних фондів за інших рівних умов зростуть лише в тому випадку, якщо у населення буде обмежений доступ до кредиту, яким воно змогло б компенсувати зменшене споживання. Разом з тим більш вагомий ефект впровадження пенсійних фондів – «ефект знання». Справа в тому, що при впровадженні пенсійних фондів населення буде більш свідоме того, що потрібно заощаджувати на старість, і саме це може збільшити кількість приватних заощаджень в економіці .

З точки зору розвитку фінансових ринків багато економістів, зокрема Надрага В.І. [47] погоджуються з тим, що існує поріг розвитку останніх, нижче якого пенсійні фонди будуть нести ризики, пов'язані з недостатньою розвиненістю фінансових ринків, але вище якого розвиток фінансових ринків та обов'язкових пенсійних фондів буде взаємодоповнюючим. В останньому

випадку пенсійні фонди також сприятимуть розвитку інших інституційних інвесторів, таких як страхові компанії та взаємні фонди .

Заощадження населення у пенсійних фондах є довгостроковими, оскільки їх не дозволено забирати з фонду до досягнення певного віку. Таким чином, активи пенсійних фондів є джерелом довгострокових фінансових ресурсів для економіки країни. Чим більший обсяг активів пенсійних фондів, тим більше довгострокових ресурсів вони можуть надати економіці. Що ж до останньої з перелічених функцій – сприяння економічному зростанню, то, виконуючи три попередні функції, пенсійні фонди автоматично сприяють економічному зростанню країни [14].

Нарешті, дослідники, зокрема Денисенко М.П., Кабанов В.О., Ткач О.В. [23] наголошують на тому, що і держава зацікавлена в успішному розвитку системи недержавного пенсійного страхування, позаяк саме через них розраховує залучити до економіки чималі інвестиційні ресурси. За прогнозами експертів, в Україні за перші 5-7 років активного впровадження системи недержавного пенсійного страхування фонди акумулюють близько 10 млрд. грн. Тому й до законодавчого регулювання всіх відносин щодо недержавного пенсійного забезпечення, й до його податкового стимулювання, й до формування належного контролю за діяльністю НПФ державні органи підійшли більш ніж ретельно, уважно вивчивши накопичений досвід інших країн.

Зазвичай основні ланки системи недержавного пенсійного забезпечення трактуються в такий спосіб:

- вкладник – юридична або фізична особа, яка є стороною пенсійного договору і перераховує пенсійні внески на користь призначених нею учасників;

- пенсійний договір – угода між фондом і вкладником фонду на користь учасника фонду, у чинність якого вкладник зобов'язується перераховувати пенсійні внески до фонду у встановлений термін і в певних розмірах, а фонд

зобов'язується при настанні пенсійних підстав виплачувати учасникові встановлену пенсію;

– учасник – фізична особа, яка є громадянином України, іноземним громадянином або особою без громадянства, якому в чинність укладеного договору між вкладником і фондом повинні проводитися або проводяться пенсії. Учасник може бути вкладником на свою користь;

– керуюча компанія – комерційна організація у формі господарчого товариства, яка одержала у встановленому порядку необхідні дозволи (ліцензії) і здійснює управління пенсійними резервами фонду на підставі договору;

– депозитарій – професійний учасник ринку цінних паперів, який здійснює депозитарну діяльність, яка припускає надання послуг зі зберігання сертифікатів цінних паперів і (або) обліку і переходу прав на цінні папери. Депозитарієм може бути тільки юридична особа;

– незалежний актуарій – юридична особа або індивідуальний підприємець, який має дозвіл (ліцензії) і здійснює актуарне оцінювання прийнятих фондом зобов'язань перед вкладниками і учасниками, порядку формування пенсійних резервів, акумулювання пенсійних внесків і виплати недержавних пенсій і викупних сум.

Кожна ланка в системі недержавного пенсійного забезпечення виконує свої певні функції.

Функції недержавних пенсійних фондів є такими [24,25,28,31]:

– розробка умов недержавного пенсійного забезпечення учасників і висновок пенсійних договорів;

– акумулювання пенсійних внесків;

– ведення пенсійних рахунків, інформування вкладників і учасників про стан зазначених рахунків;

– висновок договорів з керуючим (керуючими);

– формування і розміщення самостійно або через керуючого (керуючих) власних коштів, включаючи пенсійні резерви;

- ведення у встановленому порядку бухгалтерського обліку й актуарних розрахунків;
- здійснення контролю за своєчасним і повним надходженням коштів до фонду;
- надання контролюючим органам інформації про свою діяльність.

Система недержавних пенсійних фондів дає можливість залучати і кошти роботодавців до формування пенсійних заощаджень їхніх працівників. Недержавне пенсійне забезпечення – це традиційна діяльність НПФ, розвинена в усьому світі, проте не дуже звична для нашої країни. Особа укладає пенсійний контракт з Фондом, сплачує внески в добровільному режимі, а по досягненню пенсійного віку отримує додаткову пенсію. Для кожного учасника НПФ відкриваються іменні рахунки, на яких обліковуються перераховані кошти у розмірах, що визначені в пенсійному контракті та може обрати будь-який варіант здійснення внесків. Щорічно пенсійні накопичення збільшуються за рахунок особистих додаткових внесків та за рахунок інвестиційного прибутку, який Фонд нараховує на пенсійні рахунки впродовж усього терміну дії пенсійного контракту. Крім того, є можливість самостійно обрати періодичність виплати пенсії. Таким чином, учасник НПФ поряд з державною пенсією буде отримувати й додаткову недержавну пенсію [15].

Пенсійні накопичення учасника НПФ формуються за рахунок пенсійних внесків, сплачених учасником, його роботодавцем або членами сім'ї, та інвестиційного доходу, отриманого в результаті інвестування коштів. Усі кошти, що обліковуються на індивідуальному пенсійному рахунку учасника фонду (пенсійні внески та інвестиційний дохід), є власністю учасника НПФ незалежно від того, хто платив внески – сам учасник, його роботодавець або родичі. Тому ніхто інший, крім учасника, не може розпоряджатися цими коштами. Пенсійні кошти учасника можуть успадковуватись його спадкоємцями, а додаткову недержавну пенсію можна одержувати поряд з державною [15].



## 1.2 Накопичувальне страхування життя: сутність та принципи

Накопичувальне страхування життя є невід'ємною складовою недержавного пенсійного забезпечення, а страхові організації є дієвими суб'єктами у цій сфері і не поступаються іншим учасникам.

Страховики здійснюють недержавне пенсійне забезпечення в галузі накопичувального страхування життя шляхом укладання договорів страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті. Оскільки страхування життя має довгостроковий характер, це дозволяє страховикам акумулювати отримані фінансові ресурси, отримуючи при цьому додатковий дохід від інвестування страхових резервів. Кожна страхова компанія формує страховий продукт, який може суттєво відрізнитися умовами та характеристиками але, в будь-якому випадку, страхування життя – це гарантований страховий захист та вдалиий спосіб інвестицій. Адже незначні суми можуть у непередбачуваний момент забезпечити дієвий страховий захист та заодно сформувати майбутній пенсійний капітал.

**Зокрема Головка А.Т. [20] вважає накопичувальне страхування життя (зокрема його підвид – страхування додаткової пенсії) серйозною альтернативою таким фінансовим інструментам як депозит або інвестиційний фонд.** Такий вид страхування поєднує в собі одразу дві функції: ощадну та ризикову.

Накопичувальне страхування життя в Україні так і не стало масовим продуктом, незважаючи на свою зовнішню привабливість. Воно, як і будь-який інший вид фінансових продуктів, має ряд переваг та недоліків, які надають реальний вплив на популярність страхового продукту.

За думкою **Кулиної Г.М.** [59], Лобової О.М., Кудрі М.Г [59] та авторів [1,2], позитивними аспектами накопичувального страхування життя є:

– можливість накопичити гроші до свого виходу на пенсію і мати додаткову пенсію від страхової компанії;

– можливість застрахувати життя. Впродовж періоду дії договору, страхувальник або його вигодонабувач можуть отримати зазначену в полісі страхову суму при настанні страхового випадку (смерть або інвалідність);

– можливість отримати податковий кредит. Укладаючи договір довгострокового накопичувального страхування життя терміном понад 10 років, страхувальник має можливість оформити податковий кредит до 15% від суми сплачених внесків (відсоток залежить від ставки податку);

– гарантія отримання грошей. згідно з чинним законодавством, страховик зобов'язаний перестраховувати взяті зобов'язання в перестраховальних компаніях, як наприклад, Munich Re, Swiss Re. Коли страховик оголошується банкрутом, то перестраховики здійснять виплати за взятими зобов'язаннями страховика;

– можливість застрахувати себе на користь іншої людини. Батьки можуть зробити накопичення своїм дітям, але перевага **накопичувального страхування життя полягає в** тому, що діти отримують страхову суму в будь-якому випадку, навіть якщо батько помре або стане інвалідом.

З іншого боку, розглянемо негативні аспекти накопичувального страхування життя [48]:

– необхідність грошових втрат при достроковому розірванні договору. Страховик, згідно з графіком викупних сум, повертає страхувальнику гроші у випадку розриву договору накопичувального страхування життя і викупна сума, як правило, нижче загальної суми сплачених за договором грошей. Тільки при розірванні договору, який діяв понад 10 років, можна повернути вкладені за весь період гроші;

– виникає ризик знецінення вкладених грошей. З 2008 р. по 2018р. українська гривня знецінилася щодо долара США майже в 4 рази. Всі страхувальники, які уклали довгострокові договори накопичувального страхування в гривні, понесли втрати від знецінення гривні. Слід зазначити, що індексація стосується лише майбутніх платежів, а на раніше сплачені внески вона не поширюється;

– виникає необхідність сплатити податок. Страхувальникам, які уклали договір на період 10 років і більше по закінченню дії договору страхування, доведеться сплатити прибутковий податок за ставкою 15%, що нараховується від 60% виплачуваної суми грошей. Його доведеться сплатити в будь-якому випадку, навіть якщо не використано можливість податкового кредиту;

– виникають труднощі з отриманням компенсацій від перестраховиків. Якщо страхова компанія збанкрутувала, то для отримання компенсації від перестраховиків, доведеться понести додаткові витрати (поштові, віза, проїзд, проживання), оскільки перестраховики здебільшого знаходяться в Європі;

– низька кваліфікація страхових агентів.

*Однак, незважаючи на вказані недоліки, накопичувальне страхування життя є оптимальним для створення пенсійного резерву за декількох причин:*

– вік «виходу» на заслужений відпочинок планується самостійно;

– період накопичення (10 і більше років) дозволяє зменшити навантаження на сьогоднішній особистий бюджет;

– капітал захищається від знецінення (індексація);

– відкладені гроші виконують одразу декілька функцій: фінансово захищають сім'ю на випадок втрати життя, приносять прибуток, формують пенсійний резерв;

– страховик забезпечує гарантії збереження коштів;

– невитрачені пенсійні виплати (ануїтети) залишаються у спадок;

– доступне для людей, які не мають офіційного працевлаштування або працюють за кордоном;

– власник програми має право на податкову знижку.

Розглянемо основні відмінності накопичувального страхування життя та інших продуктів накопичення, для чого проаналізуємо матеріали [48, 80] .

### 1. Накопичувальне страхування життя & ризикове страхування життя.

У ризиковому страхуванні страхувальник один раз купує поліс і отримує страховий захист на період його дії (наприклад, на рік). Якщо «всередині» року відбудеться страховий випадок, страхова організація здійснить виплату. Якщо

не відбудеться, тоді сплачені гроші за поліс, «зникнуть», отже ризикове страхування не підходить для довгострокових накопичень.

З цієї точки зору накопичувальне страхування життя пропонує більш вигідні умови. По-перше, впродовж усього періоду (від 5 до 30 років) страхувальник отримує страховий захист. По-друге, частина внесків за страховку «не згорає», а повертається клієнтові в кінці терміну. По-третє, накопичення клієнтів страхова компанія вкладає в консервативні фінансові інструменти і примножує їх.

## 2. Накопичувальне страхування життя & банківський депозит.

– програми накопичувального страхування життя розраховані на тривалий термін (5–40 років). Деякі страховики пропонують страховку до 85 або навіть до 100 років. А ось банківський вклад в Україні можна відкрити максимум на пару років;

– депозит – це просто гроші і нічого більше (накопичення плюс відсотки від банку). Накопичувальне страхування життя об'єднує відразу дві опції: накопичення і страховий захист і при цьому прибутковість накопичувального страхування життя, як правило, нижче відсотків за вкладами;

– якщо відбудеться страховий випадок, страхова компанія виплатить дружині або дітям повну суму покриття впродовж 30 днів, навіть якщо клієнт встиг зробити всього кілька платежів. По депозиту ж діють стандартні умови успадкування (шість місяців і заява від спадкоємців);

– накопичені в накопичувальному страхуванні життя кошти не можна конфіскувати, вилучити або заарештувати. Наприклад, при розлученні вони не будуть розділені разом з іншим майном. На депозит така «недоторканність» не поширюється;

– депозит на суму до 200 тис.грн. застрахований Фондом гарантування вкладів. Страхові накопичення захищені лише «Законом про страхування» і репутацією страховика, а банківський вклад гірше захищений від нас самих. При достроковому розірванні депозиту клієнт втрачає тільки нараховані до цього моменту відсотки. Тому існує велика спокуса в будь-який момент зняти

і витратити накопичені на банківському рахунку гроші. А ось розірвати договір зі страховою компанією раніше терміну можна тільки з втратою серйозної частини накопичень.

### 3. Накопичувальне страхування життя & недержавний пенсійний фонд.

І той, і інший продукт дозволяють накопичити на безбідну старість. І той, і інший відносять до довгострокових консервативних інструментів. Але різниця між ними все-таки є:

Завданням НПФ є формування гідної пенсії своїми руками. Впродовж багатьох років учасник вносить платежі на накопичувальний рахунок, а недержавний пенсійний фонд інвестує ці гроші в надійні інструменти. В результаті клієнт заробляє собі ще одну пенсію [61]. Накопичувальне страхування життя дозволяє вирішити одразу два завдання: накопичити певну суму до конкретної дати і захистити себе і близьких від форс-мажорів на весь період. При цьому накопичені кошти будуть виплачені однією сумою, а не «розмазані» на десятки пенсійних виплат.

Іншими словами, НПФ – це майбутня пенсія, а накопичувальне страхування життя – довгострокові накопичення на пенсію, дітям або інші цілі плюс страховий захист.

Страхування життя (накопичувальне страхування) є потужним інвестиційним інструментом. Але ним потрібно користуватися обережно, точно розрахувавши суми, умови, валюту та терміни страхування. Накопичувальне страхування життя надзвичайно популярне в країнах з розвинутою економікою.

Однак, як зазначає Приказюк Н.В. [57], на сьогодні пенсійне страхування займає лише 4% в структурі валових страхових премій, зібраних компаніями зі страхування життя.

Разом з тим, страхові компанії намагаються бути активними учасниками системи недержавного пенсійного забезпечення, пропонуючи поліси пенсійного страхування.

Пенсійне страхування передбачає, що основні виплати страхового забезпечення здійснюються при досягненні застрахованою особою пенсійного віку, встановленого законодавством. Якщо договором страхування визначено, що страхова компанія зобов'язана виплачувати страхове забезпечення після досягнення застрахованою особою пенсійного віку, такі виплати набувають значення пенсії (ануїтету, ренти), що зазначається в [80].

В Україні, з 20 компаній страхування життя (згідно рейтингу СК по страхуванню життя) послуги пенсійного страхування надають лише 10 [62-64]; також слід зазначити, що менше 10 % продуктів страхування життя позиціонуються як пенсійні продукти для клієнтів, всі ж інші передбачають, що клієнт не тільки страхує ризик смерті, інвалідності та втрати роботи, а й накопичує певні кошти та має можливості в кінці терміну отримати накопичені кошти та інвестиційний дохід у вигляді одноразової виплати чи ануїтетними платежами впродовж наперед визначеного періоду. У разі, якщо застрахована особа померла до закінчення терміну дії договору страхування, залишок суми виплачується її спадкоємцям.

Для працівників підприємств недержавне пенсійне страхування стає своєрідною альтернативною соціальною програмою, яка заохочує працівників та дозволяє роботодавцям забезпечити наступні позитивні результати [23,35]:

- зменшити плинність кадрів, оскільки договір страхування життя та додаткової пенсії укладається мінімум на 10 років, а страхову суму працівник можна отримати лише по закінченню строку дії договору;
- підвищити мотивацію працівників, які при досягненні пенсійного віку за сумлінну працю отримують фінансову винагороду у вигляді щомісячної додаткової пенсії або одноразової виплати страхової суми;
- залучити висококваліфікованих спеціалістів, за рахунок фінансового заохочення (додаткової пенсії);
- підвищити імідж компанії, оскільки підприємство здобуває репутацію роботодавця, що використовує передові світові досягнення, спрямовані на підвищення ефективності роботи компанії.

Отже, підсумовуючи вищесказане, можна зробити такі висновки:

–недержавна пенсійна система відіграє надзвичайно важливу роль у пенсійному забезпеченні населення, вона є засобом гарантування гідного рівня життя після виходу на пенсію;

–кошти недержавних пенсійних фондів є джерелом довготермінових інвестицій, необхідних для економічного розвитку країни;

–для запровадження та належного функціонування накопичувальних рівнів пенсійної системи в Україні потрібно забезпечити формування і розвиток відповідної законодавчої та нормативно-правової бази, стимулювання вкладників для участі в системі накопичувального пенсійного забезпечення, сформувати додаткові механізми захисту пенсійних накопичень з метою захисту прав та інтересів вкладників й учасників, створити систему надійного інвестування пенсійних коштів, запровадити порядок складання звітності недержавними пенсійними фондами з метою забезпечення прозорості їхньої діяльності, створити систему моніторингу та аналізу діяльності суб'єктів системи накопичувального пенсійного забезпечення, а також роботи з громадськістю щодо надання інформації про реформування у сфері недержавного пенсійного забезпечення та сформувати позитивний імідж діяльності цих небанківських фінансових установ.

## Висновки за розділом 1

Для забезпечення достатнього життєвого рівня людей після закінчення активної трудової діяльності в Україні запроваджується трирівнева пенсійна система. Вона базується на трьох незалежних один від одного рівнях, два з яких – обов'язкові, а один – добровільний. Накопичувальне страхування життя, одним із напрямків якого є недержавне пенсійне страхування (страхування додаткової пенсії) є невід'ємною складовою недержавного пенсійного забезпечення, а страхові організації є дієвими суб'єктами у цій сфері.

Недержавне пенсійне страхування, як і будь-який інший вид фінансових продуктів, має ряд переваг та недоліків, які надають реальний вплив на популярність страхового продукту.

Однак, на сьогодні пенсійне страхування займає незначну частку в структурі ринку страхування життя, що зумовлено впливом певних чинників.

Метою кваліфікаційної роботи є наукове обґрунтування ролі страхових компаній в галузі пенсійного забезпечення, дослідження сучасного стану та перспектив розвитку недержавного пенсійного страхування СК «ТАС» та розробка рекомендацій щодо його вдосконалення. Аналіз літературних джерел дозволив визначити такі завдання:

- оцінити фінансовий стан СК «ТАС»;
- оцінити стан недержавного пенсійного страхування СК «ТАС»;
- визначити основні фактори впливу на розвиток недержавного пенсійного страхування СК «ТАС» та побудувати математичну модель;
- проаналізувати програми пенсійного страхування та накопичувального страхування життя СК «ТАС» та визначити їх особливості, переваги та недоліки;
- розробити заходи спрямовані на покращення діяльності СК «ТАС» у галузі недержавного пенсійного страхування;
- розглянути зарубіжний досвід функціонування недержавного пенсійного забезпечення і можливості його використання в Україні.



## 2 АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ «ТАС» У ГАЛУЗІ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

### 2.1 Організаційно-економічна характеристика СК «ТАС»

Приватне Акціонерне Товариство «Страхова група «ТАС» (далі – СК «ТАС») [52] працює з 2001 року як правонаступник ЗАТ «Страхова компанія «ПриватПоліс», заснованої у 2000 р. Сьогодні компанія є однією з провідних та найбільш авторитетних страхових компаній в Україні, яка пропонує своїм клієнтам широкий спектр сучасних програм індивідуального та корпоративного страхування життя разом з якісним професійним обслуговуванням.

Місія компанії: впродовж своєї діяльності пропонувати своїм клієнтам широкий спектр сучасних програм індивідуального та корпоративного страхування життя разом з якісним професійним обслуговуванням; забезпечувати клієнтам надійний захист, впевненість і спокій.

Мета діяльності компанії: для кожного клієнта компанії впродовж багатьох років залишатись висококваліфікованим радником з фінансового планування і надійним партнером з страхування життя.

Впродовж своєї діяльності на ринку СК «ТАС» активно працює у сегменті фізичних осіб за програмами індивідуального страхування життя та пенсійного страхування.

У своїй роботі СК «ТАС» керується такими принципами:

- партнерства: кожний клієнт компанії є її рівноправним партнером, задоволення потреб і побажань якого є першочерговим завданням компанії;
- послідовності: компанія послідовна у своїх рішеннях і діях та прагне створювати довгострокові відносини з клієнтами, співробітниками та діловими партнерами;

– побудови міцної команди: компанія надає кожному співробітнику можливість реалізувати особистий потенціал, сприяє розвитку професійних знань і вмінь, натомість очікує від співробітників постійного самовдосконалення і готовності зробити свій внесок у розвиток бізнесу страхування життя;

– надійності: компанія відповідально ставиться до своїх завдань і прийнятих рішень, виконуючи домовленості і зобов'язання якісно і вчасно;

– інновацій: для досягнення максимального результату у своїй діяльності компанія творчо використовує набуті знання та практичний досвід, постійно впроваджує новітні технології і завжди готова до змін.

Діяльність з накопичувального страхування життя СК «ТАС» здійснює за безстроковою ліцензією Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України серії АВ № 499974 від 11.01.2010 року на здійснення страхової діяльності у формі добровільного страхування життя.

Членство СК «ТАС» в організаціях [52]:

– 2001 рік. Страхова компанія «ТАС» однією з перших страхових компаній України уклала договір про перестраховання з Мюнхенським Перестраховальним Товариством (Munich Re) – визнаним світовим лідером з перестраховання великих ризиків.

– 2001 рік. СК «ТАС» отримала членство у Лізі страхових організацій України.

– 2006 рік. СК «ТАС» стала членом найбільш авторитетної всесвітньої консалтингової організації у сфері страхування життя LIMRA (Life Insurance Marketing Research Association), яка надає дослідницькі, навчальні, проектні та інформаційні послуги й налічує більше, ніж 800 компаній – членів асоціації у всьому світі.

– 2013 рік. СК «ТАС» уклала угоди з новими партнерами з перестраховання. Ними стали дві міжнародні компанії: GEN RE (Кельн, Німеччина) і SCOR (Париж, Франція).

Оцінки експертів ринку:

– у 2007 році за версією журналу «Експерт – Україна» та рейтингової агенції «Експерт – Рейтинг» СК «ТАС» у щорічному (рі)-рейтингу фінансової стабільності страхових компаній отримала найвищий рейтинг стабільності Ааа.

– восени 2008 року СК «ТАС» відзначена медаллю фестивалю – конкурсу «Вибір року» в Україні у номінації «Страхова компанія року зі страхування життя». Вперше СК «ТАС» отримала цю почесну нагороду наприкінці 2007 року.

– у 2008 році СК «ТАС» вдруге стала лауреатом програми «Український Фінансовий Олімп» у номінації «Провідна вітчизняна страхова компанія за надання послуг страхування життя зі світовим рівнем якості». Вперше Страхова компанія «ТАС» отримала почесне звання лауреата національної рейтингової програми «Український Фінансовий Олімп» у номінації «Реалізація інноваційних рішень у просуванні програм страхування життя» у 2007 році.

– 2006-2009 роки Голова Правління СК «ТАС» Павло Царук очолив рейтинг «ТОП – 100. Кращі топ-менеджери України» серед топ-менеджерів компаній, що займаються страхуванням життя, за версією рейтингової програми «ТОП-100. Кращі топ-менеджери України».

– у 2006 та 2007 роках Голова Правління СК «ТАС» Павло Царук увійшов до 15 кращих вітчизняних підприємців за версією незалежного журі національного етапу міжнародного конкурсу «Підприємець року» в Україні.

– у 2010 році Голова Правління СК «ТАС» Андрій Власенко посів третє місце серед топ-менеджерів компаній фінансового сектору України за версією рейтингової програми «Кращі фінансисти - 2010» журналу «Експерт».

Рейтингові оцінки СК «ТАС» наведено у ДОДАТКУ А.

Схема корпоративного управління компанією зображена на рисунку 2.1.

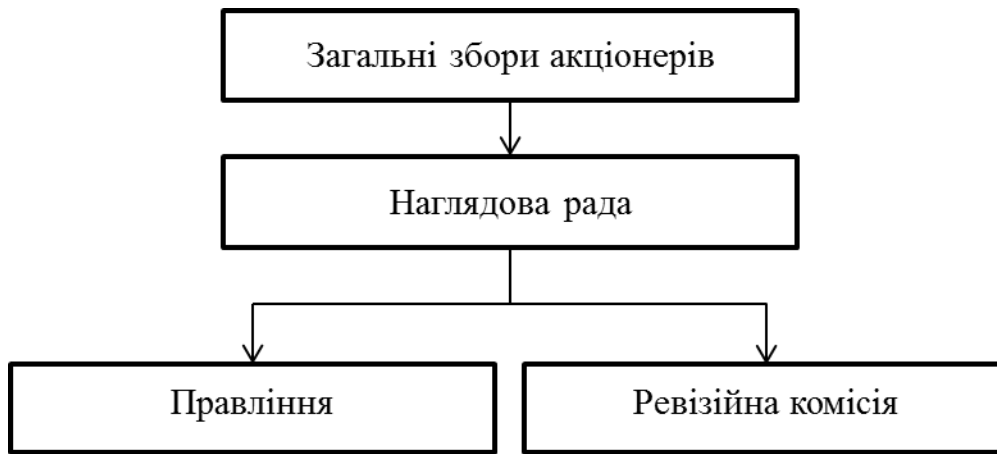


Рис. 2.1 – Схема корпоративного управління компанією СК «ТАС»

Корпоративне управління компанією СК «ТАС» здійснюють:

1. Загальні збори акціонерів є вищим органом управління, серед повноважень якого є внесення змін і доповнень до Статуту компанії; зміна розміру статутного капіталу; призначення і звільнення голів та членів Наглядової ради та Ревізійної комісії; затвердження річної фінансової звітності, висновків зовнішніх аудиторів та Ревізійної комісії, розподіл прибутку.

2. Наглядова рада представляє інтереси акціонерів у період між проведенням Загальних зборів, звітує перед Загальними зборами акціонерів та обирається з числа їх представників. Наглядова рада контролює виконання рішень Загальних зборів акціонерів, приймає рішення про їх скликання, визначає дату проведення зборів та затверджує порядок денний.

Серед інших повноважень Наглядової ради також є:

- призначення і звільнення Правління;
- затвердження стратегічних планів та річних бюджетів;
- ухвалення інвестицій у акціонерні капітали інших підприємств;
- прийняття рішення про створення дочірніх підприємств, їх реорганізацію або ліквідацію;
- визначення організаційної структури компанії;
- визначення зовнішніх аудиторів та умов співробітництва з ними;
- заслуховування звітів Правління;

– прийняття рішень з інших питань, визначених Статутом СК «ТАС».

Впродовж року проводиться щонайменше 4 регулярні засідання Наглядової ради компанії. Для прийняття невідкладних рішень можливе проведення позачергових засідань. Порядок денний готується Головою Наглядової ради. На засідання, крім членів Наглядової ради, запрошуються і члени Правління компанії, що забезпечує більш тісну взаємодію між Наглядовою радою та Правлінням СК «ТАС». Не менше 2-х разів на рік Наглядова рада збирається без участі членів Правління компанії.

3. Правління є виконавчим органом, що здійснює керівництво поточною діяльністю компанії, забезпечує виконання рішень Загальних зборів акціонерів та Наглядової ради, несе відповідальність за результат роботи страхової компанії. Правління звітує перед Загальними зборами акціонерів і Наглядовою радою. Члени Правління компанії обираються Наглядовою радою за поданням Голови Правління компанії.

4. Ревізійна комісія здійснює контроль фінансово-господарської діяльності компанії та її підрозділів, звітує перед Наглядовою радою. Організаційна структура комісії та її склад ухвалюються Наглядовою радою.

Організаційна структура компанії на сьогоднішній день поділена на чотири блоки і зображена на рис. 2.2.



Рис. 2.2 – Організаційна структура СК «ТАС»

З розвитком компанії виникає необхідність застосування нових методів управління. Впродовж останніх років у компанії були розроблені і впроваджені нові інструменти ефективного управління персоналом, такі як:

- нова форма планування і звітності;
- система взаємної оцінки і контролю;
- система фінансової мотивації.

За допомогою цих заходів вдалося значно підвищити управління внутрішніми бізнес-процесами, а також об'єктивно і прозоро оцінити внесок кожного співробітника у загальний результат роботи компанії. З метою залучення досвідчених спеціалістів впродовж останніх років були істотно переглянуті кваліфікаційні вимоги і процедура відбору потенційних кандидатів. СК «ТАС» з метою підвищення кваліфікаційного рівня персоналу, пропонує кожному зі своїх співробітників як систему навчання і професійного розвитку, так і якісні кар'єрні можливості. У колективі багато людей, які впродовж двох-трьох років пройшли шлях від спеціалістів до керівників структурних підрозділів.

Сьогодні СК «ТАС» входить в десятку лідерів вітчизняного страхування, та демонструє стабільно високі фінансові результати. Вдосконалюючи методи ведення бізнесу, СК «ТАС» постійно працює над поліпшенням якості страхових послуг.

Надійність СК «ТАС» гарантована не лише статутним капіталом, який забезпечений резервним фондом, але і діючим механізмом перестраховування великих ризиків.

СК «ТАС» є членом Моторного (транспортного) страхового бюро України, Морського страхового бюро України (МСБУ) та входить до Федерації страхових посередників України, до Першого Всеукраїнського бюро кредитних історій.

СК «ТАС» має розгалужену регіональну мережу: 29 регіональних дирекцій та філій, 450 офісів продаж, де працює біля 1300 штатних фахівців та більш 3000 страхових агентів, які діють по всій території України.

СК «ТАС» є універсальним страховиком, який пропонує понад 80 страхових продуктів по різним видам добровільного та обов'язкового страхування. Продукти сформовано в комплексні страхові програми, у

відповідності до яких кожен клієнт може застрахувати свої ризики як окремо, так і в комплексі. СК «ТАС» має ліцензії на здійснення 32 видів страхування, з них 18 – у формі добровільного, та 14 – у формі обов'язкового (ДОДАТОК Б).

Кадрова політика Страхової компанії «ТАС» базується на основі чинного українського законодавства та реалізується з урахуванням інтересів зацікавлених сторін.

Принципами кадрової політики СК «ТАС» є:

- персонал – найбільша цінність компанії. Компанія забезпечує індивідуальний підхід до кожного її співробітника;
- бізнес компанії зростає разом з її співробітниками;
- компанія прагне забезпечити умови максимально можливої реалізації професійного потенціалу кожного співробітника;
- у своїй діяльності компанія орієнтована на результат;
- у компанії заохочують ініціативу, творчість та прийняття працівником на себе відповідальності за доручену справу;
- колектив СК «ТАС» – команда, в якій професіоналізм, результативність та згуртованість залежить від кожного учасника;
- бізнес компанії – відповідальний та прозорий.

Сучасна структура компанії представлена на рис. 2.3.

Страхова компанія «ТАС» розпочала проект з розвитку власної Агентської мережі у липні 2007 року за участю компанії LIMRA (Life Insurance Marketing and Research Association) – найбільш авторитетної всесвітньої консалтингової організації у сфері страхування життя, що надає дослідницькі, навчальні, проектні та інформаційні послуги.

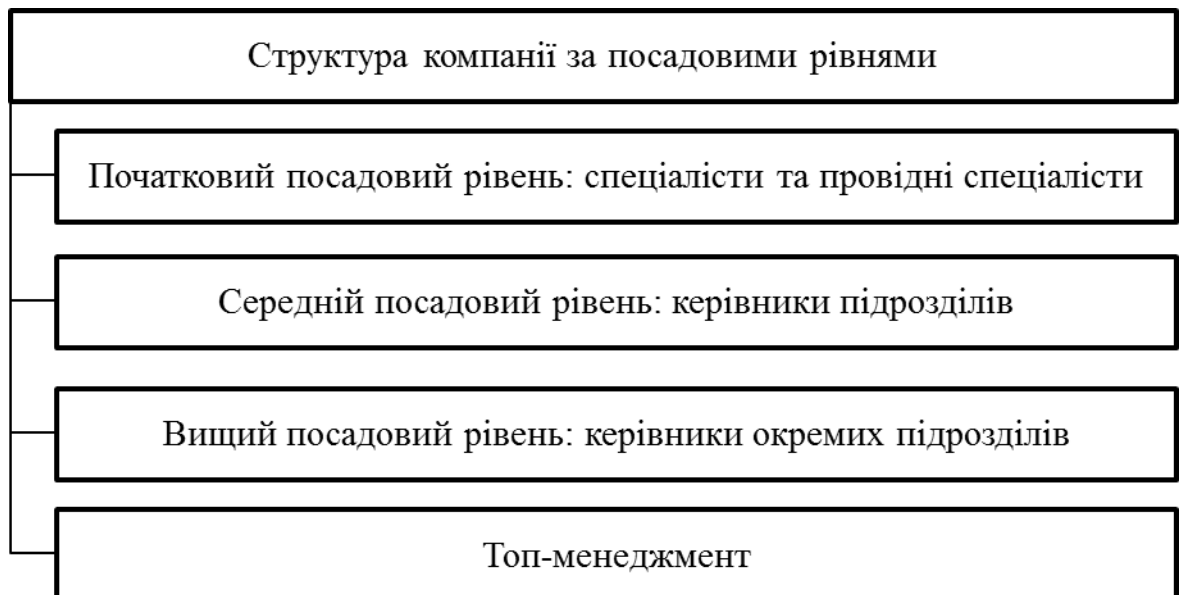


Рис. 2.3 – Структура СК «ТАС» за посадовими рівнями

Перше агентство власної Агентської мережі – «Арена» – було відкрито у Києві 7 липня 2007 року. За підсумками першого звітного періоду – серпня 2007 року – відділенням було продано 2 накопичувальні та 23 ризикові програми. Штат агентства «Арена» нараховував 14 осіб.

За перші п'ять місяців роботи з серпня по грудень 2007 року кількість співробітників агентства «Арена» виросла до 42 чоловік. Спільними зусиллями колективу було забезпечено продаж 59 накопичувальних та 222 ризикових програм страхування СК «ТАС».

На початку 2008 року Агентська мережа починає активну розбудову на регіональному рівні. У січні-лютому Мережа розширюється за рахунок відкриття ще двох відділень у Києві, а вже у березні створюються агентства у Житомирі, Дніпропетровську та Черкасах.

Наприкінці першого року роботи власної Агентської мережі СК «ТАС» до її складу приєдналося ще по одному відділенню у Харкові, Луганську та місті Біла Церква. На той час у Мережі працювало 159 фінансових консультантів, чію роботу координували 10 професійних страхових менеджерів.



За час діяльності Агентської мережі на ринку страхування життя себе повністю виправдав обраний стратегічний курс її розвитку. Впродовж майже семи років свого існування мережа активно розширюється, демонструє позитивну динаміку продажів, систематичне зростання кількості клієнтів та штату фінансових консультантів.

Від самого старту проекту з розвитку власної Агентської мережі особливу увагу приділено впровадженню навчальних та мотиваційних програм для фінансових консультантів. Вже традиційними стали поїздки за кордон для кращих агентів та менеджерів. Також, регулярно відбуваються Агентські конференції, на яких учасники отримують можливість одержати інформацію про розвиток компанії та ринку страхування України, дізнатися про новітні тенденції країн Східної та Західної Європи у сфері страхування, обмінятися досвідом як із своїми колегами, так і з керівництвом Компанії, запрошеними гостями – провідними діячами ринку страхування життя України, Росії, Німеччини.

На сьогоднішній момент Агентська мережа Страхової компанії «ТАС» охоплює всю територію України. Побудова і розвиток команди Агентської мережі є невід'ємною частиною загальної стратегії діяльності СК «ТАС» на вітчизняному ринку страхування життя.

З часом СК «ТАС» розширила партнерство з перестраховання великих ризиків з низкою інших провідних перестраховиків світу. Взаємодія з кількома партнерами з перестраховання дозволяє компанії бути більш гнучкою в питаннях розвитку страхових продуктів і користуватися провідними інструментами та досвідом відомих лідерів з перестраховання.

Реалізуючи ці цілі, Страхова Компанія «ТАС» з 2013 року, уклала угоди з новими партнерами з перестраховання. Ними стали дві міжнародні компанії: GEN RE і SCOR . Зміна партнера з перестраховання жодним чином не вплинула на виконання зобов'язань СК «ТАС» перед клієнтами та партнерами.

Отже, на сьогодні партнери Страхової компанії «ТАС» з перестраховання – дві найбільші міжнародні компанії:

– компанія GEN RE – почала свою діяльність у 1921 році, головний офіс знаходиться у місті Кельн, Німеччина.

– компанія SCOR – почала свою діяльність у 1970 році, головний офіс знаходиться у Парижі, Франція.

Перестрахові компанії – партнери СК «ТАС» регулярно отримують найвищі рейтинги надійності у найвідоміших міжнародних рейтингових агентствах. Станом на 2018 р. компанії SCOR та GEN RE мають оцінки приведені у табл. 2.1:

Таблиця 2.1 – Оцінки надійності партнерів СК «ТАС» з перестраховання від найвідоміших міжнародних рейтингових агентств

Рейтингове агентство	SCOR	GEN RE
Moody's	A1	Aa1
Standard & Poor's	A+	AA+
A.M. Best	A+	A++
Fitch	A+	AA+

Основними партнерами СК «ТАС» зі страхування є:

1. ТОВ «АссісТАС Консалтінг». Компанія заснована в квітні 2001 р. і на сьогоднішній день є однією з найбільш успішних страхового ринку України, що динамічно розвивається. Основним напрямком роботи компанії є надання посередницьких послуг у сфері страхування життя з використанням найновітніших технологій. Головний офіс компанії знаходиться в м. Києві. Представництва компанії «АссісТАС Консалтінг» розташовані в обласних центрах, районах, містах України, а саме: Дніпропетровськ, Бердичів, Вінниця, Львів, Луганськ, Ужгород, Тернопіль, Запоріжжя, Харків, Хмельницький [52].

2. ТОВ «ТАС-Фінанс Консалтинг». Товариство з 2003 р. веде свою активну діяльність в складі Інвестиційно-Фінансової Групи «ТАС». Регіональна мережа географічно охоплює всю Україну, в найбільш великих містах функціонують офіси, в яких клієнти можуть отримати висококваліфіковану консультацію.

3. ТОВ «Лайф-Лайн». Компанію створено у 2006 р. Сьогодні компанія працює з використанням новітніх технологій у продажах і пропонує клієнтам тільки найкращі фінансові продукти.

4. ТОВ «Салве Файненс Україна». Компанія «Салве Файненс Україна» є частиною міцної міжнародної фінансової групи SALVE GROUP LTD (Лондон), до складу якої входять самостійні компанії, що спеціалізуються на фінансовому консультуванні та продажах фінансових продуктів клієнтам в країнах центральної та східної Європи.

Отже, на сьогоднішній день Страхова компанія «ТАС» є однією з провідних та найбільш авторитетних страхових компаній в Україні, яка пропонує своїм клієнтам широкий спектр сучасних програм індивідуального та корпоративного страхування життя разом з якісним професійним обслуговуванням.

Проаналізуємо основні показники діяльності СК «ТАС» за 2014-2018рр. (табл. 2.2):

Таблиця 2.2 – Показники діяльності СК «ТАС»

Показник	2014	2015	2016	2017	2018
Кількість договорів страхування, шт .	1 087 074	1 031 873	1 115 296	1 023 503	1 055 601
Кількість клієнтів фізичних осіб, осіб	759 455	638 023	672 973	569 891	536 816
Кількість клієнтів юридичних осіб, осіб	19 081	15 673	19 380	13 327	10 808
Кількість офісів, шт .	364	450	450	336	336
Кількість агентів, осіб, осіб	3 794	2 000	2 005	2542	2542

Проаналізуємо основні показники фінансової діяльності СК «ТАС» за 2016-2018 роки (табл. 2.3) (за даними фінансової звітності ДОДАТКИ В-Е):

Таблиця 2.3 – Фінансові показники СК «ТАС», тис. грн.

Показники	Роки	Абсолютний приріст
-----------	------	--------------------

	2016	2017	2018	2017 /2016	2018/ 2017	2018/ 2016
Страхові платежі (премії, внески), усього	618737	810712	967328	191975	156616	348591
Частки страхових платежів (премії, внесків), належні перестраховикам	96550	111877	140005	15327	28128	43455
Страхові резерви	328656	691699	1078639	363043	386940	749983
Страхові виплати та страхові відшкодування	262224	371336	545448	109112	174112	283224
Прибуток від страхової діяльності	80177	-12162	-93511	-92339	-81349	-173688
Чистий прибуток	154312	62951	4152	-91361	-58799	-150160

Можна побачити, що впродовж 2016– 2018 рр. обсяг загальної суми надходжень страхових платежів мав тенденцію до зростання, і збільшився з 618737 тис. грн. до 967328 тис.грн., тобто на 348591 тис. грн. внаслідок збільшення кількості страхових договорів. Також слід відзначити різке зростання розмірів страхових резервів у 2016– 2108 рр. та розмірів страхових виплат. Однак слід відзначити зменшення величини прибутку від страхової діяльності та чистого прибутку компанії. Також відбулось збільшення участі перестраховиків, що є позитивною тенденцією, особливо враховуючи зростання страхових внесків, що позитивно впливає на фінансову.

Розглянемо склад та структуру страхових резервів СК «ТАС» (табл.2.4):

Таблиця 2.4 –Склад та структура страхових резервів СК «ТАС»

Назва показників	Показники, тис. грн			Структура, %		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Страхові резерви, всього	328656	691699	1078639	100	100	100
Частка перестраховика в страхових резервах	75749	123679	154239	23,05	17,88	14,30
Резерв незароблених премій	233721	330052	628223	71,11	47,72	58,24
Частки перестраховиків в резервах незароблених премій	26688	21656	39415	8,12	3,13	3,65
Резерв збитків	213210	331746	450416	64,87	47,96	41,76

Можна побачити, що існує тенденція зростання розміру резервів незароблених премій, що свідчить про збільшення обсягів страхових

операцій. При цьому слід відзначити зростання частки перестраховиків в страхових резервах в цілому, так і в резервах незароблених премій.

Закон України «Про страхування» [60] встановив систему контролю за рівнем платоспроможності страховиків і порядком розрахунку резервів, посилив норми, що регулюють нагляд за страховою діяльністю, впорядкував види обов'язкового страхування та рекомендований перелік добровільних видів страхування. Завданням кожного страховика є максимально скористатися цими можливостями. Разом із тим, для успішного функціонування в конкурентному середовищі, визначення перспектив свого розвитку, проведення ефективного планування та прогнозування мають бути враховані чинники, що впливають на роботу страховиків. Важливе місце у вирішенні цих завдань займає фінансовий аналіз, який спрямований на дослідження фінансової надійності страховика.

Більшість характеристик фінансового стану можуть розглядатися як окремі аспекти (показники) фінансової надійності. Універсальним можна вважати підхід, за яким фінансова надійність страховика характеризується такими ознаками фінансового стану:

- високою платоспроможністю, тобто здатністю вчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями;
- високою ліквідністю балансу, тобто достатнім рівнем покриття залучених пасивів активами;
- високою рентабельністю, тобто значною прибутковістю, яка забезпечує необхідний розвиток страхової організації.

Разом із тим, особливості страхового бізнесу потребують включення до системи показників фінансової стійкості, поряд із названими, низки специфічних показників, характерних лише для цієї сфери діяльності.

Важливим показником фінансового стану страхової організації є показник платоспроможності страхової компанії, який свідчить про можливість компанії покривати зобов'язання за рахунок власних активів.

Платоспроможність страхової компанії є об'єктивним показником поточного фінансового стану страхової організації, тобто можливість виконання зобов'язань страховика завдяки тим активам, які є в його розпорядженні та являють собою реальні цінності, а тому є ліквідними. Згідно з Законом України «Про страхування» [61] оцінка платоспроможності страхової організації здійснюється через визначення співвідношення фактичного і нормативного запасу платоспроможності. Якщо фактичний запас платоспроможності перевищує нормативний, то страхова компанія є платоспроможною. В іншому випадку страховик повинен представити в Уповноважений орган нагляду за страховою діяльністю план фінансового оздоровлення, і залежно від його виконання до компанії можуть застосовуватися ті чи інші санкції. Належний рівень фактичного запасу платоспроможності повинен підтримуватися страховиками відповідно до обсягів страхової діяльності. Згідно Закону України «Про страхування» [61], на будь-яку дату фактичний запас платоспроможності страховика повинен перевищувати розрахунковий нормативний запас платоспроможності.

У закордонній страховій практиці для характеристики платоспроможності страховика використовується показник рівня достатності покриття власними коштами (Capital Adequacy Ratio або CAR), який розраховується таким чином [72]:

$$\text{CAR} = (F - N) / F \cdot 100\% , \quad (2.1)$$

де F – фактичний рівень платоспроможності; N – нормативний рівень платоспроможності.

Доцільність використання цього показника фінансовими менеджерами страхових компаній зумовлюється існуванням загальновизнаних (у США це, наприклад, система IRIS (Insurance Regulation Information System)) експертних якісних оцінок достатності покриття зобов'язань страховика власними коштами. Для страховиків, які здійснюють ризикове страхування,

рекомендовані параметри оцінювання платоспроможності наведені в табл. 2.5:

Таблиця 2.5 – Оцінювання платоспроможності за оцінкою CAR [26]:

Значення CAR, %	Оцінка покриття
<0	Недостатнє
від 0 до 25	Нормальне
від 26 до 50	Добре
від 51 до 75	Надійне
>76	Зразкове

Визначимо рівень платоспроможності СК «ТАС» за вимогами закону України «Про страхування» та за допомогою показника рівня достатності покриття власними коштами (CAR) ( табл.2.6):

Таблиця 2.6 – Платоспроможність СК «ТАС»

Показник	Роки		
	2016	2017	2018
Фактичний запас платоспроможності (ФЗП), тис.грн.	146484,8	211145,8	214047,5
Нормативний запас платоспроможності (НЗП), тис.грн.	112812,57	127073,063	152637,823
Коефіцієнт платоспроможності	1,30	1,66	1,40
Виконання умови платоспроможності згідно Закону «Про страхування»	(ФЗП)> (НЗП)	(ФЗП)> (НЗП)	(ФЗП)> (НЗП)
Показник платоспроможності CAR, %	22,99	39,82	28,69
Оцінка платоспроможності за оцінкою CAR	Нормальна	Добра	Добра

Можна побачити, що впродовж 2016–2018 рр. спостерігається незначне перевищення фактичного запасу платоспроможності над розрахунковим нормативним запасом, а коефіцієнт платоспроможності формально знаходиться в рекомендованих межах, хоча існує слабка тенденція до зростання та коливання його значень.

Однак, слід зазначити, що оцінка за показником рівня достатності покриття власними коштами (CAR) пред'являє до платоспроможності страхової організації вищі вимоги, аніж Закон України «Про страхування» У зв'язку з цим вважаємо доцільним впровадження ступеневого контролю

платоспроможності страхової компанії СК «ТАС». Перевага застосування такого виду контролю за рівнем платоспроможності страховиків полягає в тому, що за різних значень встановлених індикаторів платоспроможності пропонується здійснювати різні обсяги перевірок, а втручання органу страхового нагляду та проведення наступних коригувальних і/або обмежувальних дій щодо страховика здійснюється лише за певних критичних значень показників платоспроможності.

Наступним етапом аналізу фінансового стану компанії є оцінка ліквідності. Ліквідність – здатність компанії перетворити свої активи в грошові кошти для покриття боргових зобов’язань. Поняття «ліквідність» і «платоспроможність» взаємопов’язані, оскільки від рівня ліквідності залежить платоспроможність ( табл. 2.7):

Таблиця 2.7 – Показники ліквідності СК «ТАС»

Назва показника	Період			Рекомендоване значення
	2016	2017	2018	
1. Коефіцієнт покриття	10,14	11,45	5,57	> 2
2. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	8,86	8,26	2,77	> 0,2
3. Коефіцієнт поточної ліквідності	9,86	11,09	5,47	> 1

Період 2016–2018 рр. характеризувався зменшенням показників ліквідності СК «ТАС», що пов’язане із збільшенням поточних зобов’язань. При цьому значення коефіцієнтів є достатніми та відповідними встановленим нормативним даним. Однак, якщо тенденція зниження показників ліквідності збережеться і надалі, то СК «ТАС» матиме певні проблеми із покриттям прийнятих зобов’язань.

Показники рентабельності страхової організації характеризують ефективність страхової діяльності. Використаємо дані фінансової звітності СК «ТАС» та проаналізуємо показники рентабельності (табл. 2.8):

Таблиця 2.8 – Показники рентабельності СК «ТАС»



Назва показника	Розрахункова формула	Роки		
		2016	2017	2018
Рентабельність страхових операцій	$R_o = (P_{co} / V) * 100\%$ , де $P_{co}$ – прибуток від страхових операцій, $V$ – сума страхових внесків.	12,95	-1,50	-9,66
Чиста рентабельність	$R = (ЧП / V) * 100\%$ , де ЧП – чистий прибуток, $V$ – сума страхових внесків.	24,94	0,078	0,004
Рівень виплат	$R_v = (S_v / V) * 100\%$ , де $S_v$ - сума страхових виплат.	42,38	45,80	56,39

Можна побачити, що показник рентабельності страхових операцій зменшується впродовж 2016–2018 рр., що свідчить про неефективність страхової діяльності. Зростання рівня виплат пов'язано із зростанням загальної суми виплат страхових відшкодувань.

Отже, фінансовий стан СК «ТАС» в цілому можна охарактеризувати як задовільний. В результаті проведеної оцінки можна зробити висновок, що для компанії для збереження позитивних тенденцій та запобігання появі негативних доцільним є застосування певних попереджувальних та запобіжних заходів:

- проведення поглибленого аналізу структури витрат страхової організації у динаміці з метою пошуків способів і джерел їх оптимізації та зменшення;
- проведення аналізу структури дебіторської заборгованості, причин її виникнення і можливостей погашення;
- підвищення рівня ліквідності активів;
- проведення аналізу ефективності інвестиційної діяльності страховика;
- забезпечення компенсації можливих фінансових збитків шляхом формування системи ефективного управління портфелем цінних паперів, у т.ч, прибутковими операціями на фондовому ринку.

Вважаємо, що СК «ТАС» в подальшій діяльності має керуватися стратегією зростання частки на страховому ринку разом з досягненням достатнього рівня прибутковості діяльності. Важливим фактором підвищення

ефективності діяльності страхової організації є формування та управління страховими резервами.

Визначимо шляхи покращання фінансового стану компанії СК «ТАС».

Компанії необхідно підтримувати певний обсяг наданих послуг для забезпечення відповідного обсягу продажу. Оскільки, з другого боку, надмірні запаси відвертають грошові кошти, які можна використати більш прибутково для інших цілей. Підтримувати запаси слід на можливо низькому рівні, достатньому для реалізації відповідного обсягу продаж.

Негативним фактором є зростання залежності від позикових коштів. Оскільки дані свідчать про зростання прибутковості компанії, то зменшення цієї залежності можливе шляхом виплати частини прибутку кредиторам. Рівень коефіцієнтів загальної ліквідності свідчить про те, що у компанії рівень дебіторської заборгованості зменшується.

Аналіз показників оборотності капіталу вказує також на бездіяльність частини власних коштів компанії. Тому необхідно збільшити швидкість обертання власного капіталу.

Основним напрямком покращення фінансового стану компанії є збільшення його прибутку. Збільшувати прибуток можна за допомогою багатьох факторів. Наприклад, можна збільшити ціну на надані послуги, виконану роботу. Проте цей варіант не завжди може пройти, оскільки на сучасному етапі розвитку нашої країни підприємства не мають достатньо грошових коштів, щоб заплатити ще більшу суму за послуги, роботу, товари.

Отже, резерви зростання прибутку – це кількісні можливості збільшення прибутку завдяки:

- збільшенню обсягу наданих страхових послуг;
- зменшенню витрат на реалізацію страхових послуг;
- постійному зниженню позареалізаційних збитків.

Іншим напрямом у пошуку резервів зростання прибутку є аналіз використання ресурсів компанії, собівартості наданих послуг. Зниження витрат на реалізацію послуг – основний резерв збільшення прибутку компанії.

Тобто, аналізуючи витрати на надання послуг, знаходимо резерви її зниження, які водночас є і резервами збільшення прибутку.

У ході оцінки були виявлені резерви зростання прибутку за рахунок декількох факторів:

- за рахунок збільшення обсягу наданих послуг;
- за рахунок зниження собівартості надаваних послуг;
- за рахунок підвищення середньореалізаційних цін внаслідок оптимізації структури послуг.

Усе це говорить про успішне функціонування страхової компанії в звітному році. Більш того, порівнюючи темпи зростання прибутку і виручки від реалізації, можна зробити висновок, що СК «ТАС» йде по інтенсивному шляху розвитку, тобто при незначному зростанні обсягу надання послуг показники прибутку і рентабельності виростили на досить значну величину. Це говорить про досить ефективне використання компанією своїх ресурсів.

У результаті проведеної оцінки можна зробити висновок, що для компанії СК «ТАС» на мікрорівні доцільним є використання антикризової фінансової стратегії:

- проведення поглибленого аналізу структури кредиторської заборгованості у динаміці з метою пошуків способів і джерел її погашення;
- аналіз структури заборгованості за довгостроковими кредитами з метою з'ясування причин несвоєчасності їх погашення;
- аналіз структури дебіторської заборгованості, причин її виникнення і можливостей погашення;
- забезпечення необхідного рівня самофінансування виробничого розвитку компанії за рахунок прибутку, оптимізації податкових платежів, ефективної амортизаційної політики;
- підвищення рівня ліквідності активів шляхом збільшення питомої ваги оборотних активів;
- проведення інвентаризації основних виробничих засобів для визначення їх придатності й необхідності в експлуатації:

- проведення аналізу ефективності й доцільності довгострокових фінансових вкладень:

- забезпечення компенсації можливих фінансових збитків шляхом:

- резервування частини фінансових ресурсів у вигляді формування цільових резервних фондів, страхового фонду підприємства відповідно до вимог чинного національного законодавства;

- формування системи штрафних санкцій — за несвоєчасної оплати поставленої продукції встановити штрафи у розмірі 0,5% від суми несплати за кожний день прострочення;

- ефективне управління портфелем цінних паперів, у т. ч, прибутковими операціями на фондовому ринку.

Таким чином, СК «ТАС» в своїй подальшій діяльності буде і надалі керуватися стратегією зростання частки на страховому ринку разом з утриманням високого рівня прибутковості своєї діяльності.

## 2.2 Аналіз недержавного пенсійного страхування СК «ТАС»

Недержавне (додаткове) пенсійне страхування покликане доповнювати систему державного пенсійного забезпечення для того, щоб гарантувати нормальний рівень життя громадянам пенсійного віку.

Саме додаткова пенсія у вигляді пенсійного страхування життя дає можливість забезпечити необхідний життєвий рівень сьогоднішнім працівникам після їхнього виходу на пенсію.

СК «ТАС» надає клієнтам послуги із страхування життя, здійснюючи діяльність за безстроковою ліцензією Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України серії АВ № 499974 від 11.01.2010 р. на здійснення страхової діяльності з добровільного страхування життя [52].

Розглянемо ринок накопичувального страхування життя України. За 6 місяців 2019 р.

Страхова компанія «ТАС» потрапила у ТОП-10 страхових компаній України, що надають послуги із страхування життя [62-64] ( табл. 2.9):

Таблиця 2.9 – ТОП-10 страховиків життя по страховим внескам, 6 міс. 2019р.

№	Страхові компанії	Страхові внески, тис.грн	Темп зростання у порівнянні із попереднім періодом, %	Виплати, тис. грн.	Викупна сума, тис. грн.
1	МЕТ ЛАЙФ	561 548	29,9	75 997	26 517
2	УНІКА ЖИТТЯ	422 619	47,4	10 849	4 545
3	ТАС	254 171	7,8	74 477	14 843
4	РЗУ УКРАЇНА СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ	223 079	15,2	26 231	3 837
5	АСКА-ЖИТТЯ	168 132	-22,7	3 600	29
6	ARX LIFE	77 317	87,9	7 514	3
7	КНЯЖА ЛАЙФ	32 274	3,3	4 682	3 318
8	ИНГО УКРАЇНА ЖИТТЯ	24 788	22,4	5 853	0
9	ГРИНВУД ЛАЙФ ІНШУРАНС	21 020	92,5	68	0
10	КД-ЖИТТЯ	19 723	23,9	7 409	757

(побудовано автором за даними [62-64])

Розглянемо ТОП-10 страхових компаній України, що надають послуги із страхування життя та накопичувального страхування життя (зокрема пенсійного страхування) [62-64] ( табл. 2.10):

Таблиця 2.10 – ТОП-10 страховиків життя по договорам, які включають накопичувальне страхування життя за 6 міс. 2019р., тис.грн

№	Страхові компанії	Страхові внески	Страхові резерви
1	МЕТ ЛАЙФ	480 814	2 395 190
2	ТАС	136 664	2 183 957
3	РЗУ УКРАЇНА СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ	122 098	679 698
4	УНІКА ЖИТТЯ	75 281	461 498

5	КНЯЖА ЛАЙФ ВІЕННА ІНШУРАНС ГРУП	31 118	374 744
6	ГРИНВУД ЛАЙФ ІНШУРАНС	20 660	16 988
7	КД-ЖИТТЯ	19 526	196 493
8	ARX LIFE	10 947	1 291
9	АСКА-ЖИТТЯ	3 381	85 367
10	ІНГО УКРАЇНА ЖИТТЯ	428	7 861
.	ВСЕГО	900 917	6 403 087

(побудовано автором за даними [62-64])

Проаналізуємо обсяги надходжень страхових внесків та величину страхових резервів по договорах страхування життя, по яким передбачено досягнення застрахованою особою пенсійного віку страхових компаній з страхування життя на страховому ринку України за 2016–1 півріччя 2019 р. (табл. 2.11):

Таблиця 2.11 – Страхові внески та страхові резерви по договорах пенсійного страхування, тис.грн

Страхові компанії	2016		2017	2018		2019, 6 міс.	
	Страхові внески	Страхові-резерви	Страхові внески	Страхові внески	Страхові резерви	Страхові внески	Страхові резерви
АСКА-ЖИТТЯ	4 214	6 644	26	12	1 781	4	1 378
ТАС	2 836	1 975	26 960	39 630	102 365	23 852	120 437
PZU УКРАЇНА СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ	2 360	2 879	2 949	4 853	7 205	3 437	8 817
ТЕКОМ-ЖИТТЯ	743	5 233	-	-	-	-	-
ІНГО УКРАЇНА ЖИТТЯ	6	6	6,3	6	15	-	-
Усього	10 159	16 737	29 942	44 501	111 366	27 293	130 632

Можна також побачити зміни ринкової частки страхових організацій, які надають послуги з пенсійного страхування впродовж 2016–2018 рр. (табл. 2.12):

Таблиця 2.12 – Структура страхового ринку з пенсійного страхування, %

Страховик	Роки	Відносне відхилення, %
-----------	------	------------------------

	2016	2017	2018	2017/ 2016	2018/ 2017
АСКА-ЖИТТЯ	41,48	0,09	0,03	-99,78	-66,67
ТАС	27,92	90,04	89,05	222,49	-1,10
РЗУ УКРАЇНА СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ	23,23	9,85	10,91	-57,60	10,76
ТЕКОМ-ЖИТТЯ	7,31	0,00	0,00	-	-
ІНГО УКРАЇНА ЖИТТЯ	0,06	0,02	0,01	-66,67	-50,00
УСЬОГО	100,00	100,00	100,00	-99,78	-66,67

(побудовано автором за даними [62-64])

Отже, можна побачити, що СК «ТАС» займає переважну частку ринку і є основним гравцем на ринку накопичувального страхування життя України та пенсійного страхування життя.

Статистичні дані свідчать про те, що страховики володіють набагато більшим капіталом порівняно з недержавними пенсійними фондами, а отже, є більш фінансово надійними для клієнтів. Крім того, перевагою страхових компаній є те, що вони одночасно з накопичувальною пенсійною програмою можуть забезпечити громадянам страховий захист у разі хвороби чи втрати тимчасової чи постійної працездатності та інших ризиків. Такі послуги громадянам не можуть надавати банки та недержавні пенсійні фонди.

Надалі проаналізуємо страховий портфель з накопичувального страхування СК «ТАС», тобто пенсійні та накопичувальні продукти, які компанія пропонує клієнтам (рис.2.5).

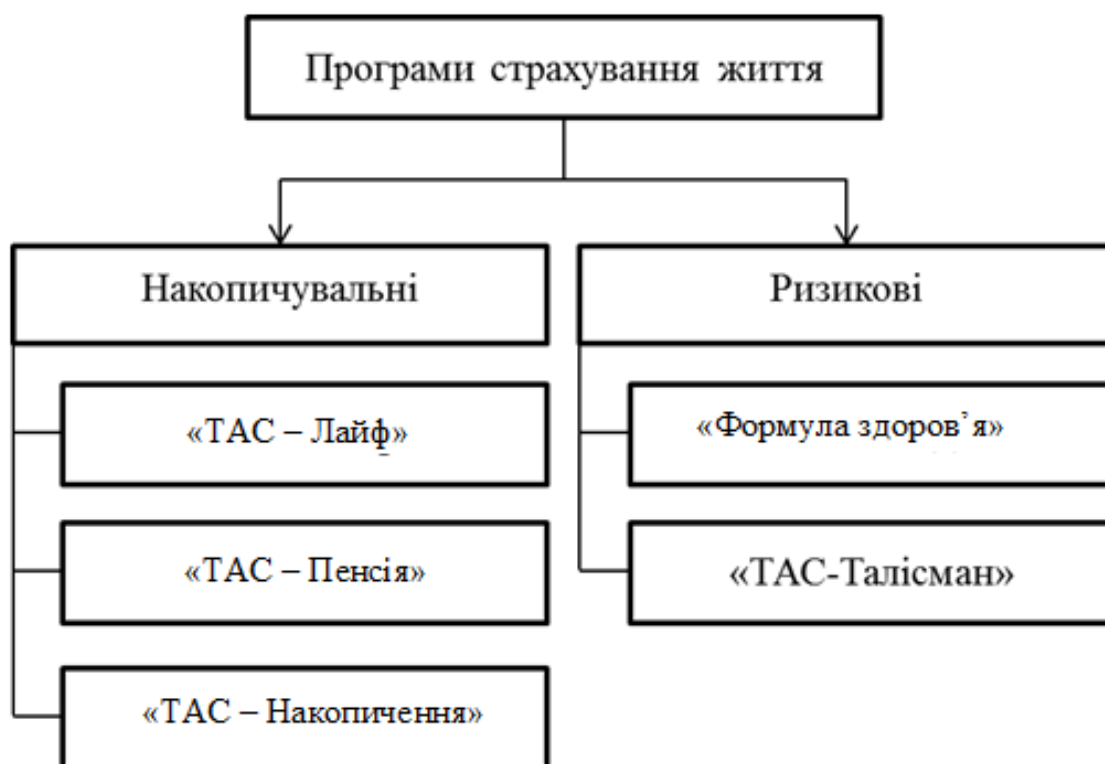


Рис. 2.5 – Схема портфеля страхування життя СК «ТАС»

У табл. 2.13 представлено оцінку питомої ваги пенсійного страхування та накопичувального страхування життя в загальному страховому портфелі СК ТАС% впродовж 2016–2018рр. ( табл. 2.13):

Таблиця 2.13 – Стан страхування життя СК «ТАС»

Показник	Страхові внески, тис.грн			Структура, %		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Загальна сума внесків	618737	810712	967328	100	100	100
Пенсійне страхування	2 836	26 960	39 630	0,46	3,33	4,10
Накопичувальне страхування життя	71 748	108 704	152 235	11,60	13,41	15,74

Отже, можна побачити, що питома вага накопичувального страхування та пенсійного страхування в загальному страховому портфелі компанії СК ТАС є незначною, однак спостергалось зростання частки цих видів страхування, що свідчить про зростання популярності таких послуг.



Надалі розглянемо програми накопичувального страхування життя СК «ТАС» [52]:

1.Програма накопичувального страхування життя «ТАС-НАКОПИЧЕННЯ» передбачає максимальне накопичення капітала; спрощений медичний андерайтинг; фінансовий захист родини у випадку настання страхових подій; окреме встановлення страхових сум за ризиками дожиття та смерті; **більш привабливі умови для страхувальників старшого віку. Основними характеристиками програми «ТАС-НАКОПИЧЕННЯ» є (табл.2.14):**

**Таблиця 2.14 – Основні характеристики програми «ТАС-НАКОПИЧЕННЯ»**

Характеристика	Зміст
Страховальник	Страховальником може бути будь-яка <b>юридична або фізична особа</b> . Страховальник може застрахувати себе або іншу особу і вносити періодичні страхові внески.
Вигодонабувач	У випадку смерті Застрахованої особи страхову суму може отримати будь-яка особа, яка вказана в заяві страхувальником. Страховальник також може сам встановлювати співвідношення сум, які сплачуються вигодонабувачу.
Страхові платежі та зобов'язання страхової компанії за виплатами	Всі внески та виплати здійснюються в національній валюті. Якщо валютою страхування є не гривня, то розрахунок відбувається по курсу <b>НБУ</b> в день внесення платежа бо отримання страхової суми.
Валюта страхування	Гривня, євро або долар США.
Періодичність сплати страхових внесків	В <b>доларах США</b> та <b>євро</b> – щорічно або двічі на рік; в <b>гривнях</b> - щорічно або двічі на рік або щоквартально.

Страховими випадками за цією програмою є дожиття застрахованої особи до закінчення дії договору страхування; смерть застрахованої особи в період дії договору страхування з будь-якої причини; смерть застрахованої особи в результаті нещасного випадку; смерть застрахованої особи в результаті ДТП.

У випадку настання страхового випадку застрахована особа або вигодонабувач отримують страхову суму, яка містить дві складові: накопичувальну (сума внесених страхових платежів, збільшена в результаті інвестиційної діяльності СК «ТАС») та ризикової, яка для даної програми

встановлена на рівні 300 \$/EURO. При укладанні договору страхувальник може обрати доповнення до основної програми «Пенсійний опціон», яке дає такі переваги:

- можливість прив'язати закінчення договору до пенсійного віку;
- можливість самостійно встановлювати вік виходу на пенсію (55, 60 або 65 років);
- можливість укласти договір на термін більше 20 років без змін терміну внесення платежів.

## 2. Умови програми «ТАС-ПЕНСІЯ» передбачають:

Страховими випадками є дожиття застрахованої особи до закінчення періоду між початком дії договору страхування і початком страхових виплат (ануїтетів) або смерть застрахованої особи у період між початком дії договору страхування і початком страхових виплат (ануїтетів).

Застрахованою особою за цією програмою є фізична особа (резидент або нерезидент) від 18-ти до 79-ти років на момент укладання договору страхування, та не більше 80-ти років на момент початку страхових виплат (ануїтетів). Страхувальником може бути будь-яка дієздатна особа у віці від 18-ти років.

Страховий внесок сплачується у гривня, долар США, євро, а періодичність оплати та мінімальний розмір внеску встановлюються таким чином: одноразово – 30 000 грн. або 4 000 у.о. (доларів США або євро).

Страхова сума за ризиком «Дожиття» встановлено у розмірі ануїтету в залежності від обраного виду; за ризиком «Смерть» встановлено у розмірі всіх страхових внесків за договором страхування.

Розмір тарифу залежить від статі та віку застрахованої особи, строку та періодичності сплати страхових внесків, а також від обраного виду страхових виплат (ануїтетів).

Строк дії договору страхування встановлено: довічно - при обранні довічного ануїтету; до моменту завершення страхових виплат - при обранні ануїтету на строк.

Максимальний термін при всіх періодичностях сплати страхових внесків становить 62 роки (крок – 1 рік).

Страхові виплати визначаються: за ризиком «Дожиття»: у вигляді анuitетів в залежності від обраного виду з урахуванням додаткового інвестиційного доходу; за ризиком «Смерть»: при настанні страхового випадку до початку здійснення страхових виплат (анuitетів) - у розмірі всіх страхових внесків за договором страхування, сплачених до дати смерті застрахованої особи з урахуванням додаткового інвестиційного доходу при настанні страхового випадку в період здійснення страхових виплат (анuitетів), здійснюється одноразова страхова виплата у розмірі, що дорівнює сумі несплачених анuitетів до закінчення гарантованого періоду від дати смерті застрахованої особи, після чого договір страхування припиняє свою дію.

Сума несплачених анuitетів дорівнює розміру останньої страхової виплати (анuitету), здійсненої до дати смерті застрахованої особи, помноженої на кількість страхових виплат (анuitетів), що залишились до закінчення гарантованого періоду

Періодичність отримання страхових виплат (анuitетів) може здійснюватись щомісячно, щоквартально, раз на півроку, щорічно.

Особливості страхових виплат за програмою «ТАС-ПЕНСІЯ» є:

1. Для договорів страхування з періодичністю сплати страхових внесків іншою, ніж одноразова: якщо смерть застрахованої особи в перші 12 місяців з моменту укладання договору страхування настала з причини іншої, ніж внаслідок нещасного випадку, страхова виплата не здійснюється, а сплачені страхові внески страхувальнику не повертаються.

2. Для договорів страхування з одноразовою сплатою страхових внесків: якщо смерть застрахованої особи в перші 12 місяців з моменту укладання договору страхування настала з причини іншої, ніж внаслідок нещасного випадку, страхова виплата не здійснюється, а сплачені страхові внески страхувальнику (у разі його смерті – спадкоємцям страхувальника) повертаються у розмірі 90% від сплаченого страхового внеску.

Умовами програми «ТАС-ПЕНСІЯ» також передбачається:

1. Нарахування бонусів за рахунок додаткового інвестиційного доходу (як в період очікування, так і в період страхових виплат (ануїтетів)).

2. Виплата викупної суми у разі дострокового припинення дії Договору передбачена тільки до початку періоду страхових виплат (ануїтетів)). Викупна сума у разі дострокового припинення дії Договору страхування в період страхових виплат (ануїтетів) дорівнює 0 (на відміну від умов Правил страхування життя). При укладенні договору страхування медичний та фінансовий андерайтинг не проводиться.

Отже, порявняємо страхові продукти з накопичувального страхування страхової організації (табл.2.14):

Таблиця 2.14 – Страхові продукти СК «ТАС з накопичувального страхування

	Страховий продукт	
	«ТАС – Накопичення»	«ТАС – Пенсія»
1	2	3
Мета програми	Накопичення капіталу до визначеного договором страхування віку з одночасною фінансовою підтримкою Застрахованої особи та/або її родини за настання подій, які визначені програмою.	Надання можливості клі-енту отримувати гарантований дохід за досягнення визначеного договором страхування віку у вигляді регулярних страхових виплат (ануїтетів) впродовж обумовленого періоду часу або всього його життя
Страхові випадки	- дожиття; - смерть застрахованої особи; - смерть застрахованої особи внаслідок нещасного випадку; - смерть застрахованої особи внаслідок ДТП; - настання критичного захворювання; - встановлення інвалідності категорії «дитина-інвалід» (або I–III групи) внаслідок нещасного випадку;	- дожиття застрахованої особи до закінчення періоду між початком дії договору страхування і початком страхових виплат (ануїтетів) - смерть застрахованої особи в період між початком дії договору страхування і початком страхових виплат (ануїтетів).

Продовження таблиці 2.14

1	2	3
	інвалідність застрахованої особи; - хірургічне втручання;	

	- госпіталізація; - тимчасова або стійка втрата загальної працездатності внаслідок нещасного випадку.	
Термін дії договору	10–20 років	5–62 роки
Мінімальний розмір страхових внесків	Для застрахованих осіб віком від 3 до 17 років: - щорічно - 400 грн. - щорічно – 3 000 грн. або еквівалент у валюті страхування; - раз у півроку – 1 700 грн. або еквівалент у валюті страхування; - щоквартально – 900 грн. або еквівалент у валюті страхування; - одноразово – 10 000 грн. або еквівалент у валюті страхування.	- щоквартально – 1 000 грн.; - раз на півроку – 2 000 грн. або 200 у. о. (доларів США або євро); - щорічно – 4 000 грн. або 400 у. о. (доларів США або євро); - одноразово – 30 000 грн. або 4 000 у. о. (доларів США або євро).
Страховий тариф	Залежить від статі та віку застрахованої особи, строку дії договору страхування, періодичності сплати страхових внесків та набору страхових ризиків, які передбачені програмою. Для розрахунку страхового тарифу враховується розмір ставки гарантованого інвестиційного доходу – 4% річних у гривні, у валюті страхування дол. США та євро – 2% річних.	Розмір тарифу залежить від статі та віку застрахованої особи, строку та періодичності сплати страхових внесків, а також від обраного виду страхових виплат (ануїтетів).
Особливі умови	- валюта страхування: гривня, долар США, євро; - індексація страхових внесків; - збільшення розміру страхових внесків на коефіцієнт індексації, який залежить від валюти страхування та становить: у гривні – 5%; у доларах США та євро – 2%; - отримання додаткового інвестиційного доходу.	- валюта страхування: гривня, долар США, євро;- нарахування бонусів за рахунок додаткового інвестиційного доходу (як в період очікування, так і в період страхових виплат (ануїтетів)).

Проаналізуємо величину надходжень страхових внесків за програмами накопичувального страхування життя та їх частку в портфелі страхування життя страхової компанії «ТАС» ( табл. 2.15):

Таблиця 2.15 – Обсяг та структура страхування життя СК «ТАС»

Назва програми	Страхові внески, тис.грн			Структура,%		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018

«ТАС-НАКОПИЧЕННЯ»	378,6	4990,8	6056,5	13,35	18,51	15,28
«ТАС-Пенсія»	770,4	8902	10101,6	27,17	33,02	25,49
«ТАС-Лайф»	1 687	13 067	23 472	59,49	48,47	59,23
Всього	2 836	26 960	39 630	100	100	100

Отже, можна побачити, що впродовж 2016–2018 рр., за програмами «ТАС-НАКОПИЧЕННЯ», «ТАС- Пенсія» та «ТАС-Лайф» збільшилися обсяги продажів. Слід також відзначити, що програма «ТАС-Лайф» залишається основною програмою із накопичувального страхування життя СК «ТАС», адже вона приносить значну частку прибутку серед усіх накопичувальних страхових програм компанії.

Питома вага програми «ТАС-Лайф» у загальних страхових внесках є найбільшою, навіть після її зменшення в 2017 р., потім спостерігається віднолення її частки до рівня 2016р., незважаючи на це, програма «ТАС-Лайф» залишається основним продуктом, який приносить компанії левову долю прибутку. Разом із тим бачимо в цілому позитивну динаміку розвитку програм «ТАС-Пенсія» і «ТАС-НАКОПИЧЕННЯ», це говорить про те, що всі три програми конкурентоспроможні і мають перспективи для подальшого розвитку. У структурі страхових виплат ситуація схожа. Значне переважання виплат за програмою «ТАС-Лайф» та значно менші показники у програм «ТАС-Пенсія» і «ТАС-НАКОПИЧЕННЯ» (табл. 2.16).

Таблиця 2.16 – Страхові виплати за накопичувальними програмами страхування життя СК «ТАС» за 2016– 2018 рр.

Назва програми	Страхові виплати, тис.грн			Структура, %		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
«ТАС-НАКОПИЧЕННЯ»	11 639	40 410	19 767	16,22	37,17	12,98
«ТАС-Пенсія»	23136	16150	34150	32,25	14,86	22,44
«ТАС-Лайф»	36973	52144	98318	51,53	47,97	64,58
Всього	71 748	108 704	152 235	100	100	100

Отже, впродовж 2016–2018 рр., за програмами «ТАС-Пенсія» і «ТАС-НАКОПИЧЕННЯ» неможливо прослідкувати певну динаміку, але в той же час

виплати за програмою «ГАС-Лайф» стрімко зростають, що свідчить про те, що клієнтів СК «ГАС», які придбали цю програму значно більше і термін дії їх програм добігає кінця.

З метою розробки ефективних рекомендацій для покращення розвитку недержавного пенсійного страхування в Україні необхідним є виявлення основних факторів впливу.

Виходячи з того, що під час здійснення пенсійних накопичень виконується ошадна функція, правомірно припустити, що найбільший вплив на розвиток недержавного пенсійного забезпечення має рівень середньої заробітної плати в окремих регіонах України. Крім того, вважаємо, що система недержавного пенсійного страхування формується під впливом кількості населення в кожному регіоні та кількості суб'єктів підприємництва.

Використаємо рекомендації роботи [75] та алгоритм кореляційного аналізу, із використанням статистичних показників за окремими регіонами України та дані результатів опитування провідних фахівців вітчизняних страховиків зі страхування життя щодо приблизного розподілу зібраних страхових премій з пенсійного страхування в регіонах України у першому півріччі 2018 р. та визначимо рівень кореляційної залежності між чисельністю населення, кількістю господарюючих суб'єктів та середньою заробітною платою, та обсягом зібраних премій із пенсійного страхування, який є результативним показником [75].

Позначимо обсяг зібраних премій з пенсійного страхування  $Y$ ; взаємодію результуючого показника ( $Y$ ) з факторними ознаками ( $x_1, x_2, \dots, x_n$ ) опишемо рівнянням лінійної багатofакторної регресії, що визначається за формулою 2.1:

$$Y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + \dots + a_nx_n \quad (2.1)$$

де  $Y$  – результативна ознака-функція;  $a_0, a_1, a_2, \dots, a_n$  – коефіцієнти рівняння;  $x_1, x_2, \dots, x_n$  – факторні ознаки.

У процесі побудови кореляційно-регресійної моделі зв'язку між результативним показником та факторними величинами було розраховано коефіцієнт множинної регресії, коефіцієнт детермінації, стандартну помилку,  $t$ -критерій Стюдента.

Для перетворення кількісної характеристики тісноти лінійного зв'язку між двома випадковими величинами у якісну може бути використана шкала Чеддока: до 0,3 – зв'язок практично відсутній; 0,31–0,5 – слабкий зв'язок; 0,51–0,7 – помітний зв'язок; 0,71–0,9 – сильний зв'язок; 0,91–0,99 – дуже сильний зв'язок.

Зведені дані кореляційно-регресійного аналізу представлені в табл. 2.18:

Таблиця 2.18 – Результати кореляційно-регресійного аналізу

Факторні показники	Результативний показник	Визначення тісноти зв'язку (у відповідності до якісної оцінки тісноти зв'язку за шкалою Чеддока)
	Обсяг зібраних премій з пенсійного страхування, тис. грн., ( $Y$ )	
Чисельність населення, тис. осіб ( $x_1$ )	$Y = 1803,485 + 0,182x_1$ $R = 0,55$ $R_2 = 0,41$	Якість моделі висока, зв'язок прямий, слабкий
Кількість господарюючих суб'єктів, шт ( $x_2$ )	$Y = 1756,686 + 0,009x_2$ $R = 0,77$ $R_2 = 0,72$	Якість моделі висока, зв'язок прямий, сильний
Середня заробітна плата, грн ( $x_3$ )	$Y = 2257,066 - 0,085x_3$ $R = 0,04$ $R_2 = 0,28$	Якість моделі висока, зв'язок зворотний, практично відсутній
Трьохфакторна модель		
	$Y = 2596,142 + 0,097x_1 + 0,006x_2 - 0,188x_3$ $R = 0,953577$ $R_2 = 0,814309$	Якість моделі висока, зв'язок прямий, сильний

За результатами кореляційно-регресійного аналізу отримано, що коефіцієнт множинної регресії у трьохфакторній моделі  $R = 0,954$  вказує на те, що якість моделі є високою, а зв'язок між результативним показником та



факторними показниками є щільним. Коефіцієнт детермінації  $R= 0,814$  свідчить, що кількість премій з пенсійного страхування на 81,4% залежить від обраних факторів. Важливим є те, що розмір середньої заробітної плати суттєво не впливає на обсяг зібраних премій із пенсійного страхування. Це свідчить про те, що на розвиток недержавного пенсійного страхування в Україні впливає низка перешкод, не пов'язаних із доходами населення.

Зокрема, до таких перешкод варто віднести недовіру населення до фінансових інститутів, зумовлену фінансовою нестабільністю в банківській системі, відсутність зацікавленості більшості роботодавців у поліпшенні більшості роботодавців у поліпшенні соціального пакету працівників шляхом фінансування недержавних пенсійних програм, низький рівень кваліфікації страхових посередників і працівників страхових компаній та роз'яснювальної роботи щодо змісту та ролі недержавного пенсійного страхування у суспільстві.

### 2.3 Оцінка ефективності діяльності СК «ТАС» в галузі пенсійного страхування

Для виявлення та аналізу шляхів підвищення ефективності діяльності СК«ТАС», необхідно виявити фактори внутрішнього та зовнішнього середовища, які впливають на ефективність діяльності компанії у сфері накопичувального страхування життя за допомогою SWOT-аналізу.

SWOT-аналіз – метод стратегічного планування, що полягає у виявленні факторів внутрішнього і зовнішнього середовища організації та поділі їх на чотири категорії: Strengths (сильні сторони), Weaknesses (слабкі сторони), Opportunities (можливості) і Threats (загрози). Сильні і слабкі сторони є факторами внутрішнього середовища об'єкта аналізу, (тобто тим, на що сам об'єкт здатний вплинути); можливості і загрози є факторами зовнішнього середовища (тобто тим, що може вплинути на об'єкт ззовні і при цьому не контролюється об'єктом) [6].

У літературі виділяються наступні позитивні сторони SWOT-аналізу:

- дозволяє виявити і структурувати сильні, слабкі сторони організації, а також потенційні можливості і загрози;
- дає можливість встановлювати зв'язок між факторами зовнішнього і внутрішнього середовища;
- ефективний і простий у застосуванні;
- не вимагає для свого проведення великої бази даних;
- дозволяє знайти варіанти успішного існування організації;
- дозволяє визначити перспективи розвитку організації;
- створює умови для оцінки внутрішніх ресурсів організації;
- дає керівництву можливість розширювати і зміцнювати конкурентні переваги;
- попереджає виникнення можливих проблем;
- забезпечує більш чітке уявлення ситуації на ринку;
- дозволяє вибрати оптимальний шлях розвитку організації;
- допомагає уникнути небезпек;

Застосування SWOT-аналізу дає можливість систематизувати всю наявну інформацію і приймати зважені рішення, що стосуються розвитку бізнесу [6].

На першому етапі аналізу складемо список сильних і слабких сторін компанії. Можна виділити шість факторів, які, на нашу думку, найсильніше впливають на ефективність діяльності СК «ТАС» в галузі недержавного пенсійного забезпечення та накопичувального страхування життя (табл. 2.19):

Таблиця 2.19 – Фактори внутрішнього середовища СК «ТАС»

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Відомий бренд	1. Недостатня кваліфікація працівників компаній – партнерів зі страхування
2. Стабільність компанії	2. Незадовільний стан офісів регіональних представництв компаній – партнерів зі страхування
3. Диверсифікованість продукції	3. Відсутність рекламної діяльності

4. Розгалужена система регіональних представництв	4. Зниження показників фінансової стійкості і рентабельності
5. Кваліфікований персонал СК «ТАС»	5. Неоперативне реагування на зміну ринку
6. Дієва система мотивації персоналу	6. Слабкий зворотній зв'язок з головним офісом СК «ТАС» компаній – партнерів зі страхування

Розглянемо детальніше сильні сторони компанії:

- відомий бренд, адже компанія має таку ж назву, як і вся фінансово-промислова група «ТАС», до складу якої входять підприємства промислового, фінансового сектору, нерухомість і венчурні проекти, проте у СК «ТАС» майже відсутня рекламна діяльність і про неї конкретно знають замало;

- стабільність компанії – майже з моменту заснування компанія стабільно знаходиться у ТОП-3 страхових компаній України з накопичувального страхування життя, проте показники фінансової стійкості і рентабельності значно погіршилися за останні роки, а це вже слабка сторона;

- диверсифікованість продукції – СК «ТАС» має всього три програми з накопичувального страхування, проте умови за ними можуть значно змінюватись, а тому лише три програми здатні задовольнити потреби ринку;

- розгалужена система регіональних представництв, в тому числі за рахунок компаній – партнерів зі страхування – це сильна сторона, адже покрита майже вся територія України;

- кваліфікований персонал СК «ТАС» – це однозначно сильна сторона, але продажем програм з накопичувального страхування життя частіше займаються саме працівники компаній – партнери зі страхування, а от їхній рівень кваліфікації є досить посереднім, що так само негативно впливає на імідж СК «ТАС»;

- система мотивації персоналу дійсно дає результат, як серед персоналу СК «ТАС», так і серед працівників компаній – партнерів зі страхування, але через слабкий зворотній зв'язок із головним офісом СК «ТАС».

На другому етапі проведення аналізу складемо список факторів зовнішнього середовища, тобто можливостей і загроз.

Можна виділити п'ять факторів, які наведені у табл. 2.20:

Таблиця 2.20 – Фактори зовнішнього середовища СК «ТАС»

Можливості	Загрози
1. Стати лідером ринку накопичувального страхування життя України	1. Спад в економіці, через нестабільну політичну ситуацію в Україні
2. Зміна законодавства України, яке зробить НПЗ обов'язковим	2. Зниження купівельної спроможності населення
3. Успішна політична діяльність засновника компанії, яка призведе до поліпшення іміджу СК «ТАС»	3. Розширення мережі і портфелю продукції конкурентів
4. Виділення коштів із фінансово-інвестиційної групи «ТАС» на запрошення професійних тренерів, задля проведення тренінгів, як для робітників СК «ТАС», так і для робітників компаній – партнерів зі страхування	4. Прийняття закону, який би чітко визначав нормативні значення основних показників діяльності СК, які займаються накопичувальним страхуванням життя
5. Введення фінансово-інвестиційною групою «ТАС» контролю за станом офісів регіональних відділень, як СК «ТАС», так і компаній – партнерів зі страхування	5. Невдала політична діяльність засновника компанії, яка призведе до погіршення іміджу СК «ТАС»

Надалі розглянемо детальніше фактори зовнішнього середовища, які суттєво впливають на ефективність діяльності СК «ТАС» в галузі недержавного пенсійного забезпечення:

– спад в економіці. Нестабільна політична ситуація в Україні, яка призвела до зниження купівельної спроможності населення є загрозою, проте під час фінансової кризи 2009 р. СК «ТАС» змогла не втратити позицій на ринку і навіть стати лідером;

– зміна законодавства України у сфері недержавного пенсійного страхування, щодо обов'язковості недержавного пенсійного страхування може стати можливістю. Це може значно збільшити потік клієнтів, але разом із тим існує ймовірність прийняття закону, який визначить нормативні значення основних показників діяльності страхових компаній, які надають послуги із накопичувального страхування, а це вже є загрозою, адже показники фінансової стійкості і рентабельності можуть значно погіршитись;

– можливостями можуть виступити: запрошення інвестиційно-промисловою групою «ТАС» для працівників страхової компанії та компаній

– партнерів зі страхування відомих лекторів і тренерів, задля підвищення кваліфікаційного рівня персоналу, а також контроль інвестиційно-промисловою групою «ТАС» стану регіональних представництв компаній, адже це імідж усієї групи;

–загрозою виступає діяльність конкурентів.

На останньому, третьому етапі, побудуємо варіанти комбінацій елементів SWOT-аналізу:

– комбінація «можливості – сильні сторони» утворює стратегію розвитку;

– комбінація «можливості – слабкі сторони» утворює стратегію для внутрішніх перетворень;

– комбінація «загрози – слабкі сторони» розглядається як обмеження стратегічного розвитку;

– комбінація «загрози – сильні сторони» використовується як стратегія потенційних переваг.

Побудуємо комбінацію «можливості – сильні сторони» (табл. 2.21), яка зможе відповісти на питання – як скористатися можливостями, що відкриваються, використовуючи сильні сторони компанії:

Таблиця 2.21 – Комбінація елементів SWOT-аналізу «можливості – сильні сторони» СК «ТАС»

	Стати лідером ринку	Зміна законодавства	Успішна політична діяльність засновника	Покращення навчання	Покращення офісів
Відомий бренд	+	+	+	+	-
Стабільність компанії	+	+	+	-	-
Диверсифікація продукту	+	+	-	-	-
Система представництв	+	+	-	-	+
Кваліфікований персонал	+	+	-	+	+
Система мотивації	+	+	-	+	+

Отже, можна зробити такі висновки:

- для того, щоб скористатися можливістю «стати лідером ринку», компанії допоможуть усі сильні сторони;

- зміна законодавства, яка зробить недержавне пенсійне забезпечення обов'язковим відбудеться, то всі сильні сторони допоможуть компанії розширити свою клієнтську базу;

- у разі успішної політичної діяльності засновника компанії, покращиться імідж компанії, а підкріплять це покращення такі сильні сторони компанії, як стабільність та відомий бренд;

- відомий бренд компанії може допомогти у запрошенні міжнародних тренерів та лекторів;

- такі тренінги дуже позитивно вплинуть на персонал, в якого вже є база знань;

- враховуючи рівень запрошених лекторів та тренерів, тренінги та семінари будуть платними, але для кращих працівників місяця їх можна зробити «за рахунок компанії», тим самим підвищивши мотивацію;

- у разі ремонту багатьох регіональних відділень, а в ньому є нагальна необхідність, можна буде зекономити на оптовій закупці будматеріалів, та на доставці, адже представництв дуже багато і знаходяться вони поруч, а значить можна побудувати маршрут доставки матеріалів, і за одну «ходку» доставити матеріали у декілька офісів;

- кваліфікація персоналу середньої та вищої ланки необхідна для розрахунку бюджету та плану виконання такого великого проекту;

- з метою мотивації, офіси, які показали найкращу результати, будуть ремонтуватися у першу чергу, або будуть отримувати приємні бонуси, у вигляді акваріумів та інших елементів декору.

Після побудови стратегію розвитку переходимо до стратегії внутрішніх перетворень (табл. 2.22):

Таблиця 2.22 – Комбінація елементів SWOT-аналізу «можливості – слабкі сторони» СК «ТАС»

	Стати лідером ринку	Зміна законодавства	Успішна політична діяльність засновника	Покращення навчання	Покращення офісів
Некваліфікований персонал	+	-	-	+	-
Незадовільні офіси	+	-	-	-	+
Відсутність реклами	+	-	-	-	-
Зниження показників	+	-	-	-	-
Неоперативне реагування	+	+	-	-	-
Слабкий зворотній зв'язок	+	+	-	-	-

Ця комбінація елементів може допомогти відповісти на питання – які слабкі сторони підприємства можуть перешкодити скористатися можливостями? Отже можна зробити висновки:

- усі слабкі сторони компанії можуть завадити їй стати лідером ринку;
- неоперативне реагування на зміну ринку та неоперативне роз'яснення відповідних змін у діяльності компанії, можуть привести до того, що СК «ТАС» не зможе в повній мірі скористатися такою можливістю, як «зміна законодавства, що зробить недержавне пенсійне зобов'язання обов'язковим», а відповідно пропустить вперед конкурентів;

– іншим трьома можливостями слабкі сторони перешкодити не зможуть, а от тренінги і семінари зможуть підвищити рівень кваліфікації працівників компаній – партнерів зі страхування, а покращення, ремонт офісів ліквідує і цю слабку сторону.

Наступна комбінація «загрози – слабкі сторони» (табл. 2.23), яка зможе відповісти нам на питання – яких загроз, збільшених слабкими сторонами підприємства, слід найбільше побоюватися:

Таблиця 2.23 – Комбінація елементів SWOT-аналізу «загрози – слабкі сторони» СК «ТАС»

	Спад в економіці	Зниження купівельної спроможності	Невдала політична діяльність засновника	Прийняття закону із нормативами	Діяльність конкурентів
Некваліфікований персонал	+	+	+	-	+
Незадовільні офіси	+	+	+	-	+
Відсутність реклами	+	+	-	-	+
Зниження показників	+	+	-	+	+
Неоперативне реагування	+	+	-	+	+
Слабкий зворотній зв'язок	+	+	-	+	+

– усі слабкі сторони помножені на загрозу спаду в економіці, який спровокує зниження купівельної спроможності населення, відкинуть СК «ТАС» далеко назад у рейтингу серед конкурентів;

– некваліфікований персонал та офіси в незадовільному стані, помножені на невдалу політичну діяльність засновника, формують імідж СК «ТАС»;

– прийняття закону із нормативними значеннями основних показників діяльності страхових компаній, що займаються накопичувальним страхуванням життя, поставить СК «ТАС» у дуже скрутне становище, адже показники компанії не відповідають нормативним значенням;

– якщо попередній пункт, ще помножити на те, що компанія не одразу зреагувала на цей закон, і ще деякий час здійснювала діяльність, порушуючи його, то наслідки для СК «ТАС» можуть бути фатальними.

Остання комбінація, це «загрози – сильні сторони», яка використовується як стратегія потенційних переваг. Вона відповідає на питання – за рахунок яких сильних сторін можна нейтралізувати існуючі погрози (табл. 2.24):



Таблиця 2.24 – Комбінація елементів SWOT-аналізу «загрози – сильні сторони» СК «ТАС»

	Спад в економіці	Зниження купівельної спроможності	Невдала політична діяльність засновника	Прийняття закону із нормативами	Діяльність конкурентів
Відомий бренд	-	-	+	-	+
Стабільність компанії	+	-	+	-	+
Диверсифікація продукту	-	+	+	-	+
Система представництв	-	-	+	-	+
Кваліфікований персонал	-	+	+	+	+
Система мотивації	-	-	+	+	+

Отже можна зробити такі висновки:

– у разі загрози спаду в економіці, основної сильною стороною буде саме стабільність компанії, хоча і всі інші будуть направлені на подолання наслідків впливу спаду в економіці на СК «ТАС»;

– у разі зниження купівельної спроможності, компанії допоможе диверсифікованість продуктів, тобто програми можна буде придбати за найвигіднішими умовами, а донести цю інформацію до потенційних клієнтів зможуть тільки кваліфіковані працівники СК «ТАС»;

– у разі невдалої політичної діяльності засновника компанії, її імідж значно впаде, а тому усі сильні сторони будуть направлені на те щоб повернути компанії необхідний імідж;

– у разі прийняття закону із нормативними значеннями основних показників діяльності страхових компаній, що займаються накопичувальним страхуванням життя, на те щоб повернути показники діяльності компанії у межі нормативних значень, буде працювати висококваліфікований персонал, із підвищеною системою мотивації;

– якщо СК «ТАС» хоче бути лідером ринку України з накопичувального страхування життя, то вона повинна постійно використовувати усі свої сильні сторони.

## Висновки до розділу 2

1. Аналіз фінансового стану страхової організації СК «ТАС» дозволив зробити наступні висновки:

– впродовж 2016–2018 р. спостерігається зростання обсягу страхових премій компанії СК «ТАС» та суттєве зростання величини страхових виплат. Впродовж досліджуваного періоду спостерігались від’ємні значення величини чистого прибутку внаслідок підвищення рівня виплат, при цьому найгірший показник спостерігався в 2015 р., а надалі спостерігається скорочення збитку;

– показники ліквідності СК «ТАС» впродовж 2016–2018 рр. відповідають рекомендованим значенням, що свідчить про достатність коштів оборотних коштів у страхової організації;

– рентабельність страхових операцій зменшується впродовж 2016–2018 рр., що свідчить про недостатню ефективність страхової діяльності, показник рівня виплат характеризується зростанням, що пов’язано із зростанням величини страхових виплат.

– фактичний запас платоспроможності впродовж 2016–2017 рр. перевищує розрахунковий нормативний запас;

– для компанії СК «ТАС» на мікрорівні доцільним є використання антикризової фінансової стратегії за визначеними напрямками.

2. СК «ТАС» надає клієнтам послуги із страхування життя, здійснюючи діяльність за безстроковою ліцензією Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України.

3. Страхова компанія «ТАС» займає переважну частку ринку і є основним гравцем на ринку накопичувального страхування життя України та пенсійного страхування життя.

4. Програма «ТАС-Лайф» залишається основною програмою із накопичувального страхування життя Страхової компанії «ТАС», та приносить значну частку прибутку серед усіх накопичувальних страхових програм компанії. Впродовж 2016–2018 рр. за програмами «ТАС-НАКОПИЧЕННЯ» та «ТАС- Пенсія» та «ТАС-Лайф» збільшувались обсяги продажів.

5. За допомогою SWOT-аналізу проведено оцінку ефективності діяльності СК «ТАС» та виявлено фактори внутрішнього та зовнішнього середовища, які впливають на ефективність діяльності компанії у сфері накопичувального страхування життя.

6. Результати кореляційно-регресійного аналізу свідчать, що обсяги премій з пенсійного страхування суттєво залежить від обраних факторів. Отже на розвиток недержавного пенсійного страхування в Україні впливає низка перешкод, не пов'язаних із доходами населення.

## 3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СИСТЕМИ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

### 3.1 Проблеми та перспективи діяльності страхових компаній в сфері недержавного пенсійного забезпечення

Страхові компанії, які займаються страхуванням життя, посідають особливе місце серед усіх фінансових інститутів, які спрямовують свою діяльність на залучення вільних коштів населення. Крім того, підсумовуючи результати проведеного аналізу, можна зробити висновок, що накопичувальне страхування життя є не тільки важливою складовою системи страхового та соціального захисту населення, а й недержавного пенсійного забезпечення.

Також даний вид недержавного пенсійного забезпечення є суттєвим джерелом інвестування для національної економіки, через відмінну здатність щодо спрямування вільних коштів населення на їх заощадження, а не на споживання. Але попри всі позитивні фактори функціонування страхових організацій, які займаються страхуванням життя, існують проблеми та перешкоди, що гальмують розвиток даного виду діяльності у сфері недержавного пенсійного забезпечення.

Тому варто виявити основні негативні фактори, що стримують подальший розвиток накопичувального страхування життя, а також напрями підвищення ефективності функціонування страхових компаній у сфері недержавного пенсійного забезпечення у відповідності до сучасних українських реалій. Вітчизняні науковці, зокрема Головка А.Т. [20], Кулина Г.М. [34], Пікус Р.В., Бражко К.О. [56] та інші у своїх працях окреслюють досить широкий спектр чинників, що негативно впливають на розвиток ринку страхування життя в Україні.

Всі ці проблеми можна умовно поділити на фактори прямого впливу, ті, що безпосередньо впливають та знижують ефективність діяльності

страховиків, та опосередкованого впливу, ті, що створюють несприятливі умови, що гальмують розвиток страхового ринку та ринку страхування життя в Україні.

Тож, дослідивши сучасний стан страхового ринку та проаналізувавши праці українських науковців Ачкасової С.А., Малишка Є.О. [11], Бабірад М. М., Оліярника В. В. [10], Пікус Р., Хемій А. [4] можна ідентифікувати низку проблем на ринку страхування життя в Україні, серед яких: нестабільність політичної ситуації; низький рівень економічного розвитку країни; зміни в соціальній сфері, що через свою невизначеність нині стримують розвиток страхування життя; недосконалість законодавчої бази, несприятливе податкове законодавство; нерозвиненість фондового ринку, ринку нерухомості; нестабільність банківської сфери, занепад промисловості; негативна історія страхування життя в Україні в пострадянський період; низька страхова культура населення, страхових посередників і окремих страховиків.

До факторів прямого впливу, що гальмують розвиток ефективного функціонування страхових організацій, які займаються страхуванням життя, зокрема в роботі Легези Н.В. виділено такі [36]:

- суперечливе страхове законодавство та недосконалість правил страхування;
- непорядність (шахрайство) страхувальників;
- недостатній розвиток регіональних страхових ринків, які мають помітні територіальні диспропорції.
- велика кількість страхових компаній з низьким рівнем капіталізації, а також слабкий розвиток національного перестраховального ринку;
- неспроможність населення та підприємств купувати страхові послуги через відсутність вільних грошових коштів;
- недорозвиненість інфраструктури страхового ринку та довгострокового страхування і недержавного пенсійного забезпечення;

- низький рівень кваліфікації кадрів страхових компаній, низький рівень довіри та платоспроможності населення;
- відсутність надійних інвестиційних інструментів, а також відсутність гарантій збереження вкладених коштів;
- відсутність комплексного підходу під час розроблення страхових продуктів;
- відсутність належної державної підтримки стосовно забезпечення привабливості цього виду діяльності;
- недовіра населення до страхових компаній;
- інфляція, нестійкість національної валюти;
- недостатня ємність страхового ринку.

Існування зазначених проблем викликає об'єктивну необхідність у розробці комплексу заходів для покращення функціонування ринку страхування життя та підвищення ефективності недержавного пенсійного забезпечення в цілому. Тому до основних напрямів розвитку сфери страхування життя слід віднести:

- удосконалення законодавства щодо подальшого розвитку страхової діяльності із врахуванням прогресивних європейських стандартів;
- забезпечення стабільного розвитку ринку страхування життя шляхом вдосконалення системи державного регулювання діяльності страхових організацій, які займаються страхуванням життя з урахуванням принципів і стандартів нагляду за страховою діяльністю розвинених країн та орієнтованого на захист прав споживачів фінансових послуг;
- встановлення податкових пільг для страхових компаній, тим самим забезпечення рівних умов функціонування з пенсійними фондами; – встановлення податкових пільг для юридичних осіб, які планують укладати договори страхування життя своїх працівників;
- встановлення таких умов страховикам, які би дали змогу пропонувати альтернативні програми страхування, які були б доступні для населення;

– підвищення капіталізації страхових компаній та створення конкурентного середовища;

– врахування тенденцій і особливостей розвитку страхових ринків розвинених країн; – сприяння розвитку страхового посередництва та посилення контролю за посередниками (брокерами, агентами і консультантами);

– створення умов для розвитку інфраструктури страхового ринку з широким асортиментом страхових послуг;

– посилення прозорості діяльності учасників ринку страхування життя та створення єдиного реєстру страхових агентів, що дасть можливість мінімізувати кримінальні схеми на ринку страхування;

– забезпечення страхового ринку висококваліфікованими кадрами; – своєчасна та широка адаптація українського страхового ринку до світових вимог фінансового регулювання та нагляду, активна співпраця з європейськими та міжнародними організаціями;

– впровадження системи мікрострахування для малозаможних верств населення, державна підтримка соціально значущих видів страхування;

– забезпечення високого рівня страхової культури населення та розробка державної цільової програми інформування населення через засоби масової інформації про страхування життя (пенсійне страхування), його стан та перспективи розвитку, переваги отримання цього виду страхових послуг.

Також варто обов'язково звернути увагу на такий негативний чинник, як високий рівень недовіри населення до страхових організацій, які займаються страхуванням життя, що зумовлено значною мірою недосконалим регулюванням держави цієї сфери фінансових відносин. Особливу увагу привертає те, що при достроковому припиненні дій укладеного страхового договору на дожиття, страховик виплачує страхувальнику викупну суму, що є безпосереднім правом страхувальника за укладеним ним договором.

Так, згідно Закону України «Про страхування» викупна сума (ВС) – це сума, яка виплачується страховиком у разі дострокового припинення дії

договору страхування життя та розраховується математично на день припинення договору страхування життя залежно від періоду, впродовж якого діяв договір страхування життя, згідно з методикою, яка проходить експертизу в Уповноваженому органі, здійснена актуарієм і є невід'ємною частиною правил страхування життя. Уповноважений орган може встановити вимоги до методики розрахунку викупної суми. Тому можна стверджувати, що єдиної методики розрахунку викупної суми не існує і кожна страхова компанія самостійно розробляє умови виплати викупної суми при достроковому припиненні дії договору. Проаналізувавши основні програми страхування життя, які пропонують передові страхові організації, які займаються страхуванням життя, що проводять свою діяльність в Україні, можна виокремити наступні нюанси при достроковому припиненні дії договору:

Більшістю страхових організацій, які займаються страхуванням життя передбачено виплату викупної суми у двох випадках:

- розірвання договору впродовж 1–3 рр., тоді викупна сума складає: одну гривню та штраф за дострокове припинення договору страхування. Тож страхувальник, що платив страхові внески до 3 років не отримує назад свої кошти;

- розірвання договору після трьох років його дії. У цьому випадку буде виплачені: викупна сума, негарантований бонус, що був накопичений за цим договором, а також виплату Спеціального фонду індексації (в разі якщо за договором страхування проводилась індексація). Але дані виплати здійснюються за вирахуванням податку та будь-яких заборгованостей перед страховою компанією (якщо такі є).

Однак аналіз умов страхування багатьох страхових організацій, які займаються страхуванням життя, свідчить про те, що певна частина страхових компаній взагалі не передбачає виплату викупної суми при розірванні договору до 2 років, а деякі страхові організації взагалі не оприлюднюють на своїх офіційних сайтах інформацію стосовно умов дострокового припинення дії договору.



Отже, можна зробити висновок, що на законодавчому рівні не встановлено вимог стосовно чіткого розрахунку викупної суми, тому всі страховики можуть самостійно встановлювати умови розрахунку та виплати викупної суми і це, безсумнівно, негативно впливає на довіру громадян до страхових організацій, які займаються страхуванням життя. Тому, на нашу думку, одним із шляхів розвитку страхування життя має стати запровадження на законодавчому рівні єдиної методики обчислення викупної суми.

Також вважаємо, що одним з негативних явищ передчасного розривання договорів страхування є відсутність встановленого фіксованого розміру винагороди для продавців цих полісів. Вважаємо, що буде доцільно виправити цю ситуацію на державному рівні. Окрім цього, пропонуємо встановити розмір винагороди агента за кожний рік ведення справи клієнта. Виправивши ці проблеми, буде вирішено питання несвідомої купівлі договору, а у страховиків з'явиться стимул активно вдосконалювати свої продукти, аби стати більш конкурентними на ринку страхування, де всі в однакових умовах. Варто також розглянути варіанти співпраці страхових компаній та недержавних пенсійних фондів, оскільки з зазначеного вище бачимо, що і в тих, і в інших є свої переваги та недоліки. На нашу думку, ідеальним для клієнта, на сьогодні, може стати варіант, коли ці організації співпрацюють в сфері недержавного пенсійного забезпечення.

Таким чином, розглянувши проблеми та перспективи діяльності страхових організацій, які займаються страхуванням життя у сфері недержавного пенсійного забезпечення в Україні, можемо зробити висновок, що зазначені проблеми зумовлені незначним досвідом функціонування страхового ринку незалежної України у порівнянні з досвідом розвинених країн, а також перманентними економічною та соціально-політичною кризами в Україні, наслідки яких зараз посилюються збройним конфліктом.

Безсумнівно, сучасний етап розвитку недержавного пенсійного забезпечення та ринок страхування життя в Україні потребує проведення досить широкого спектру заходів з подолання існуючих проблем та створення

сприятливих передумов для покращення ефективності функціонування страхових компаній у сфері недержавного пенсійного забезпечення. Розробка і реалізація новітньої стратегії розвитку страхового ринку України дасть можливість покращити його якість та позитивно вплине на недержавне пенсійне забезпечення, а також створить умови для сталого розвитку української економіки загалом.

Узагальнимо вищесказане та визначимо шляхи вдосконалення системи недержавного пенсійного страхування [36]:

1. Вдосконалення відповідної законодавчої бази, спираючись на отриманий досвід впровадження недержавних пенсійних фондів.

2. Досягнення оптимального для учасників фондів співвідношення між рівнями ризиків і прибутковістю в інвестиційних портфелях шляхом внесення урядових змін до регуляторної бази в рамках ширшої програми розвитку ринків капіталу.

3. Скасування обмежень на операції з валютою і надання можливості запровадження управління ризиками, підпорядкованого детально розробленому регулюванню, що має передбачати інвестування в ліквідні інструменти з низьким рівнем ризику, які перебувають в обігу на розвинутих ринках.

4. Забезпечення дозволу здійснення інвестицій лише в такі активи, для яких можна застосовувати методи оцінювання вартості, єдині для всіх фондів.

5. Дотримання граничних допустимих обсягів інвестицій, шляхом моніторингу дотримання законодавч встановлених обмежень щодо інвестування пенсійних активів, який має ґрунтуватися на їх середньомісячних значеннях.

6. Вирішення питання низького рівня прозорості недержавного пенсійного страхування в Україні шляхом запровадження обов'язковості використання суб'єктами недержавного пенсійного забезпечення міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

7. Підвищення рівня роз'яснювальної роботи серед населення, роботодавців, профспілок, об'єднань громадян та юридичних осіб, зокрема:

а) поширення серед населення інформації про переваги недержавного пенсійного забезпечення та можливості отримання додаткових виплат під час досягнення громадянами пенсійного віку внаслідок участі в програмах недержавного пенсійного страхування;

б) запровадження системи публічної оцінки фінансового стану недержавних пенсійних фондів та страхових компаній шляхом прийняття відповідних нормативноправових актів та введення в дію системи розкриття інформації.

8. Посилення захисту прав споживачів, що будується на принципах зрозумілості (прозорості) – щоб споживачі могли розуміти даний пенсійний продукт та порівняти його з іншими подібними заощаджувальними продуктами; та простоти – щоб споживачі могли робити обґрунтований вільний вибір з метою забезпечення максимального прибутку у довгостроковій перспективі та залишатися відповідальними за свій вибір.

9. Підвищення ефективності управління системою пенсійного забезпечення.

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, у своєму звіті визначає ряд перешкод, що стоять на заваді ефективного розвитку системи недержавного пенсійного страхування в Україні на сучасному етапі. До них відносяться [77]:

– збільшення ризиків, пов'язаних із фінансовою нестабільністю, у т.ч. неповернення пенсійних активів, які розміщені на депозитних рахунках банківських установ, до яких введено тимчасову адміністрацію або по яких прийнято рішення про їх ліквідацію;

– обмежений вибір фінансових інструментів, придатних для інвестування в них пенсійних коштів, внаслідок відставання розвитку ринку капіталу від потреб інституційних інвесторів;

– досить складна процедура доступу недержавних пенсійних фондів до зовнішніх фінансових ринків, до іноземних інвесторів, про що свідчить те, що в інвестиційних портфелях недержавних пенсійних фондів відсутні іноземні цінні папери;

– недостатня зацікавленість роботодавців у фінансуванні недержавних пенсійних програм для працівників через недосконале податкове законодавство.

Порівнюючи причини можливості виникнення кризи пенсійного забезпечення в світі з сучасною ситуацією в Україні, необхідно виділити певні відмінності [77]:

1. У соціальному законодавстві Радянського Союзу поняття "пенсія" з'явилося у 1956 році, а для сільських жителів — у 1964 р. Проте викривлене поняття страхового принципу таких пенсій призвело до хибного сприйняття сучасними пенсіонерами сутності та ролі пенсійного забезпечення. Слід зазначити, що таке викривлення принципів страхування у відповідному періоді не мало аналогів у світовій економіці.

2. Пенсійна система Чилі, що визнана найрадикальнішою в світі (за даними дослідження міжнародного центру Mercer, який щорічно складає рейтинг пенсійних систем світу — «Global Pension Index»), запровадила накопичувальне пенсійне страхування ще у 1981 р. на етапі економічного піднесення, швидкого розвитку фондового ринку та за сприятливих демографічних показників, оскільки частка населення пенсійного віку Чилі становила 8%. Період такої сприятливої демографічної ситуації в Україні припав на часи Радянського союзу, в якому індивідуальне накопичення страхових внесків не мало місця. На сьогодні Чилі повністю відмовилася від виплати пенсій за солідарним принципом, але до цього кроку їх економіка готувалася майже 30 років.

3. При складних демографічних умовах, коли кількість пенсіонерів значно зростає і тривалість їх життя збільшується, у всьому світі проводиться підняття пенсійного віку, ускладнення умов здобуття пенсійних прав та

підвищення податкових відрахувань. В багатьох країнах світу відрахування працівника і роботодавця на обов'язкове солідарне пенсійне страхування співвідноситься як 2:3, 3:4, а іноді і 1:1 відповідно. Так у США, наприклад, цей показник становить 7,65% від заробітної плати для робітника, і для роботодавця 7,65%. Але крім солідарної пенсії в Америці вагоме місце займає корпоративне пенсійне страхування та особисте пенсійне страхування.

4. В Україні з початку 2016 діє нова редакція Податкового кодексу, за яким було скасовано відрахування із заробітної плати робітника у розмірі 3,6% і зменшено відрахування роботодавця з 34,7 – 38,6% (в залежності від типу ризику) до сталих 22% на заробітну плату працівника. За думкою Хемій А. [77] такий крок є поспішним, адже він зменшує відповідальність працюючого за власне пенсійне майбутнє.

5. У розвинених країнах світу кошти, акумульовані на пенсійних рахунках, є потужним інвестиційним ресурсом у розвиток економіки країни. Так, в Америці, сукупні активи пенсійних фондів за розміром складають приблизно половину ВВП країни. За прогнозними даними міжнародної корпорації Allianz SE у 2020 році сукупна вартість пенсійних активів у світі становитиме 36 трлн євро, з яких одна третя припадатиме на США [7].

6. В Україні на сьогодні діє 73 недержавні пенсійні фонди, сукупна вартість активів яких у 2016 році становила 1,98 млрд грн., що дорівнює 0,1% ВВП країни, а страхові компанії за договорами накопичувального страхування життя збирають ще менші суми, ніж акумулюється у пенсійних фондах.

7. Суттєвою проблемою в Україні є відсутність інформованості населення, довіри до фінансових інститутів, розуміння суті самого пенсійного страхування, а також відсутність надійних інструментів фінансування і, як наслідок, фіксованої ставки доходу за інвестованими в НПФ коштами.

Отже, вищеперераховані дані наразі лишаються невтішними для України, проте водночас вони свідчать про невикористаний інвестиційний потенціал пенсійних заощаджень населення.

Таким чином, дослідження шляхів удосконалення, реформування пенсійної системи, їх впровадження мають першочергове значення. Актуальність цих шляхів посилюється у зв'язку з тим, що удосконалення пенсійної реформи відповідатимуть удосконаленню всієї економічної системи тому, що створення обов'язкового накопичувального фонду та системи недержавних пенсійних фондів створять додаткові стимули для виходу економіки з тіні та слугуватимуть великим потенціалом фінансових ресурсів для інвестування і розвитку економіки.

### 3.2 Зарубіжний досвід функціонування недержавного пенсійного забезпечення і можливості його використання в Україні

У розвинених ринкових економіках світу реформування системи пенсійного забезпечення, яке розпочалося наприкінці ХХ сторіччя, відбувається шляхом заміщення солідарної системи пенсійного забезпечення накопичувальною. Так, пенсійна система Великобританії складається з трьох рівнів: система державного страхування, система професійних пенсій, система персональних пенсійних планів і пенсій. Пенсійна система Німеччини має в своїй основі трирівневу модель: державне обов'язкове пенсійне страхування, виробниче пенсійне страхування (добровільна справа керівників фірм і підприємств) та приватне страхування [49].

Як зазначає Сальникова Т. [66], динаміка розвитку недержавних пенсійних фондів (НПФ) за останні 15 років свідчить, що вартість активів НПФ збільшилась з 3,8 трлн. дол. до 18 трлн. дол. або майже в 5 разів. Їх частка в активах інституціональних інвесторів зросла за цей час до 30,2 %. Такий стан розвитку НПФ дозволяє розвинути країнам інвестувати в національну економіку величезні інвестиції, які забезпечують конкурентоздатність їх підприємств.

Пенсійна система Швейцарії складається з державного, трудового та особистого пенсійного страхування. Пенсійна система Швеції складається з трьох рівнів – розподільчого, накопичувального і добровільного.

В Україні, як відомо, з 1 січня 2004 р. також діє трирівнева система пенсійного забезпечення, яка складається з Пенсійного фонду України, Державного накопичувального пенсійного фонду та системи недержавних накопичувальних пенсійних фондів. Зростання активності та кількості інвесторів на розвинутих ринках пов'язаний зі значним зростанням та структурними змінами на ринках капіталу.

Нашу увагу привертає досвід пенсійних реформ країн Латинської Америки, яка пережила «пенсійну революцію». Існує одна характерна риса, яка дозволяє розглядати латиноамериканський підхід як унікальний: введення важливого другого рівня у пенсійну систему, який базується на внесках на індивідуальних рахунках у пенсійних фондах. Ці кошти інвестуються на фінансових ринках та знаходяться в управлінні приватних компаній.

Переглядаючи українські та зарубіжні публікації, можна прийти до загального висновку, що всі країни Латинської Америки при проведенні пенсійних реформ наслідують чилійську модель. В латиноамериканських пенсійних системах присутній великий рівень різноманітності [27, 33, 41].

У всіх державах Латинської Америки загальнообов'язкова накопичувальна система є принаймні пропозицією на вибір для осіб, які розпочинають трудову діяльність, і деяких груп працівників. На цьому і закінчується подібність.

Громадяни, які вже беруть участь в пенсійній системі, мають право вибору залишитись в старій солідарній системі або приєднатись до нової системи, яка містить у собі реформований солідарний компонент. Особи, що розпочинають трудову діяльність, автоматично стають учасниками реформованої солідарної системи. Кожний новий учасник цієї системи має право вибрати загальнообов'язкову накопичувальну систему або додаткову

пенсію з солідарної системи. Рішення про це він повинен прийняти під час вступу до системи.

Деякі елементи болівійської пенсійної системи є навіть радикальнішими, ніж чилійської. Пенсійна система Болівії має ще дві цікаві риси. Вибір приватних пенсійних фондів здійснюється на основі тендеру, який проводить держава. Сьогодні в країні функціонують лише два фонди, з яких учасники мають вибрати один. Інша цікава відмінність даної системи – це використання надходжень від приватизації для забезпечення через приватні фонди додаткових пенсій для осіб, які вже мають трудовий стаж.

Як зазначено в роботі [50], в чилійській системі пенсійного забезпечення, всі особи, які розпочинають трудову діяльність, отримують пенсію у повному обсязі із загальнообов'язкової накопичувальної системи. В 1981 р. особи, що вже працювали на той час, мали вибір залишитись в реформованій солідарній системі або вступити до нової системи. Заохочувальні засоби на користь нової системи були запроваджені урядом. Він також надав гарантію мінімальної пенсії у разі, коли розміри пенсій у новій системі виявляться низькими. Учасники старої системи отримали облігації, які підлягали погашенню при виході на пенсію в залік їх пенсій, на які вони мали право за старою системою. Першочерговим наслідком введення в дію цієї системи є те, що з часом всі пенсії будуть сплачуватись з приватної пенсійної системи, а солідарна система, яка до цього існувала, повністю зникне.

Отже, програми пенсійної реформи в країнах Латинської Америки значно відрізняються одна від одної (а також від інших регіонів світу). Деякі з них, такі як: Аргентина і Уругвай, головним чином залишили в дії солідарні системи. Інші, Болівія і Чилі, перейшли головним чином до приватних пенсійних систем. Середню позицію займають Перу і Колумбія, оскільки вони дають працівникам можливість залишитись в солідарній системі або вступити до накопичувальної .

Як бачимо, на законодавчому рівні встановлено досить широке поле інвестиційних можливостей пенсійних фондів. Вони мають право вкладати



кошти не лише в інвестиційні активи на фінансову ринку України, а й на інших фінансових ринках світу. Слід зазначити, що це звичайна світова практика, оскільки можливості ринку однієї країни залежно від певних обставин мають обмежені інвестиційні можливості. Крім того, географічна диверсифікація активів фонду, як відомо з теорії інвестицій, є одним з високоефективних методів зниження інвестиційних ризиків фонду.

У Великобританії станом на кінець 2017 року активи пенсійних фондів становили 1,06 трлн. євро. При цьому 30% цих активів пенсійних фондів Великобританії були розміщені в державних цінних паперах уряду цієї країни, 37% – в іноземних цінних паперах, решта активів – це інвестиції в нерухомість, хеджові фонди або банківські депозити [54].

Виходячи із законодавчо встановлених норм у процесі реалізації пенсійної реформи на фінансовому ринку України з'являються нові потужні інститути спільного інвестування, як мають достатньо великий інвестиційний потенціал. Пенсійні активи створюються за рахунок накопичення пенсійних внесків і доходу від їх інвестування, а пенсійні виплати здійснюються лише після досягнення платником внесків пенсійного віку.

Ці обставини зумовлюють досить великий строк розпорядження цими коштами і дозволяють у межах накопичувальної системи нагромаджувати значні обсяги інвестиційних ресурсів. Наприклад, у Нідерландах станом на 2017 рік пенсійні активи накопичувальних пенсійних фондів становили 113% ВВП, у Швейцарії – 102%, в країнах, що пізніше розпочали пенсійну реформу, цей ресурс поки що значно менше, наприклад, в Угорщині – 5%, а в Чехії – 4% [76].

Пенсійна галузь у всьому світі в останні п'ятнадцять-двадцять років розвивається швидкими темпами завдяки переходу від солідарної системи пенсійного забезпечення до накопичувальної. Наприклад, активи пенсійних фондів країн великої сімки у 2017 р. становили 45% їхнього кумулятивного ВВП, а в 1991 році – лише 29%. Тобто відбувся приріст пенсійних заощаджень на рівні майже 4,4% щорічно.

У табл. 3.1 можна побачити динаміку зростання активів глобальних пенсійних фондів [76].

Таблиця 3.1 – Структура та динаміка зростання активів недержавних пенсійних фондів у країнах світу за 2015–2017 рр.

Країна	2015		2016		2017	
	Сума коштів, млрд. дол.	Доля, %	Сума коштів, млрд. дол.	Доля, %	Сума коштів, млрд. дол.	Доля, %
США	2624	53,31	7765	59,83	7010	61,04
Канада	198	4,02	345	2,66	297	2,59
Великобританія	616	12,52	1365	10,52	1200	10,45
Нідерланди	237	4,82	427	3,29	384	3,34
Німеччина	106	2,15	139	1,07	125	1,09
Інші країни Європи	226	4,59	465	3,58	400	3,48
Японія	574	11,66	1544	11,90	1235	10,75
Австралія	53	1,08	139	1,07	147	1,28
Інші тихоокеанські країни	84	1,71	200	1,54	160	1,39
Латинська Америка	25	0,51	134	1,03	120	1,04
Інші країни світу	179	3,64	455	3,51	406	3,54
Разом	4922	100	12978	100	11484	100

При цьому, частка трьох – США, Великобританія та Японія – становить понад 80% за всі три роки. Це пов'язано з тим, що дані країни найбільше здійснили перехід до накопичувальної системи пенсійного страхування. За останніми даними, в світовій пенсійній індустрії у розпорядженні пенсійних фондів на кінець 2018 року знаходилось близько 15 трлн. доларів пенсійних активів. Розвинені країни Західної Європи, Північної Америки, Південно-східної Азії почали реформаційний процес на фоні макроекономічної стабільності та економічного росту. Країни з перехідною економікою, зокрема, Східної Європи не мали таких умов і здебільшого реформування розпочалося за економічної кризи. Для порівняння можна навести дані щодо динаміки зростання активів пенсійних фондів у деяких країнах Східної Європи. У Болгарії з початку реформи обсяги активів пенсійних фондів зросли до 121 млн. дол., у Чехії – у 1998 – 2017 рр. до 1,4 млрд. дол., в Угорщині – у 2015 – 2017 рр. до 3,4 млрд. дол., в Польщі – у 2015 – 2017 рр. до 6,7 млрд. дол.

Якщо брати до уваги інший аспект діяльності глобальних пенсійних фондів, а саме, інвестиційну політику пенсійних фондів, то ці пріоритети простежуються в табл. 3.2:

Таблиця 3.2 – Структура інвестиційних активів недержавних пенсійних фондів світу на 2017 р.

Види активів	Частка, %
Нерухомість	3,5
Акції	42,9
Облігації	26,4
Депозити і готівка	11,9
Інші	15,3

Як видно з поданих даних найбільшу частку коштів, що знаходяться в управлінні недержавних пенсійних фондів світу, інвестовано в цінні папери – акції та облігації (майже 70%). Тому для розвитку фінансових ринків перехідних економік світу пенсійні фонди мають велике значення не лише з погляду перспектив інвестиційного потенціалу, а й виходячи зі специфіки інвестиційної політики цих фінансових інститутів.

Так, в Японії загальний обсяг вкладень у цінні папери сягає майже 90% загального обсягу інвестицій. При цьому близько чверті становлять інвестиції в цінні папери інших країн. З табл. 3.3 також видно, що в США лише за один рік обсяг інвестицій пенсійних фондів зріс на 7%. Таким чином, пенсійні фонди по всьому світу стають вагомим елементом фінансових ринків не лише в межах національних ринків, а й на глобальному ринку фінансів.

При цьому головною перевагою пенсійних фондів як суб'єктів фінансового ринку є їх інвестиційна політика, яка характеризується високим рівнем вимог при визначенні напрямів інвестування та конкретних об'єктів вкладень [49].

Таблиця 3.3 – Порівняльна характеристика структури інвестиційних активів недержавних пенсійних фондів Японії та США у 2017 р.

Види активів	Японія	США
--------------	--------	-----

	Частка на I кв., %	Частка на IV кв., %	Частка на I кв., %	Частка на IV кв., %
Готівка та депозити	4,1	4,3	3,1	2
Позики	3,6	5,9	2,3	2
Облігації	41,5	34,7	27,4	20,8
Інвестиційні трасти	0,4	0,7	10,7	12,3
Акції	21	28,2	43,5	42,1
Інвестиції в цінні папери інших країн	26,1	23,4	13	20,8
Інше	3,3	2,8		
Разом	100	100	100	100

У вітчизняному законодавстві, що регулює інвестиційну діяльність пенсійних фондів, існують певні обмеження щодо використання їх активів. Так, у статті 49 Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення», [59] зокрема, зазначено, що особа, яка здійснює управління активами пенсійного фонду під час провадження нею такої діяльності, не має права:

1) розміщувати на банківських депозитних рахунках у грошових коштах та в ощадних сертифікатах банків більш як 50 відсотків загальної вартості пенсійних активів;

2) придбати або додатково інвестувати в цінні папери одного емітента більш як 5% загальної вартості пенсійних активів (крім цінних паперів, погашення та отримання доходу за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України, та у випадках, визначених законодавством);

3) придбати або додатково інвестувати в цінні папери, доходи за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України, більш як 50% загальної вартості пенсійних активів;

5) придбати або додатково інвестувати в облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України, більш як 40% загальної вартості пенсійних активів;

6) придбати або додатково інвестувати в акції українських емітентів більш як 40 відсотків загальної вартості пенсійних активів;

7) придбати або додатково інвестувати в цінні папери іноземних емітентів більш як 20% загальної вартості пенсійних активів;

8) придбати або додатково інвестувати в іпотечні облігації більш як 40% загальної вартості пенсійних активів;

9) придбати або додатково інвестувати в об'єкти нерухомості більш як 10 відсотків загальної вартості пенсійних активів;

10) придбати або додатково інвестувати в банківські метали, у тому числі шляхом відкриття поточних та депозитних рахунків в установах банків у банківських металах, більш як 10% загальної вартості пенсійних активів;

11) придбати або додатково інвестувати в інші активи, що можуть бути оцінені за ринковою вартістю та не заборонені законодавством України, включаючи акції, набуті внаслідок перетворення юридичної особи, корпоративні права якої перебували в активах пенсійного фонду, в акціонерне товариство, більш як 5% загальної вартості пенсійних активів;

12) емітувати будь-які боргові цінні папери та похідні цінні папери;

13) розміщувати у зобов'язаннях однієї юридичної особи більш як 10 відсотків загальної вартості пенсійних активів;

14) тримати більш як 10% цінних паперів (корпоративних прав) одного емітента.

В Україні порівняно зі світовими стандартами функціонування накопичувальної системи пенсійного забезпечення встановлено досить ліберальні вимоги щодо інвестиційної політики пенсійних фондів.

У світі НПФ поділяють на автономні та неавтономні. Автономні НПФ визначаються як незалежні юридичні особи, відмінні від страхових компаній та інших фінансових установ, або відокремлена сукупність активів без статусу юридичної особи, які використовуються для пенсійного забезпечення і здійснення відповідних виплат. Автономні НПФ існують у всіх країнах Організації Економічного Співробітництва і Розвитку, за винятком Словаччини і Туреччини, де законодавство не передбачає існування таких утворень. Усі автономні пенсійні фонди мають орган управління чи адміністратора, який є особою (особами), відповідальною за здійснення операцій фонду. Орган управління може бути внутрішнім чи зовнішнім

залежно від юридичної форми організації фонду. Неавтономні пенсійні фонди складаються з резервів чи інших активів, які юридично не відокремлені від вкладника чи адміністратора, та інших активів, власниками яких є вкладники.

У світовій практиці існує два типи автономних пенсійних фондів [33]:

– інституційний тип, у якому фонд є незалежною юридичною особою з правоздатністю і дієздатністю;

– контрактний тип, у якому пенсійний фонд складається з юридично відокремленої сукупності активів без права і дієздатності.

Інституційні фонди мають внутрішні органи управління. Контрактні фонди управляються зовнішніми особами, якими можуть бути стандартна фінансова установа або спеціалізована компанія з управління пенсійним фондом, активи якої є юридично відокремленими від активів, що становлять пенсійний фонд.

За правовим титулом, на якому пенсійні активи належать чи не належать учасникам пенсійного фонду, інституційні фонди поділяють на створені у:

– корпоративній формі – якщо пенсійні активи належать учасникам на певному титулі. Орган управління є внутрішнім, як правило, це рада директорів. Такими є НПФ в Угорщині, Бельгії, Італії, Швейцарії, Мексиці, Австрії та Чеській Республіці;

– засновницькій формі – якщо учасники не мають правового титулу щодо активів пенсійного фонду, за винятком, можливо, випадків банкрутства вкладника. З іншого боку, учасники отримують прибуток від інвестування таких активів і можуть володіти правами стосовно прибутку, який отримує пенсійний фонд. Орган управління є також внутрішнім. Окремі пенсійні фонди таких видів існують у Бельгії, Італії, Швейцарії, а також Данії, Фінляндії, Нідерландах і Швеції;

– трастовій формі – якщо права на пенсійні активи передаються на праві довірчої власності довіреним, які управляють фондом. Довірені повинні управляти трастовими активами лише в інтересах учасників фонду, які отримують прибутки від інвестування активів. Основним принципом при

організації фондів таких видів є те, що активи, передані довіреному на праві довірчої власності одними довірителями, мають бути відокремлені від активів, переданих іншими довірителями, і від активів самого довіреного. У с і країни англосаксонської правової сім'ї (Австралія, Канада, Ірландія, Нова Зеландія, Великобританія, США) передбачають трасти як єдино можливу правову форму існування пенсійних фондів.

Пенсійні фонди контрактного типу можуть створюватися у двох правових формах:

– індивідуальній, відповідно до якої учасники володіють певним правовим титулом щодо пенсійних активів. Закриті й відкриті пенсійні фонди Польщі, Португалії, Іспанії та відкриті пенсійні фонди Італії засновуються у такій формі. У Польщі та Португалії пенсійними фондами управляють компанії з управління пенсійними фондами, виключним видом діяльності яких саме і є управління пенсійними фондами. В Італії та Іспанії в ролі управляючої компанії може виступати вже існуюча фінансова компанія, наприклад банк або страхова компанія;

– колективній формі, відповідно до якої учасники є одержувачами прибутку від інвестування пенсійних активів. Окремі пенсійні фонди такого виду існують у Кореї та Японії.

Відповідно до зазначеної вище класифікації, НПФ України є автономними, інституційними, оскільки є юридичними особами, та створеними у корпоративній формі, бо пенсійні активи належать учасникам на праві власності.

Якщо проблема збереження та примноження вартості активів накопичувальних пенсійних фондів на теоретично-методологічному рівні є центральною проблемою теорії інвестування, яка достатньо ґрунтовано розроблена в науковій літературі, то проблема оцінки інвестиційного потенціалу накопичувальних фондів є новою. Принаймні у вітчизняній літературі фактично не існує фундаментальних досліджень за даною темою.

Така система вже давно працює в усьому світі. Її поступово вводили всі країни, у тому числі й найбільш економічно розвинуті, а тепер ввела й Україна. Жодна країна не в змозі за рахунок солідарної пенсійної системи забезпечити гідний рівень життя своїх громадян на пенсії. Тому довелося вигадувати надійну систему, що дозволила б людині самій накопичити собі гроші впродовж життя й з них одержувати потім додаткову пенсію. Зараз у Європі в середньому солідарна пенсія людини становить близько 30% всієї суми, яку вона одержує, коли перестає працювати. Близько 70% доходів європейця на пенсії – це виплати саме з її суми, що він сам накопичив собі впродовж трудового життя.

Проведений аналіз зарубіжного досвіду показав, що диверсифікована пенсійна система, яка поєднує в собі страховий і накопичувальний компоненти, є найбільш надійною гарантією отримання пенсійного доходу. Незважаючи на те, що обидва ці компоненти можуть забезпечити належний обсяг пенсійних виплат лише в умовах сталого економічного зростання, впровадження пенсійної системи, в якій присутній тільки один з цих компонентів, тягне за собою значний ризик для пенсіонерів. Для вдосконалення системи пенсійного страхування українським законотворцям потрібно опиратися на зарубіжний досвід, модифікуючи його під особисті потреби країни.

Основними напрямками подальшого ефективного реформування системи пенсійного страхування є:

- впровадження загальнообов'язкового державного накопичувального пенсійного страхування без подальшого перенесення дати введення в дію цієї норми закону;

- формування зацікавленості серед усіх верств населення щодо пенсійного накопичення. Широка інформаційна політика про необхідність особистих пенсійних накопичень у засобах масової інформації, проведення відкритих лекцій, обговорень, створення безкоштовних гарячих ліній;



– зменшення вікового порогу осіб, які підлягають загальнообов’язковому державному накопичувальному пенсійному страхуванню з 35 р. до 20 р. При цьому для осіб, яким до виходу на пенсію залишилося менше 10 р., визначити таке страхування як необов’язкове;

— консолідація пенсійного законодавства для забезпечення єдиного принципу пенсійного захисту для всіх верств населення;

— відмова від привілейованих пенсій у повному обсязі за виключенням військовослужбовців;

— створення законодавчо-нормативної бази врегулювання діяльності накопичувальних фондів, гарантування їх надійності державою. Забезпечення неможливості одержавлення коштів, накопичених на особових рахунках громадян, у майбутньому.

— запровадження фонду гарантування вкладів НПФ у банківські депозити задля збереження довіри до фінансових інструментів недержавного пенсійного страхування.

Отже, нова система пенсійного страхування повинна бути прозорою, простою для розуміння пересічним громадянином, диверсифікованою завдяки наявності різних пенсійних програм, а також добре врегульованою. Все це в довгостроковій перспективі забезпечить сталий розвиток пенсійної системи, побудованої на страхових принципах, яка в свою чергу може стати великим інвестиційним ресурсом в економіку країни.

Таким чином, порівняно з іншими країнами світу ми значно відстаємо від світових темпів розвитку пенсійної системи. В Україні тільки починають створюватися нові інститути з великим інвестиційним потенціалом, які здатні суттєво прискорити не лише розвиток фінансового ринку України, а й реального сектора економіки. Це дозволяє в межах пенсійної системи нагромаджувати значні обсяги інвестиційних ресурсів та відповідно створити передумови для довгострокового економічного зростання.

1. Визначено основні напрями розвитку сфери страхування життя, які спрямовано на покращення функціонування ринку страхування життя та підвищення ефективності недержавного пенсійного забезпечення в цілому.

2. На заваді ефективного розвитку системи недержавного пенсійного страхування в Україні на сучасному етапі стоять певні ризики:

– збільшення ризиків, пов'язаних із фінансовою нестабільністю, у т.ч. неповернення пенсійних активів, які розміщені на депозитних рахунках банківських установ, до яких введено тимчасову адміністрацію або по яких прийнято рішення про їх ліквідацію;

– обмежений вибір фінансових інструментів, придатних для інвестування в них пенсійних коштів, внаслідок відставання розвитку ринку капіталу від потреб інституційних інвесторів;

– досить складна процедура доступу недержавних пенсійних фондів до зовнішніх фінансових ринків, до іноземних інвесторів, про що свідчить те, що в інвестиційних портфелях недержавних пенсійних фондів відсутні іноземні цінні папери;

– недостатня зацікавленість роботодавців у фінансуванні недержавних пенсійних програм для працівників через недосконале податкове законодавство.

3. Основними напрямками подальшого ефективного реформування системи пенсійного страхування визначено:

– впровадження загальнообов'язкового державного накопичувального пенсійного страхування;

– формування зацікавленості серед усіх верств населення щодо пенсійного накопичення;

– зменшення вікового порогу осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному накопичувальному пенсійному страхуванню.

4. Проведений аналіз зарубіжного досвіду показав, що диверсифікована пенсійна система, яка поєднує в собі страховий і накопичувальний компоненти, є найбільш надійною гарантією отримання пенсійного доходу. Цікавим є латиноамериканський підхід, який передбачає введення важливого другого рівня у пенсійну систему, який базується на внесках на індивідуальних рахунках у пенсійних фондах. Ці кошти інвестуються на фінансових ринках та знаходяться в управлінні приватних компаній.

## ВИСНОВКИ

Для забезпечення достатнього життєвого рівня людей після закінчення активної трудової діяльності в Україні запроваджується трирівнева пенсійна система. Вона базується на трьох незалежних один від одного рівнях, два з яких – обов'язкові, а один – добровільний. Накопичувальне страхування життя, одним із напрямків якого є недержавне пенсійне страхування (страхування додаткової пенсії) є невід'ємною складовою недержавного пенсійного забезпечення, а страхові організації є дієвими суб'єктами у цій сфері.

1. Фінансовий стан страхової організації СК «ТАС» можна за результатами аналізу вважати задовільним:

– впродовж 2016–2018 р. спостерігається зростання обсягу страхових премій компанії СК «ТАС» та суттєве зростання величини страхових виплат. Показники ліквідності СК «ТАС» впродовж 2016–2018 рр. відповідають рекомендованим значенням, що свідчить про достатність коштів оборотних коштів у страхової організації. Рентабельність страхових операцій зменшується впродовж 2016–2018 рр., що свідчить про недостатню ефективність страхової діяльності, показник рівня виплат характеризується зростанням, що пов'язано із зростанням величини страхових виплат. фактичний запас платоспроможності впродовж 2016–2017 рр. перевищує розрахунковий нормативний запас. Рекомендовано використання антикризової фінансової стратегії за визначеними напрямками.

2. Страхова компанія «ТАС» займає переважну частку ринку і є основним гравцем на ринку накопичувального страхування життя України та пенсійного страхування життя.

3. Програма «ТАС-Лайф» залишається основною програмою із накопичувального страхування життя СК «ТАС», та приносить значну частку прибутку серед усіх накопичувальних страхових програм компанії. Впродовж

2016–2018 рр. за програмами «ТАС-НАКОПИЧЕННЯ» та «ТАС- Пенсія» та «ТАС-Лайф» збільшувались обсяги продажів.

4. За допомогою SWOT-аналізу проведено оцінку ефективності діяльності СК «ТАС» та виявлено фактори внутрішнього та зовнішнього середовища, які впливають на ефективність діяльності компанії у сфері накопичувального страхування життя.

5. Результати кореляційно-регресійного аналізу свідчать, що обсяги премій з пенсійного страхування суттєво залежить від обраних факторів. Отже на розвиток недержавного пенсійного страхування в Україні впливає низка перешкод, не пов'язаних із доходами населення.

6. Визначено основні напрями розвитку сфери страхування життя, які спрямовано на покращення функціонування ринку страхування життя та підвищення ефективності недержавного пенсійного забезпечення в цілому та визначено ризики ефективного розвитку системи недержавного пенсійного страхування в Україні на сучасному етапі.

7. Визначено основні напрямками подальшого ефективного реформування системи пенсійного страхування.

8. Проведений аналіз зарубіжного досвіду показав, що диверсифікована пенсійна система, яка поєднує в собі страховий і накопичувальний компоненти, є найбільш надійною гарантією отримання пенсійного доходу. Такий досвід може бути застосований в Україні.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Advanced annuities URL: <https://www.myceisonline.com/courses/AdvAnnuities/book.pdf>. (дата звернення 01.08.2019).
2. Life insurers fact book 2011. American Council of Life Insurers. Washington: ACLI Publications, 2011. 177 p.
3. McCann C.A. Overview of Equity-Indexed Annuities URL: <http://investor.financialcounsel.com/Articles/Investment/ARTINV0000268-Equity-IndexedAnnuities.pdf>. (дата звернення 01.08.2019).
4. Pikus R., Khemii A. Life insurance under reforming the pension insurance system. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. Vol. 4, No. 4. P. 223–232.
5. Simonelli A. Quarterly Sales Increase across Annuity Industry URL: <http://www.irionline.org/resources/article/id/664>. (дата звернення 01.08.2019).
6. SWOT-аналіз. Вільна енциклопедія «Вікіпедія»: URL: <http://uk.wikipedia.org>. (дата звернення 01.08.2019).
7. Tiong S. Valuing Equity-Indexed Annuities. *The North American Journal*. 2000. № 4. P. 149–170.
8. Yermo J. Revised Taxonomy For Pension Plans, Pension Funds And Pension Entities. OECD. 2010. URL: <http://www.Oecd.org>. (дата звернення 01.08.2019).
9. Ачкасова С.А., Малишко Є.О. Реформування системи пенсійного страхування в Україні та визначення ролі фінансових консультантів. URL: <http://fkd.org.ua/article/view/25163/22615>. (дата звернення 01.08.2019).
10. Бабірад М.М., Оліярник В.В. Оцінка стану недержавного пенсійного забезпечення України та перспективи його розвитку. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*. 2008. Вип. 18.9. С. 174–180.

11. Бахмач А. Недержавні пенсійні фонди: статистика, перспективи. *Вісник пенсійного фонду України*. 2010. № 9. С. 38–49.
12. Безбідна старість: які вигоди і ризики несуть українцям недержавні пенсійні фонди. URL: <http://investfunds.ua/news/bezbdna-starst-yak-vigodi-riziki-nesut-ukrancyam-nederzhavn-pensjn-fondi-otr-capital-136983/>. (дата звернення 01.08.2019).
13. Беялов Т.Е., Коваленко Д.І. Характеристика суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення: функціонування і проблеми діяльності. *Актуальні проблеми економіки*. № 2(140). 2013. С. 57–62.
14. Бородіна Н.З. Розвиток недержавного пенсійного забезпечення в Україні. URL: [file:///C:/Users/Q/Downloads/Torg\\_2010\\_11\\_44.pdf](file:///C:/Users/Q/Downloads/Torg_2010_11_44.pdf). (дата звернення 01.08.2019).
15. Бурков Ю. Сучасна система накопичення. *Фінансові послуги*. 2011. № 2. С. 243.
16. В Україні збільшилося співвідношення між кількістю пенсіонерів та кількістю працюючих. URL: <http://uapress.info/uk/news/show/94870>. (дата звернення 01.08.2019).
17. Васьківська К.В., Данилюк О.І. Удосконалення системи пенсійного забезпечення в Україні. *Бізнес-інформ*. 2015. № 11. С.190–194.
18. Вітка Ю.В. Недержавні пенсійні фонди: теоретичні та практичні аспекти. *Наукові записки. Юридичні науки*. 2010. Том 38. С.23–25.
19. Голда Є.С. Сучасний стан та перспективи розвитку недержавних пенсійних фондів в Україні. *Вісник Східно-українського Національного університету ім. Володимира Даля*. 2013. № 16(205). С. 104–107.
20. Головка А.Т. Основи довгострокового страхування: навч. посіб. Київ, 2009. 143 с.
21. Гошовська В.А. Недержавне пенсійне забезпечення як нова парадигма соціальних гарантій в Україні. Зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., Київ. 2009. 162 с.

22. Демченко М. В. Сучасний стан та проблеми розвитку недержавного пенсійного забезпечення в Україні. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.9. С. 24–28.

23. Денисенко М.П., Кабанов В., Ткач О. Недержавне пенсійне забезпечення. *Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку*. 2010. № 7. 120 с.

24. Динь І.М. Проблеми функціонування недержавних пенсійних фондів в Україні: монографія. Луцьк, 2006. 332 с.

25. Золотарьова О.В., Галаганов В.О. Актуальні проблеми та перспективи розвитку страхування життя в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип.10.С. 589 – 597.

26. Дороніна І. Пенсійна реформа як інституційна складова розвитку ринку цінних паперів. *Ринок цінних паперів України*. 2011. № 1–2. С.169.

27. Калита Н.В. Формування систем приватного пенсійного забезпечення: світовий досвід і Україна. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 6. С.49–56.

28. Коваленко Ю.М. Інвестиційна політика недержавних пенсійних фондів. *Фінанси України*. 2010. №8. 285 с.

29. Коваль О.П. Перспективи впровадження загальнообов'язкової накопичувальної пенсійної системи в Україні: вплив на економічну безпеку: монографія. Київ, 2012. 240 с.

30. Козаренко Л.В. Роль недержавних пенсійних фондів та компаній з страхування життя в розвитку людського потенціалу. *Бізнес інформ*. № 2. 2016. С. 319–328.

31. Комарова І. В. Діяльність недержавних пенсійних фондів в Україні. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2012. № 1 (17). С. 161–165.

32. Кравченко І.О. Склад суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення. *Форум права*. 2011. № 3. С. 403–408.

33. Креховецька Л.Г. Використання досвіду зарубіжних країн у



створенні трирівневої пенсійної системи України. URL: <https://dse.org.ua/archive/14/13.pdf>. (дата звернення 01.08.2019).

34. Кулина Г.М. Сучасні тенденції розвитку страхування життя у світі. *Економічний аналіз*. 2014. Т.5. № 2. С. 64–70.

35. Кулікова Є.О. Розвиток недержавного пенсійного страхування в Україні. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2018. № 1 (100). С. 13–19.

36. Легеза Н.Е. Перспективні напрямки вдосконалення функціонування системи недержавного пенсійного страхування в Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*. 2014. Випуск 1(42). С. 182–184.

37. Леонов Д., Федоренко А., Ковальова Н. Прогноз акумулювання інвестиційних ресурсів Накопичувальним пенсійним фондом та недержавними пенсійними фондами. *Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку*. 2010. № 9. 68 с.

38. Лобова О.М., Кудря М.Г. Тенденції страхування життя в Україні. URL: [www.ukrbizn.com](http://www.ukrbizn.com). (дата звернення 01.08.2019).

39. Мартиненко Н.В. Механізми державного управління розвитком пенсійної системи України. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/pages/dop/74/files/1b20cf80-420b-41b7-bef2-acd3f7988e87.pdf> (дата звернення 01.08.2019).

40. Марценюк-Розарьонова О. В., Озвенчук О. А. Стан та перспективи розвитку недержавного пенсійного страхування в Україні. URL: [http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/10\\_2018/24.pdf](http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/10_2018/24.pdf) (дата звернення 01.08.2019).

41. Медвідь А.О. Зарубіжний досвід здійснення недержавного пенсійного забезпечення та національні перспективи у цій сфері URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9644/Медвідь%20А.О.%20Зарубіжний%20досвід%20здійснення%20недержавного%20пенсійного%20забезпечення%20та%20національні%20перспективи%20у%20цій%20сфері%20.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (дата звернення 01.08.2019).

42. Мельник О.М. Реформування пенсійного забезпечення в Україні. *Фінанси України*. 2011. №4. С.32–38.

43. Михайлов А.В., Ткач А.І. НПФ – сьогоднішній погляд в майбутнє: навч. посіб. Київ, 2001. 246 с.

44. Міщенко В.І., Гордієнко В.В. Недержавні пенсійні фонди в системі реформування пенсійної системи України. *Фінанси України*. 2009. № 12. 32 с.

45. Момотюк Л.Є. Роль недержавних пенсійних фондів у системі пенсійного забезпечення. *Фінанси України*. 2010. № 5. С. 71 – 77.

46. Мошенський С. З. Становлення та розвиток недержавних пенсійних фондів в Україні як інституційних інвесторів. *Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки*. 2008. № 3 (45). С. 296–303.

47. Надрага В.І. Фінансові ризики розбудови пенсійної системи в Україні: демографічний аспект. *Фінанси України*. 2015. № 1. С. 79–86.

48. Накопичувальне страхування життя в 2019 році в Україні: що це і як його отримати. **URL: <https://znaj.ua/society/263181-nakopichuvalne-strahuvannya-zhittya-v-2019-roci-v-ukrayini-sho-ce-i-yak-jogo-otrimati>**. (дата звернення 01.08.2019).

49. Німецька пенсія – це добре, а хороша пенсія – ще краще. Новини України. **URL: <http://kordon.com.ua/news-russia/6771-nmecka-pensya-ce-dobre-a-horosha-pensya-sche-krasche.html>**. (дата звернення 01.08.2019).

50. Особливості системи пенсійного забезпечення в Чилі // Офіційний сайт Пенсійного фонду України. **URL: <http://pen&sion.kiev.ua/pensref/intpract/Chile.html>**. (дата звернення 01.08.2019).

51. Офіційний сайт Державної служби статистики України **URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>**. (дата звернення 01.08.2019).

52. Офіційний сайт Страхової компанії «ТАС». **URL: <http://www.taslife.com.ua>**. (дата звернення 01.08.2019).

53. Панченко І. В. Недержавне пенсійне забезпечення в Україні: стан і перспективи розвитку. *Управління розвитком*. 2011. № 5 (102). С. 43–44.

54. Пенсійна система Великої Британії URL: [http://www.bankchart.com.ua/finansoviy\\_gid/pensiya/statti/velika\\_britaniya\\_pensi\\_upoyu\\_sistemoyu](http://www.bankchart.com.ua/finansoviy_gid/pensiya/statti/velika_britaniya_pensi_upoyu_sistemoyu). (дата звернення 01.08.2019).

55. Пенсійна система України: навч. посіб. за ред. Грушко В.І. Київ, 2010. 336с.

56. Пікус Р.В., Бражко К.О. Місце страхування життя у процесі трансформації індивідуальних заощаджень в інвестиції. *Економіка та держава*. 2015. №4. С. 111–116.

57. Приказюк Н. В. Корпоративне пенсійне страхування як складова мотиваційного пакету підприємств України. *Соціально-трудові відносини: теорія та практика*. 2013. № 2. С. 116 – 122.

58. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від від 09.07.2003 № 1058 – IV (зі змінами та доповненнями) // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>. (дата звернення 01.08.2019).

59. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 01.01.2004., № 1057 – IV (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>. (дата звернення 01.08.2019).

60. Про страхування: Закон України від 01.01.2004., № 1057 – IV (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/85/96-vr>. (дата звернення 01.08.2019).

61. Проблеми та перспективи діяльності компаній з управління активами у сфері недержавного пенсійного забезпечення. URL: <http://www.ufin.com.ua>. (дата звернення 01.08.2019).

62. Рейтинг компаній зі страхування життя за 2017 рік. Фориншурер. URL: <http://forinsurer.com/ratings/life/16/6/73>. (дата звернення 01.08.2019).

63. Рейтинг компаній зі страхування життя за 2018 рік . Фориншурер. URL: <http://forinsurer.com/ratings/life/16/6/73>. (дата звернення 01.08.2019).

64. Рейтинг компаній зі страхування життя за I півріччя 2019 року. Фориншурер URL: <http://forinsurer.com/ratings/life/16/6/73>. (дата звернення 01.08.2019).

65. Рудик В.К. Сучасні тенденції розвитку системи пенсійного страхування в Україні: монографія. Кам'янець-Подільський, 2014. 187 с.

66. Сальникова Т. Пенсійне забезпечення: світовий досвід. *Вісник пенсійного фонду України*. 2009. № 7. С. 24–26.

67. Світовий досвід пенсійного забезпечення. URL: <http://blog.taslife.com.ua/world-pension.html>. (дата звернення 01.08.2019).

68. Сташкевич Н. М. Становлення та розвиток системи недержавного пенсійного забезпечення України. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2010. № 40. С. 312–317.

69. Стрельбіцький П.А., Михайлик А.Я. Сучасна динаміка та проблеми недержавного пенсійного забезпечення. URL: [file:///C:/Users/Q/Downloads/vkrnuen\\_2012\\_6\\_82.pdf](file:///C:/Users/Q/Downloads/vkrnuen_2012_6_82.pdf) (дата звернення 01.08.2019).

70. Ткач О. Пенсійні схеми та перспективи їх застосування недержавними пенсійними фондами в Україні. *Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку*. 2010. № 9. 104 с.

71. Ткаченко Є.В. Перспективи розвитку недержавних пенсійних фондів в Україні. *Вісник Східно-українського національного університету ім. Володимира Даля*. 2013. № 16(205). С. 150–153.

72. Ткаченко Н. В. Сучасний стан оцінки платоспроможності страхових компаній. URL: <http://fkd.org.ua/article/viewFile/29635/26521>. (дата звернення 01.08.2019).

73. Третяк Д.Д. Суперечності розвитку недержавного пенсійного забезпечення в Україні. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*. 2014. № 1(154). С. 89–93.

74. Федина В.В., Саламаха Ю.В. Недержавні пенсійні фонди і страхові компанії як суб'єкти недержавного пенсійного забезпечення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. Випуск 27. Частина 3. 2017. С. 36–40.

75. Фисун І.В., Яремченко Л.М., Яріш О.В. Фактори розвитку недержавного пенсійного страхування в Україні: математичне обґрунтування.

*Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки.* 2017. Випуск 24. Частина 2. С.109 –113.

76. Філоненко О.А. Адаптація зарубіжного досвіду реформування та державного регулювання пенсійної системи до українських реалій. Державне управління: удосконалення та розвиток. URL: 2014<http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=786>. (дата звернення 01.08.2019).

77. Хемій А. С. Напрями вдосконалення системи пенсійного страхування України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 19. С.56 – 60.

78. Шевченко О. Недержавні пенсійні фонди та страхові компанії: взаємне поборювання чи взаємодія на ринку додаткового пенсійного забезпечення? *Страхова справа*. 2009. № 4. 132 с.

79. Щербакова В.І. Додаткове пенсійне страхування в Україні. *Стратегічні пріоритети*. 2014. № 1. С. 96 – 105.

80. **Що таке накопичувальне страхування життя? URL: <http://vseprogroshi.com.ua/shho-take-nakopichuvalne-straxuvannya-zhittya.html>**. (дата звернення 01.08.2019).

**Декларація академічної доброчесності  
здобувача вищої освіти ЗНУ**

Я, Дроневиц Аліна Миколаївна, студентка 2 курсу, заочної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування, освітньої програми «Фінанси і кредит», адреса електронної пошти \_\_\_\_\_, підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Сучасний стан та перспективи розвитку недержавного пенсійного страхування СК «ТАС» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям *академічної доброчесності* у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.

Дата \_\_\_\_\_  
Дата \_\_\_\_\_

Підпис \_\_\_\_\_  
Підпис \_\_\_\_\_

(студент) А.М.Дроневиц  
(науковий керівник) І.Ю.Кисільова

ДОДАТОК А  
РЕЙТИНГОВІ ОЦІНКИ СК «ТАС» [52]

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019(1-6)
<b>Страховые премии</b>	346.9	379.6	361.7	396.5	426.1	607.4	763.2	1023.9	1387.7	856.8
<i>позиция на рынке</i>	11	11	13	12	10	11	9	7	5	5
<b>Чистые страховые премии</b>	289.5	336.6	332.8	346.1	384.4	541.2	666.6	912.1	1247.7	751.8
<i>позиция на рынке</i>	8	10	12	9	7	7	6	3	3	3
<b>Страховые выплаты</b>	126	181.9	194.4	174.9	176.6	212.4	262.2	371.3	545.4	341.0
<i>позиция на рынке</i>	10	7	7	6	8	11	9	7	4	4
<b>Страховые резервы</b>	226	249	215.5	210.5	228.7	328.7	446.9	661.8	1088.9	1223.5
<i>позиция на рынке</i>	9	8	9	9	12	7	6	6	4	4
в т.ч. Страховые премии по видам										
<b>ОСАГО</b>	135.1	173.5	152.7	141.2	140	171.7	207.8	290.3	481.2	283.5
<i>позиция на рынке</i>	3	3	3	2	3	3	3	2	1	1
<b>Зеленая карта</b>	30.4	25.9	31.4	83.7	128.7	222.9	251.2	245.1	273.0	200.4
<i>позиция на рынке</i>	2	5	4	1	1	1	1	1	2	2
<b>КАСКО</b>	92.2	94.3	80.6	75.5	68.6	78.8	114.1	168.7	255	155.1
<i>позиция на рынке</i>	9	10	13	13	12	11	8	8	8	8
<b>Имущество (огонь и стихия)</b>	22.1	20.4	23.7	13.8	9.7	16.4	30.5	36.7	30.5	13.7
<i>позиция на рынке</i>	18	14	11	17	23	12	12	10	11	10
<b>Имущество (другие риски)</b>	2.8	2.7	2.5	14.8	10	16.7	30.8	42	40.5	17.2
<i>позиция на рынке</i>	50	55	51	26	30	18	16	11	14	14
<b>ДМС</b>	18.5	24.3	36	33.4	37.1	44.3	40.5	58.2	85.3	34.5
<i>позиция на рынке</i>	14	13	8	11	13	14	13	11	10	14
<b>Туристическое</b>	6.2	7.9	9.5	9.2	10.1	16.3	30.7	49.5	79.0	40.6
<i>позиция на рынке</i>	9	9	10	10	10	9	6	4	4	5

ДОДАТОК Б

## ЛІЦЕНЗІЇ СК «ТАС»

### Добровільне страхування

<u>Страхування виданих гарантій (поруки) та прийнятих гарантій</u>	з 01.12.15 безстрокова
<u>Страхування медичних витрат</u>	АВ 500440 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту (включаючи відповідальність перевезника)</u>	АВ 500428 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Страхування відповідальності власників водного транспорту (включаючи відповідальність перевезника)</u>	АВ 500427 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Страхування водного транспорту (морського внутрішнього та інших видів водного транспорту)</u>	АВ 500430 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Страхування наземного транспорту (крім залізничного)</u>	АВ 500441 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Страхування майна [крім залізничного, наземного, повітряного водного транспорту (морського внутрішнього та інших видів водного транспорту), вантажів]</u>	АВ 500437 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Страхування фінансових ризиків</u>	АВ 500450 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Страхування інвестицій</u>	АВ 500435 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Страхування вантажів</u>	АВ 500426 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Страхування від нещасних випадків</u>	АВ 500443 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Медичне Страхування (неперервне Страхування здоров'я)</u>	АВ 500438 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Страхування здоров'я на випадок хвороби</u>	АВ 500434 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Страхування залізничного транспорту</u>	АВ 500337 з 18.01.2010 - безстрокова
<u>Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ</u>	АВ в 500429 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Страхування відповідальності перед третіми особами [крім цивільної відповідальності власників наземного транспорту, відповідальності власників повітряного транспорту, відповідальності власників водного транспорту (включаючи відповідальність перевезника)]</u>	АВ 500445 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Страхування кредитів (в тому числі відповідальності позичальника за непогашення кредиту)</u>	АВ 500436 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Страхування сільськогосподарської продукції</u>	АЕ 641919 з 30.04. 2015 безстрокова
<u>Добровільне страхування судових витрат</u>	з 31.03.2016 безстрокова
<u>Добровільне страхування повітряного транспорту</u>	з 11.10.2016 безстрокова

Продовження Додатку Б



## Обов'язкове страхування

<u>Страхування предмета іпотеки від ризиків випадкового псування або порчі</u>	АВ 594111 з 07.11.2011 безстрокова
<u>Страхування майнових ризиків при промисловому виробництві родовищ нафти та газу, передбачених законом України «Про нафту та газ»</u>	АВ 614854 з 11.06.2015 безстрокова
Особисте страхування від нещасних випадків на транспорті	АВ 500444 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Медичне страхування</u>	АВ 500439 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків при перевозке опасных грузов</u>	АВ 500442 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Страхування цивільної відповідальності оператора ядерної електростанції за ядерну шкоду, яка може бути викликана ядерним інцидентом</u>	АВ 500452 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Страхування тварин у разі смерті, загибелі, примусового забою, хвороб, природних явищ і аварій відповідно до переліку тварин, встановлених Кабінетом Міністрів України</u>	АВ 500449 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Личное страхування співробітників відомчих (крім тих, хто працює в установах і організаціях, що фінансуються з державного бюджету України) та сільського протипожежного захисту та членів волонтерських пожежних бригад (команд)</u>	АВ 500446 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Авіаційне страхування цивільної авіації</u>	АВ 500425 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів</u>	АГ 569183 з 06.01.2011 безстрокова
<u>Страхування цивільно-правової відповідальності суб'єктів господарювання за збитки, які можуть бути спричинені пожежами та аваріями на об'єктах високого ризику, у тому числі пожежно-вибухонебезпечними засобами, а об'єкти, де економічна діяльність може бути призвести до екологічних та санітарно-епідеміологічних аварій</u>	АВ 500451 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Страхування цивільно-правової відповідальності громадян України, які володіють або іншим чином юридично володіють зброєю на шкоду, яка може бути викликана третьою стороною або майном в результаті володіння, зберігання або використання цих видів зброї.</u>	АВ 500433 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Страхування відповідальності власників собак (у переліку порід, визначених Кабінетом Міністрів України) щодо збитків, які можуть бути завдані третім особам</u>	АВ 500448 з 02.12.2009 безстрокова
<u>Страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса</u>	з 01.10.2015 безстрокова

Продовження Додатку Б

<u>Обов'язкове страхування відповідальності експортера та особи, відповідальної за розпорядження (видалення) небезпечних відходів</u>	з 31.03.2016 безстрокова
---	-----------------------------

<u>у зв'язку з ушкодженням, які можуть бути викликані здоров'ям людини, майном та навколишнім середовищем у транскордонному транспорті та утилізації (вивезення) небезпечні відходи</u>	
<u>Страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути викликана навколишнім середовищем або здоров'ям людини під час зберігання і використання пестицидів і агрохімікатів</u>	з 06.10.16 безстрокова
<u>Обов'язкове особисте страхування медичних та фармацевтичних працівників (крім тих, хто працює в установах і організаціях, які фінансуються з державного бюджету України) у разі інфікування вірусом імунодефіцитів людини в разі виконання службових обов'язків</u>	з 18.08.2016 безстрокова

## ДОДАТОК В



Додаток І  
до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку  
І "Звітні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство: **ПРИАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СТРАХОВА ГРУПА "ТАС"** Дата (рік, місяць, число)  
Територія: **м. Київ** за ЄДРПОУ  
Організаційно-правова форма господарювання: **Акціонерне товариство** за КОАТУУ  
Рід економічної діяльності: **Інші види страхування, крім страхування життя** за КОДПДТ  
Середня кількість працівників: **818** за КВЕД  
Адреса, телефон: **проспект Перемоги, буд. 65, м. Київ обл., 03062**  
Специфічний п.с. (п.п.) або державного знаку (форм розділу IV Займу про фінансові результати (Займу про сукупний дохід) (форма М 2), триває)  
Складено (зробити коштівку "У" у відповідній колонці):  
за господарської (лінійної) бухгалтерської обліку  
за міжнародними стандартами фінансової звітності

К.О.Д.Н.		
2016	12	01
30115243		
803860000		
238		
65-12		

У

## Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31 грудня 2016р.

Форма №1

Код м.БКУ

1801001

Акти	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
<b>I. Необоротні активи</b>			
Некласифіковані активи	1000	1080	1618
первісна вартість	1001	13630	13721
накопичена амортизація	1002	11971	12102
необоротні капітальні інвестиції	1005	-	-
Спеціальні засоби	1010	33194	80918
первісна вартість	1011	30285	109756
знос	1012	27451	26739
інвестиційна нерухомість	1015	-	-
первісна вартість інвестиційної нерухомість	1016	-	-
знос інвестиційної нерухомість	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
не обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	152747	160711
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	117190	8000
Довгострокові податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені активи внаслідок припинення	1060	-	-
Додаткові кошти у централізованих стратегічних резервах Фондів	1065	-	163600
інші необоротні активи	1080	-	-
<b>Усього за розділом I</b>	<b>1098</b>	<b>349669</b>	<b>422568</b>
<b>II. Оборотні активи</b>			
Засоби	1100	2254	2270
Виробничі запаси	1101	2254	2270
Незавершені виробництва	1102	-	-
Готова продукція	1103	-	-
Товари	1104	47	-
Позички біологічні активи	1110	-	-
Відстрочені переуступлення	1115	-	-
Висхідні оферти	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	50543	81646
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	3455	1170
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нерозподіленого доходу	1140	8734	18112
Дебіторська заборгованість за розрахунками з внутрішніх розрахунків	1145	-	-
інші поточні дебіторська заборгованість	1150	5005	10847
Поточні фінансові інвестиції	1155	-	-
Учасі та їх еквіваленти	1165	146387	261116
Готівка	1168	-	-
Рахунки в банках	1167	146386	261114
Виплати майбутніх періодів	1170	180	340
Частина переуступлення з гарантією державки	1180	51900	73740
у тому числі:			
довгостроковим державкам	ремізи	1181	-
державні збитки або розрахунки міжбанківських установ	1182	-	-
резерви на зарплатні премії	1183	11562	26668

Продовження Додатку В

	1194	45328	49081	
інші строкові активи	1194	-	-	
інші оборотні активи	1190	-	-	
Усього за розділом II	1195	284343	443867	
<b>III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття</b>				
Баланс	1200	-	-	
	1200	628700	804525	
	Пасив	Код ринку	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
	1	2	3	4
<b>I. Власний капітал</b>				
Зареєстрований (імовірний) капітал	1420	10000	10000	
Внески до незарєстрованого статутного капіталу	1401	-	-	
Капітал у довірені	1408	33487	33487	
Додатковий капітал	1410	-	-	
Емісійний дохід	1411	-	-	
Надходження курсової різниці	1412	-	-	
Резервний капітал	1415	5327	5327	
Нарощувальний прибуток (успадічний добуток)	1420	73693	206982	
неоплачений капітал	1425	-	-	
Вибутий капітал	1430	-	-	
інші резерви	1435	85144	39521	
Усього за розділом I	1428	215831	367297	
<b>II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення</b>				
Довгострокові податкові зобов'язання	1500	-	-	
Фінансові зобов'язання	1505	-	-	
Довгострокові кредити банків	1510	-	-	
інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-	
Довгострокові забезпечення	1520	2997	2736	
Довгострокові зобов'язання витрат персоналу	1521	2997	2736	
Цільове фінансування	1525	-	-	
вкладення доповалю	1526	-	-	
Страхові резерви	1530	338636	448553	
У тому числі:	резерви			
довгострокові зобов'язання	1531	-	-	
резерв збитків або резерв колективних витрат	1532	157951	215213	
резерв незароблених премій	1533	170706	233721	
інші строкові резерви	1534	-	-	
інвестиційні контракти	1535	-	-	
Привласнений фонд	1540	-	-	
Резерв на виплату дивіденду	1545	-	-	
Усього за розділом II	1548	331253	443668	
<b>III. Поточні зобов'язання і забезпечення</b>				
Короткострокові кредити банків	1600	-	-	
Векселі видані	1605	-	-	
Поточна кредиторська зборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-	
товари, роботи, послуги	1615	14084	17462	
зобов'язання з бюджетом	1620	852	3658	
у тому числі з податку на прибуток	1621	577	1822	
зобов'язання зі страхування	1625	12	7	
зобов'язання з оплати праці	1630	29	17	
поточна кредиторська зборгованість зі здержанням грошей	1635	5451	6486	
Поточна кредиторська зборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-	
Поточна кредиторська зборгованість в внутрішній розрахунок	1645	-	-	
Поточна кредиторська зборгованість зі страховою діяльністю	1650	-	-	
Поточні забезпечення	1655	-	-	
страхові майбутніх періодів	1665	61	71	
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-	
інші поточні зобов'язання	1680	106	147	
Усього за розділом III	1685	21524	21863	
<b>IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами,</b>				
<b>V. Чиста вартість активів надзвичайного пенсійного фонду</b>				
Баланс	1908	-	-	
	1908	829708	864825	

Керівник

Головний бухгалтер



Царук Павло Вікторович

Кувальська Ірина Олександрівна

\* Значення в гривнях, всі решення відносно валютного еквіваленту вказані в гривнях, всі решення відносно валютного еквіваленту вказані в гривнях



Дата (рік, місяць, число)  
за ЄДРПОУ

КОДИ		
2016	12	31
30115243		

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)**  
за Рік 2016 р.

Форма №2 Код за ДКУД 1801003

**I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ**

Стаття	Код	За звітний період	За аналогічний
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	618737	456349
Чисті зароблені страхові премії	2010	618737	456349
Премії підписані валовою сумою	2011	763237	607382
Премії, передані у перестраховування	2012	96990	66163
Вино резерву незароблених премій, валовою сумою	2013	63016	50234
Вино частин перестраховки у резерві незароблених премій	2014	19106	4364
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2060	( 115329 )	( 90886 )
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	262204	212436
<b>Валовий:</b>	2090	241185	192029
прибуток			
збиток	2095	( - )	( - )
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	( 52506 )	( 27022 )
Зміна інших страхових резервів, валовою сумою	2111	55260	49703
Зміна частин перестраховки в інших страхових резервах	2112	2753	22690
Інші операційні доходи	2120	50967	44321
у тому числі:			
зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	дохід від 2121	-	-
дохід від періодичного визначення біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, вартість яких відновлюється	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	( 114395 )	( 95669 )
Витрати на збут	2150	( 1628 )	( 1319 )
Інші операційні витрати	2180	( 49447 )	( 35248 )
у тому числі:			
зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	дохід від 2181	-	-
витрати від періодичного визначення біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
<b>Фінансовий результат від операційної діяльності:</b>	2190	80177	77102
прибуток			
збиток	2195	( - )	( - )
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	92257	46665
Інші доходи	2240	90939	227748
у тому числі:			
Благодійні доходи	дохід від 2241	-	-
Фінансові витрати	2250	( 1 )	( - )
Витрати від участі в капіталі	2255	( - )	( - )
Інші витрати	2270	( 8969 )	( 34692 )
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-
<b>Фінансовий результат до оподаткування:</b>	2290	173779	5412
прибуток			
збиток	2295	( - )	( - )
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2330	( 19467 )	( 15742 )
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2335	-	-
<b>Чистий фінансовий результат:</b>	2350	154312	-
прибуток			
збиток	2355	( - )	( 10330 )

**II. СУКУПНИЙ ДОХІД**

Стаття	Код	За звітний період	За аналогічний
1	2	3	4
Доходина (ущад) неборотних активів	2400	-	-
Доходина (ущад) фінансових інструментів	2405	-	-
Измененні курсів ринку	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
<b>Інший сукупний дохід до оподаткування</b>	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
<b>Інший сукупний дохід після оподаткування</b>	2460	-	-
<b>Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)</b>	2465	154312	( 10330 )

Продовження Додатку В

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код	За звітний період	За аналогічний
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	5520	4677
Витрати на оплату праці	2505	27429	25038
Відрахування на соціальні заходи	2510	6119	9958
Амортизація	2515	5368	4490
Інші операційні витрати	2520	196994	151924
<b>Разом</b>	<b>2550</b>	<b>240430</b>	<b>197027</b>

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код	За звітний період	За аналогічний
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивиденди на одну просту акцію	2620	-	-

Керівник

Головний бухгалтер

Царук Павло Вікторович

Кульгінська Ірина Олександрівна



ДОДАТОК Д

Додаток 1  
до Наказівського положення (стандарту)  
бухгалтерського обліку і «Загальної інструкції»  
до фінансової звітності

	Дата (рік, місяць, число)	КОДПН
		12 лютого 2018 р.
Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «СТРАХОВА ГРУПА "ТАС"» за ЄДРПОУ	38015240
Територія	Київська за КОАТУУ	802880000
Організаційно-правової форма господарювання	Акціонерне товариство за КОДПФ	96200
Вид економічної діяльності	Інші види страхування, крім страхування життя за КОДЦ	65.12
Середня кількість працівників	—	Контроль сума
Адреса, телефон	03062 м.Київ, Проспект Перемоги, буд.65 044 536-00-30, 536-00-21	BA3CE23088785EBA0D0874DAD487850E2F580
Спрощена звітність: так (без десятичного знаку) (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого зазначаються в гривнях з копійками)		
Складено (зроблено) повільно (то у відомостях звітності) за положенням (стандартом) бухгалтерського обліку за міжнародними стандартами фінансової звітності		

БАЛАНС  
(Звіт про фінансовий стан)  
на 31 грудня 2017 р.

Форма N 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
<b>I. Необоротні активи</b>			
Нематеріальні активи	1000	1619,30	1538,44
первісна вартість	1001	13721,35	13897,52
накопичена амортизація	1002	12102,05	12359,08
Незвершені капітальні інвестиції	1005	9000	25999,76
Основні засоби	1010	80017,78	86592,88
первісна вартість	1011	109795,62	119582,36
знос	1012	29777,84	32989,48
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	0	0
Знос інвестиційної нерухомості	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	0	0
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
Інші фінансові інвестиції	1035	166711,28	176711,28
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	163609,65	195398,92
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	420958,01	486241,28
<b>II. Оборотні активи</b>			

## Продовження Додатку Д

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
Запаси	1100	2278,87	2228,75
Виробничі запаси	1101	2278,87	2228,75
Незавершене виробництво	1102	0	0
Готова продукція	1103	0	0
Товари	1104	0	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрашування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	81645,47	130739,75
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	1778,95	2853,77
з бюджетом	1135	0	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	10111,81	8717,82
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інші поточні дебіторська заборгованість	1155	10847,43	7530,66
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	261114,93	395521,35
Готівка	1166	1,03	0,65
Рахунки в банках	1167	261113,90	395520,70
Витрати майбутніх періодів	1170	340,41	357,37
Частка перестраховника у страхових резервах	1180	75749,46	123679,55
у тому числі а: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	26668,48	21656,70
інших страхових резервах	1184	49080,98	102022,85
Інші оборотні активи	1190	0	0
Усього за розділом II	1195	443867,33	671629,02
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	864825,34	1157870,30
<b>I. Власний капітал</b>			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	102000	102000
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	33467,41	33467,41
Капітал у дооцінках	1405	0	0
Додатковий капітал	1410	0	0
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	5326,56	13042,20
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	206982,31	288143,50
Неоплачений капітал	1425	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0
Інші резерви	1435	39520,81	13554,95
Усього за розділом I	1495	387297,09	450208,06
<b>III. Довгострокові зобов'язання і забезпечення</b>			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	2736,44	3852,57



## Продовження Додатку Д

Підприємство ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СТРАХОВА ГРУПА "ТАС"

Дата (рік, місяць, число)  
за ЄДРПОУКод ЄДРПОУ  
12 лютого 2018 р.  
30115243Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)  
за 2017 р.

Форма №2 Код за ДКУД 1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	810712,43	618737,47
Чисті зароблені страхові премії	2010	810712,43	618737,47
Премії підписані, валова сума	2011	1023862,90	763237,37
Премії, передані у перестраховання	2012	111807,09	96590,36
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	96331,61	63015,87
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-5011,77	15106,33
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	206278,40	115328,76
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	371336,73	262223,61
<b>Валовий:</b>			
прибуток	2090	233097,30	241185,10
збиток	2095	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-65594,77	-52506,40
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	118536,62	55259,73
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	52941,85	2753,33
Інші операційні доходи	2120	52749,40	50967,08
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Адміністративні витрати	2130	171956,30	114394,72
Витрати на збут	2150	4040,57	1627,73
Інші операційні витрати	2180	56417,26	43446,81
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
<b>Фінансовий результат від операційної діяльності:</b>			
прибуток	2190	0	80176,52
збиток	2195	12162,20	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	97326,19	92257,32
Інші доходи	2240	5130,80	90939,73
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	486,95	1,25
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	9,56	89592,93
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
<b>Фінансовий результат до оподаткування:</b>			
прибуток	2290	89798,28	173779,39
збиток	2295	0	0

## Продовження Додатку Д

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	26847,10	19466,56
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
<b>Чистий фінансовий результат:</b>			
прибуток	2350	62951,18	154312,83
збиток	2355	0	0
<b>II. СУКУПНИЙ ДОХІД</b>			
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	62951,18	154312,83
<b>III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ</b>			
Матеріальні затрати	2500	5416,23	5520,16
Витрати на оплату праці	2505	39542,08	27429,14
Відрахування на соціальні заходи	2510	9212,62	6118,58
Амортизація	2515	7135,39	5368,26
Інші операційні витрати	2520	333885,77	195994,18
Разом	2550	395192,09	240430,32
<b>IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ</b>			
Середньорічна кількість простих акцій	2600	0	0
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Керівник

Царук Павло Володимир

Головний бухгалтер

Богачівська Ірина Степанівна



(підпис)  
(підпис)

# ДОДАТОК Е

Додаток 1  
до Наказу Міністерства фінансів України  
про затвердження форми № 1 «Звіт про результати  
діяльності підприємства»

	Дата (рік, місяць, число)	Код ДР
		26 лютого 2018 р.
Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «СТРАХОВА ГРУПА "ТАС"»	30115240
Територія	Київська	803860000
Організаційно-правова форма господарювання	Акціонерне товариство	96220
Вид економічної діяльності	Інші види страхування, зрім страхування життя	65.12
Середня кількість працівників	—	Контрольна сума
Адреса, телефон	09062 м.Київ, Проспект Пармента, буд.45 044 536-00-20, 536-00-21	EPH34886FCDD35E1A44CT0RPD4ETPHH5Z8V9CA
Свідоцтво про реєстрацію: тін. код (без десятичного знаку (окрім розділу IV Займу про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма № 2), тін. код зазначеного наводиться в гривнях з копійками)		
Свідоцтво (роботи пов'язані «о» у відомостях) (копії) за показниками (стандартами) бухгалтерського обліку за міжнародними стандартами фінансової звітності		

БАДАІНС  
(Звіт про фінансовий стан)  
на 31 грудня 2018 р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
<b>I. Необоротні активи</b>			
Нематеріальні активи	1000	1538,45	1316,95
первісна вартість	1001	13897,53	13902,56
накопичена амортизація	1002	12359,08	12585,61
Незвершені капітальні інвестиції	1005	25999,76	25999,76
Основні засоби	1010	86592,88	82742,68
первісна вартість	1011	119582,36	121354,57
знос	1012	32989,48	38611,89
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	0	0
Знос інвестиційної нерухомості	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	0	0
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	176711,28	250479,73
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	123024,42
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	194398,92	304955,56
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	486241,29	788519,10
<b>II. Оборотні активи</b>			
Завнес	1100	2228,75	2959,67

## Продовження Додатку Е

Актив	Код рилка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
Виробничі запаси	1101	2228,75	2959,67
Незавершене виробництво	1102	0	0
Готова продукція	1103	0	0
Товари	1104	0	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрашування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	130739,75	175297,18
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	2853,77	3806,27
з бюджетом	1135	0	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих дивідендів	1140	8717,82	13476,74
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інші поточна дебіторська заборгованість	1155	7530,66	7740,91
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	395521,35	459825,57
Готівка	1166	0,65	1,19
Рахунки в банках	1167	395520,70	459824,38
Витрати майбутніх періодів	1170	357,37	438,59
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	123679,54	154239,41
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	21656,70	30415,09
інших страхових резервах	1184	102022,84	114824,32
Інші оборотні активи	1190	0	0
Усього за розділом II	1195	671629,01	817784,34
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи майбуття	1200	0	0
Баланс	1300	1157870,30	1606303,44
<b>I. Власний капітал</b>			
Зарєстрований (паіновий) капітал	1400	102000	102000
Внески до незарєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	33467,41	33467,41
Додатковий капітал	1410	0	0
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	13042,20	16189,76
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	288143,50	288807,43
Неоплачений капітал	1425	0	0
Видучений капітал	1430	0	0
Інші резерви	1435	13554,95	10267,24
Усього за розділом I	1495	450208,06	450731,84
<b>II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення</b>			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	3852,57	5505,31
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	3852,57	5505,31

## Продовження Додатку Е

Кодовий номер ЄДРПОУ: EFB34896FCDD35E1A4C770FD4E770E52809C4

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СТРАХОВА ГРУПА "ТАС"	Дата (рік, місяць, число)	26 лютого 2019 р.
		за ЄДРПОУ	30115343

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)  
за 2018 р.

Форма №2 Код за ДКУД 1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	967328	810712,43
Чисті зароблені страхові премії	2010	967328	810712,43
Премії підписані, валова сума	2011	1387744,98	1023862,90
Премії, передані у перестраховочня	2012	140005,06	111807,09
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	298170,30	96331,61
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	17758,38	-5011,77
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	165525,60	206278,40
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	545448,98	371336,73
<b>Валовий:</b>			
прибуток	2090	256353,42	233097,30
збиток	2095	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-105867,95	-65594,77
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	118669,42	118536,62
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	12801,47	52941,85
Інші операційні доходи	2120	93376,09	52749,40
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Адміністративні витрати	2130	212722,02	171956,30
Витрати на збут	2150	3056,86	4040,57
Інші операційні витрати	2180	121593,77	56417,26
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
<b>Фінансовий результат від операційної діяльності:</b>			
прибуток	2190	0	0
збиток	2195	93511,09	12162,20
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	128609,24	97326,19
Інші доходи	2240	41622,07	5130,80
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	626,02	486,95
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	34161,02	9,56
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
<b>Фінансовий результат до оподаткування:</b>			
прибуток	2290	41933,18	89798,28
збиток	2295	0	0

## Продовження Додатку Е

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	37780,66	26847,10
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
<b>Чистий фінансовий результат:</b>			
прибуток	2350	4152,52	62951,18
збиток	2355	0	0
<b>II. СУКУПНИЙ ДОХІД</b>			
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Наслідкові курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	4152,52	62951,18
<b>III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ</b>			
Матеріальні затрати	2500	5159,15	5416,23
Витрати на оплату праці	2505	48452,76	39542,08
Відрахування на соціальні заходи	2510	11201,21	9212,62
Амортизація	2515	7168,44	7135,39
Інші операційні витрати	2520	487471,90	333885,77
Разом	2550	559453,46	395192,09
<b>IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ</b>			
Середньорічна кількість простих акцій	2600	0	0
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0



Гарук Павло Вікторович

Корисний Іван Степанович

(підпис)

(підпис)